

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

Det här är en digital kopia av en bok som har bevarats i generationer på bibliotekens hyllor innan Google omsorgsfullt skannade in den. Det är en del av ett projekt för att göra all världens böcker möjliga att upptäcka på nätet.

Den har överlevt så länge att upphovsrätten har utgått och boken har blivit allmän egendom. En bok i allmän egendom är en bok som aldrig har varit belagd med upphovsrätt eller vars skyddstid har löpt ut. Huruvida en bok har blivit allmän egendom eller inte varierar från land till land. Sådana böcker är portar till det förflutna och representerar ett överflöd av historia, kultur och kunskap som många gånger är svårt att upptäcka.

Markeringar, noteringar och andra marginalanteckningar i den ursprungliga boken finns med i filen. Det är en påminnelse om bokens långa färd från förlaget till ett bibliotek och slutligen till dig.

Riktlinjer för användning

Google är stolt över att digitalisera böcker som har blivit allmän egendom i samarbete med bibliotek och göra dem tillgängliga för alla. Dessa böcker tillhör mänskligheten, och vi förvaltar bara kulturarvet. Men det här arbetet kostar mycket pengar, så för att vi ska kunna fortsätta att tillhandahålla denna resurs, har vi vidtagit åtgärder för att förhindra kommersiella företags missbruk. Vi har bland annat infört tekniska inskränkningar för automatiserade frågor.

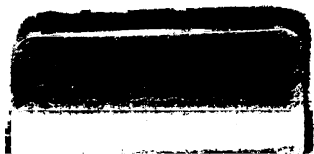
Vi ber dig även att:

- Endast använda filerna utan ekonomisk vinning i åtanke
Vi har tagit fram Google boksökning för att det ska användas av enskilda personer, och vi vill att du använder dessa filer för enskilt, ideellt bruk.
- Avstå från automatiska frågor
Skicka inte automatiska frågor av något slag till Googles system. Om du forskar i maskinöversättning, textigenkänning eller andra områden där det är intressant att få tillgång till stora mängder text, ta då kontakt med oss. Vi ser gärna att material som är allmän egendom används för dessa syften och kan kanske hjälpa till om du har ytterligare behov.
- Bibehålla upphovsmärket
Googles "vattenstämpel" som finns i varje fil är nödvändig för att informera allmänheten om det här projektet och att hjälpa dem att hitta ytterligare material på Google boksökning. Ta inte bort den.
- Håll dig på rätt sida om lagen
Oavsett vad du gör ska du komma ihåg att du bär ansvaret för att se till att det du gör är lagligt. Förutsätt inte att en bok har blivit allmän egendom i andra länder bara för att vi tror att den har blivit det för läsare i USA. Huruvida en bok skyddas av upphovsrätt skiljer sig åt från land till land, och vi kan inte ge dig några råd om det är tillåtet att använda en viss bok på ett särskilt sätt. Förutsätt inte att en bok går att använda på vilket sätt som helst var som helst i världen bara för att den dyker upp i Google boksökning. Skadeståndet för upphovsrättsbrott kan vara mycket högt.

Om Google boksökning

Googles mål är att ordna världens information och göra den användbar och tillgänglig överallt. Google boksökning hjälper läsare att upptäcka världens böcker och författare och förläggare att nå nya målgrupper. Du kan söka igenom all text i den här boken på webben på följande länk <http://books.google.com/>

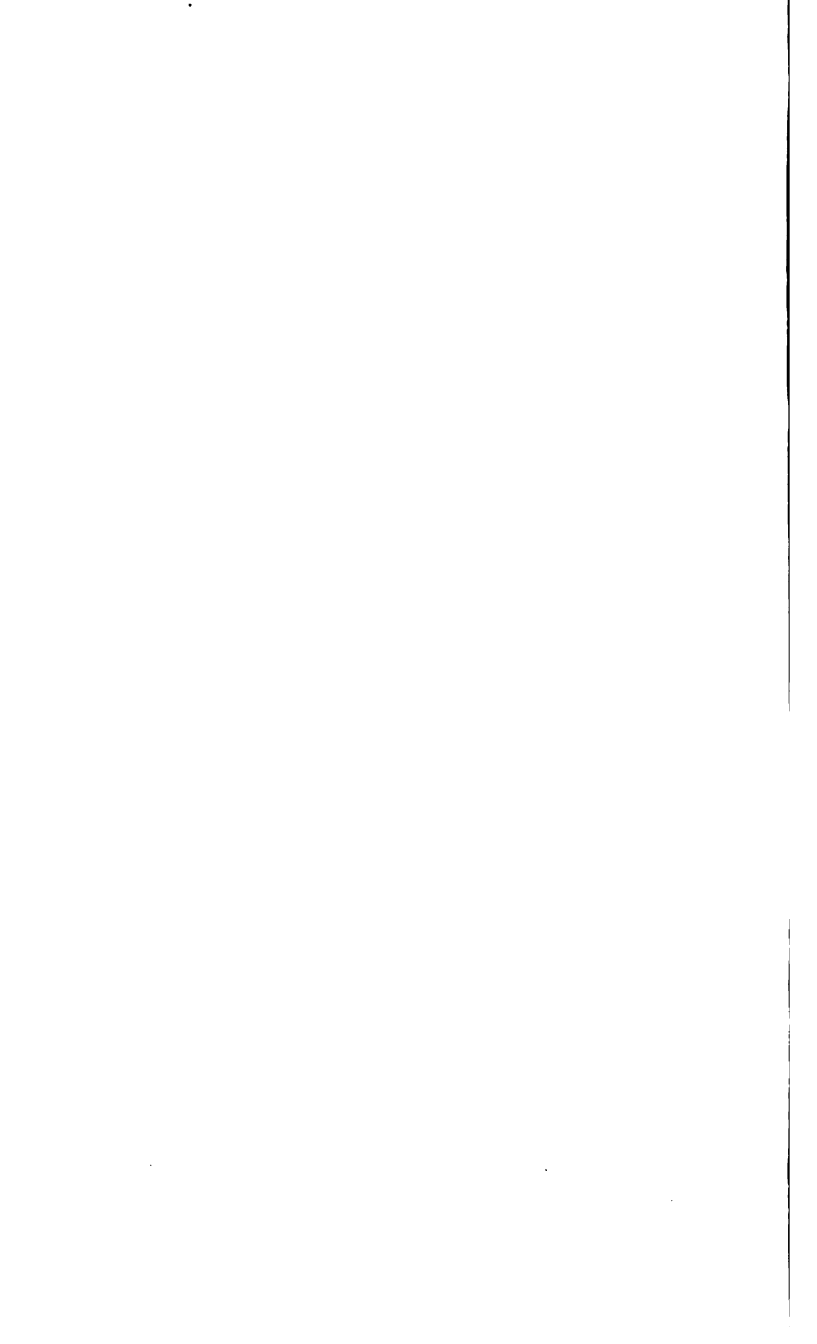

MIKAEL LYBECK
SAMLADE ARBETEN

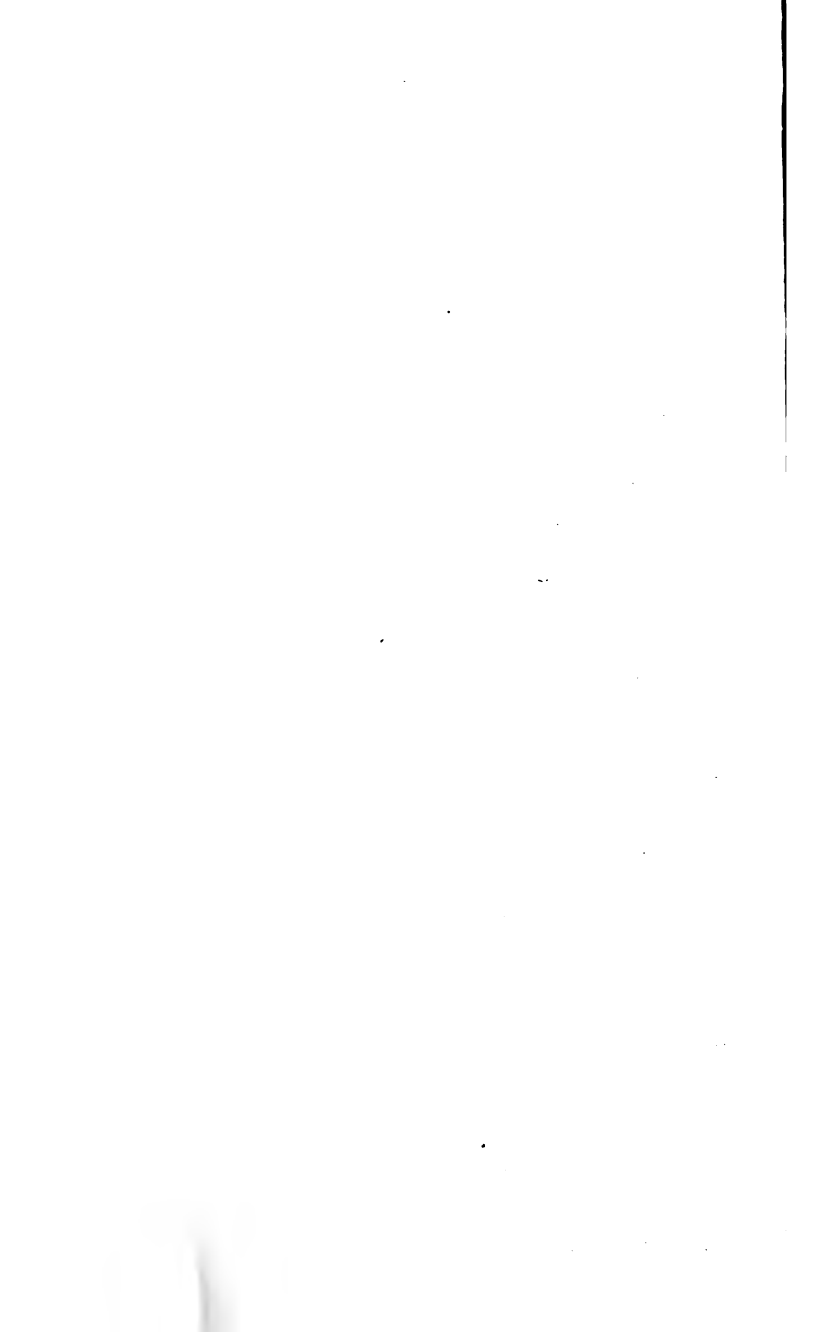
DYNASTIEN PETERBERG
DEN RÖDE ANDRÉ

SÖDERSTRÖM & C:o FÖRLAGSAKTIEBOLAG
H E L S I N G F O R S

MIKAEL LYBECK
AMLADE ARBETEN

YNASTIEN PETERBERG
DEN RÖDE ANDRÉ

HELSINGFORS 1922
DERSTRÖM & C:o FÖRLAGSAKTIEBOLAG

All rätt förbehålles författaren.

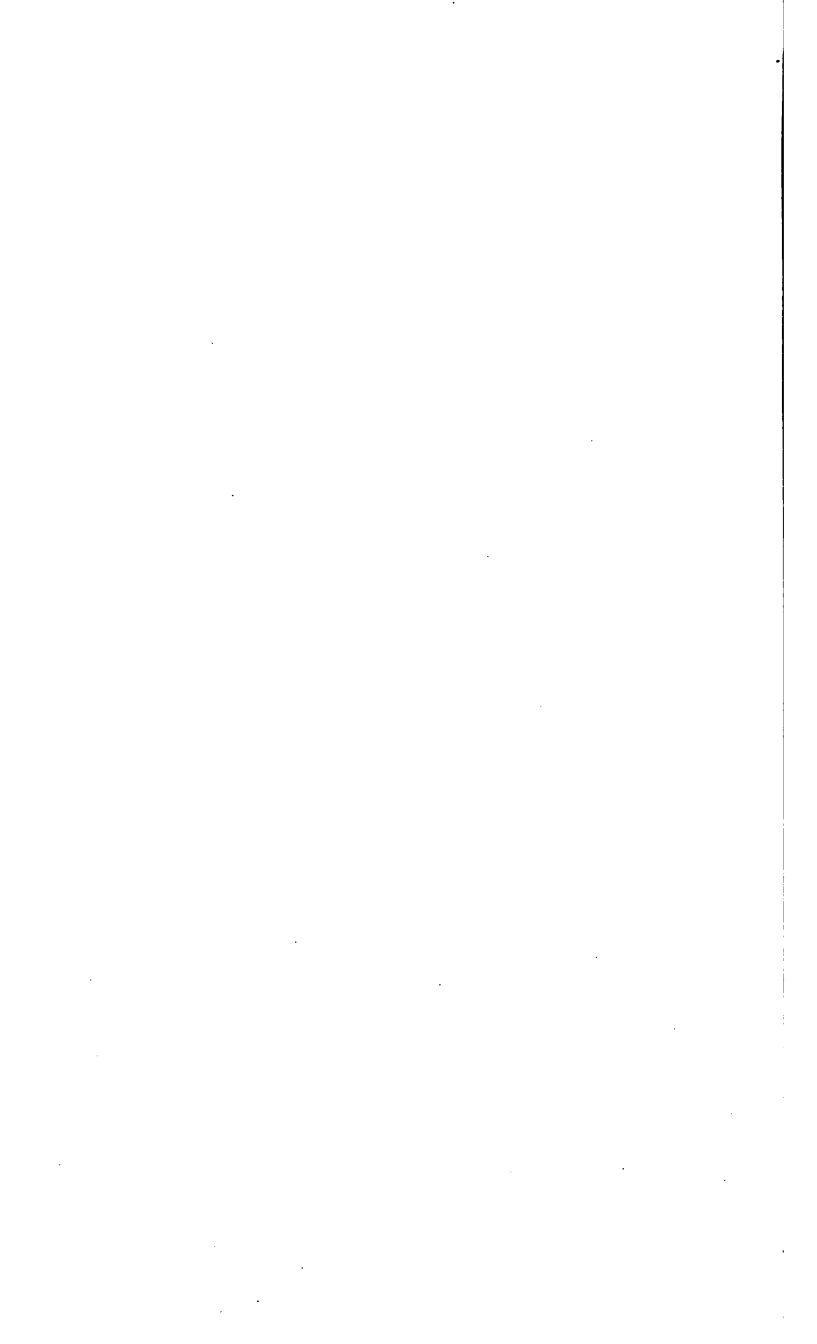
Copyright. Söderström & C:o Förlagsaktiebolag. 1922.

PT 9875
L9D9
1922

DYNASTIEN PETERBERG

EN STILLA KOMEDI

1913

ANDRÉ PETERBERG, H. M. Kejsarens kammartjänare.

LADISLAS PETERBERG, hans yngste bror, kommerseråd.

SEBASTIAN PETERBERG, affärsman, delägare i firman

J. C. Justinus & Son, kemisk fabrik. Han och de två
förstnämnda äro styvsyskonbarn.

SARA, hans hustru, född Justinus.

AUGUST, deras son.

LORENS PETERBERG, Sebastians tvillingbror, kemist.

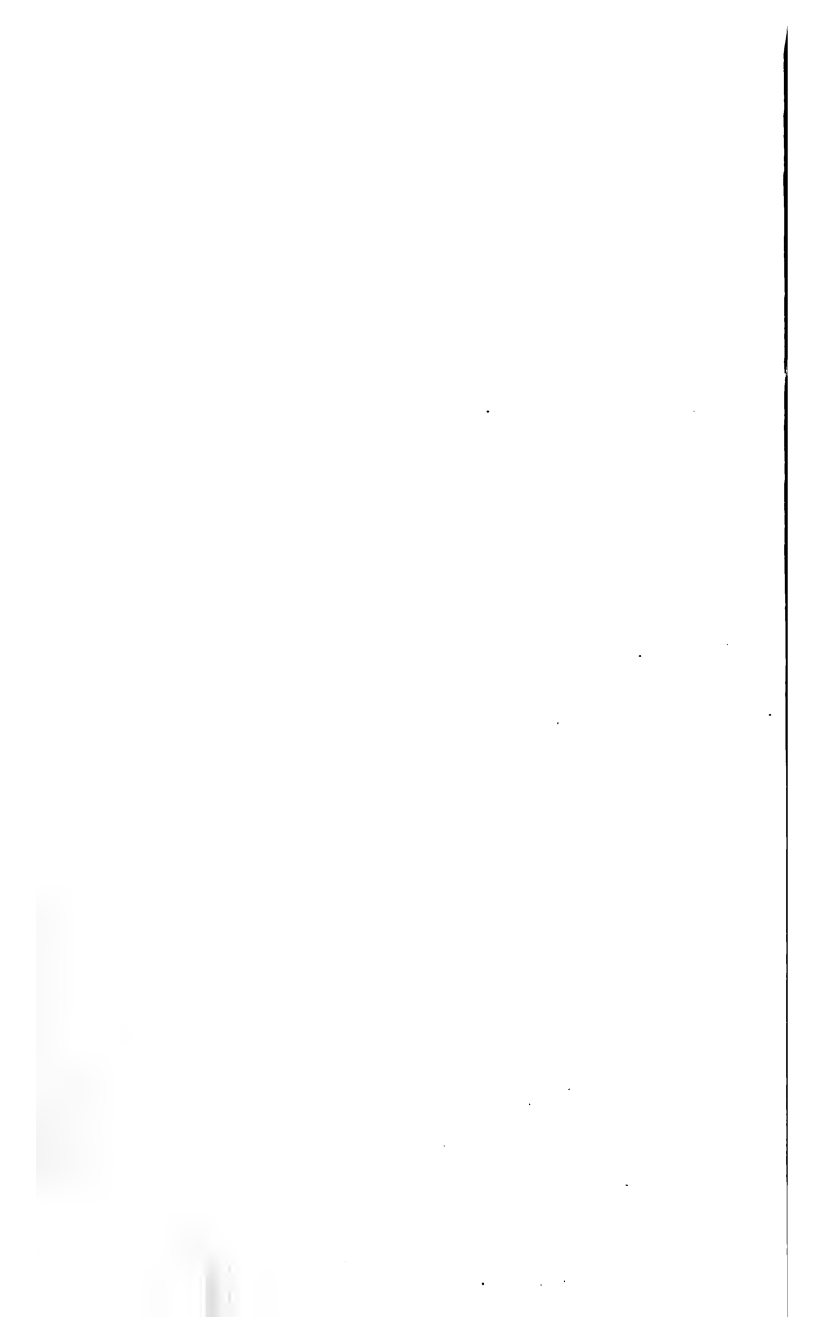
J. C. JUSTINUS, Sebastians sväger, äldste bror till fru
Sara. Gammal änkling. Chef för firman av samma namn.

ETEL, hans fosterdotter.

STAATEN, polisöfverste.

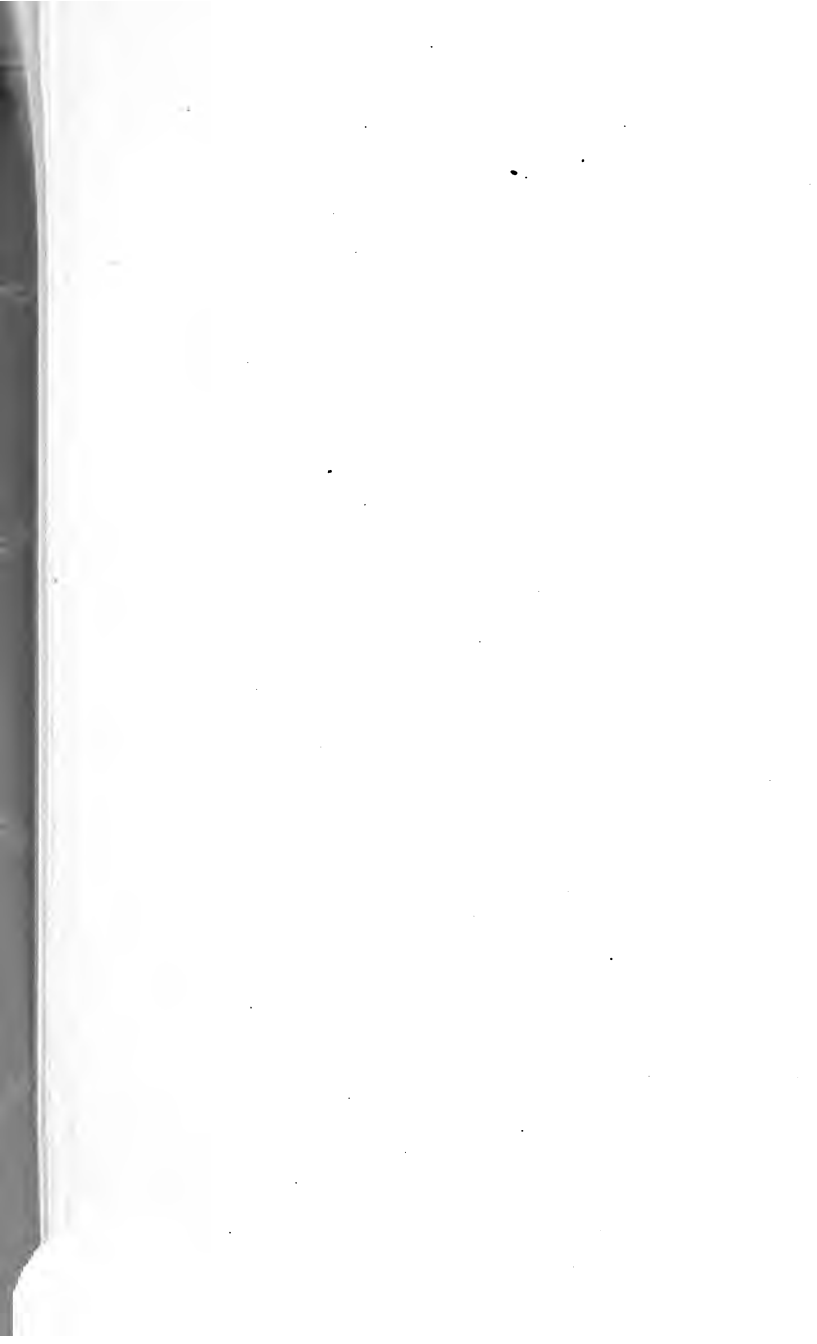
*

1. En glasveranda i Sebastian Peterbergs sommarvilla.
2. Ett resanderum i Hotell Rex.
3. Verandan i Sebastian Peterbergs sommarvilla.

1

SEBASTIAN PETERBERGS SOMMARVILLA

En skuggig, mycket stor glasveranda; överallt ljusa, glada färger.

Till vänster två dörrar — en på vardera sidan om kakelugnen — den främre till matsalen, den bakre till tamburen. I fonden en öppen dubbeldörr, en annan till höger. Hörnet mellan dessa väggar är avsneddat, och utanför dem men under samma bjälktak som verandan en smal terrassgång, endast ett par trappsteg högre än gårdsplanen som just nu ligger starkt belyst av solen.

Under fönstren rikt blommande växter på låga ställ. Korgmöbler i små grupper mellan och framför dessa. Mitt på golvet ett ovalt bord inom en parentes av två vita, halvrunda träsoffor.

Söndagsmorgon i juni. — LORENS PETERBERG sitter i sin rullstol ute på terrassgången, man ser en skymt av honom genom fönstren till vänster i fonden. FRU SARA vattnar blommorna inne i verandan, ETEL har tagit plats till höger om det ovala bordet.

FRU SARA

lång, ännu ovanligt vacker, stilla och vänlig i sitt sätt.

Hörde du, Etel, att en polisöverste besökte fabriken i går på förmiddagen? För att begära något slags upplysningar.

ETEL

en ung flicka, med stora ögon och rikt, rödbrunt hår. Gestalten smärt men redan fullt utvuxen, rörelserna mjuka och eggande lättjefulla.

Farbror Lorens berättade det. Med sina roliga tillägg.

FRU SARA

Så lagom roligt! Det måste ha varit obehagligt, tycker jag. En annan herre följde med . . . som uppgavs vara fackman.

ETEL

Jaså (kväver en gäspning) . . . gjorde han det?

FRU SARA

kommer närmare

Nå, hur har du sovit? Första natten.

ETEL

Tack, utmärkt. — Du är väl överlycklig att igen ha oss hos dig, faster Sara? Pappa är lätt att tillfredsställa, det är känt, men jag . . .

Fru Sara småler.

— ja se bara till att du behåller spiran!

FRU SARA

**Den får du gärna ta om hand. Som förr
om somrarna.**

ETEL

Och det tror du att August tillåter!

FRU SARA

Du brukar inte be om lov, du.

ETEL

**Det borde inte heller du göra. Så vore
han mindre viktig.**

FRU SARA

**Sebastian vill ju inte att man lägger
band på någon, han tycker om självrådigheten.
Eller som han kallar den: upprors-
sinnet.**

ETEL

**Eller näsvisheten. Det är visst därför han
tycker så mycket till och med om mig?
Tror du inte det?**

FRU SARA

Du har kanske rätt. — Och för att du är så vacker.

ETEL

Äsch!

FRU SARA

småler igen

Din gamle farbror har blick för kvinnlig charme, han.

ETEL

Nåja, det förstår man när man ser dig, faster. Är vi kvitt nu?

FRU SARA

Jag håller av dig för att du är så glad, jag. Och för att du är god. Därigenom gör du alla andra så oändligt gott.

ETEL

Nej hör du . . . vem i all världen?

FRU SARA

Främst August. (Suckar) Om det bara ville bli till något!

ETEL

efter en paus — kort

Vad då?

FRU SARA

Av honom, naturligtvis. (Etel trummar ivrigt med fingrarna.) Snart tjugusex år ... betänk det!

ETEL

Och vad hinner han inte bli!

FRU SARA

Ibland är jag riktigt orolig för hans skull.

ETEL

lugnt

Å, det tror jag inte du behöver vara, faster.

FRU SARA

lyser upp

Jag är tacksam att du säger det. Men en mor ser annorlunda ... (tystnar — därpå till sonen, AUGUST PETERBERG, som träder in från tamburen) Godmorgon, min vän!

AUGUST

realig, med mörka små mustascher; minen en smuk spets, blicken klok och vaken. Han är klädd efter sist modet — hatt, handskar och käpp i ena handen.

Årade damer (elegant gest) . . . dyra moder...
och du, min älskade! . . . högaktningfullt:
August Peterberg.

FRU SARA

Vart är du nu på väg? Du lär ha gett
order åt chauffören . . .

AUGUST

— ett sekret ärende . . . med er tillåtelse.
För resten är han en opålitlig personage,
den här chauffören. Jag anhöll i går om
att få starta precis klockan nio (ser på sitt ur) . . .
det vill säga just nu . . . och nyss meddelade
man mig att det torde dra ut minst en
halvtimme. Motorns fel, kantänka.

ETEL

Så gränslöst bittert! Hela din söndags-
morgon förstörd.

AUGUST

Tack för ditt deltagande, mitt hjärta —
särskilt tonfallet var vackert!

ETEL

Det är väl till kyrkan du ämnar dig?

AUGUST

Den katolska, ja, för att bikta mina
veckosynder. Jag har dem alla noggrant
bokförda.

ETEL

Då blir du länge borta.

FRU SARA

Ja när är du tillbaka?

AUGUST

O nyfikenhet, ditt namn är Sara!

FRU SARA

Tror du det?

AUGUST

Hon ler! Varför ler du, moder?

FRU SARA

Sebastian har nämligen sagt till om frukostmiddag. Klockan två. Och riktigt fin middag. Till dess får ni nöja er med kaffe . . . och så kanske lite till.

AUGUST

Jag äter i staden, jag. Herr stadsfullmäktigen, min fader, kom tydligen sen hem i natt, va? Från sammanträdet.

FRU SARA

Han gick redan för en stund sen ner till badhuset.

AUGUST

Tänk om han faller i sjön!

ETEL

nästan samtidigt.

Har han bjudit främmande hit?

FRU SARA

Ja — säkert en affärsvän.

AUGUST

Vem då?

FRU SARA

Det sa han inte. En som reser med kvällståget, sa han.

AUGUST

Jaså därför klockan två! — Ska han själv ner i källarn efter vinet?

FRU SARA

Vad du är befängd!

AUGUST

Lyfter han egenhändigt flaskorna i ljuset så är årgången den bästa. — Förtälj!

Fru Sara nickar leende.

Gott, då återvänder jag i tid. Det måtte vara en högt skattad gäst han väntar.

FRU SARA

Jag är inte alls så nyfiken som du, August.

Ställer sprutkannen ifrån sig och lämnar rummet — blir stående vid svågerns rullstol ute på terrassgången.

AUGUST

lägger bort hatt, handskar och käpp. Stannar framför den öppna dörren till höger och blickar ut över gårdsplanen. Paus.

Förlåt . . . men det är vackert väder, Etel.

ETEL

Nej vad säger du!

Flyttar sig makligt över i soffan till vänster om bordet för att lättare kunna ha ögonen på honom.

AUGUST

Så mycket kan du väl ändå medge?
(När hon icke svarar vrider han sig om till hälften)
Nå? — I går kväll kom du och redan i dag är du otillgänglig.

ETEL

Varför står du beständigt med armarna på ryggen, August? Det ser så vräkigt ut i damers närvaro.

AUGUST

För att . . . annars slår jag dem om dig.

ETEL

Verkligen! — Gör det ont?

AUGUST

Nej det gör ingenting alls.

ETEL

Då bryr jag mig inte om det.

AUGUST

Vad bryr du dig om egentligen — säg?

ETEL

Allt möjligt . . . i allmänhet.

AUGUST

Ett säkert tecken på ungdom och okun-
nighet.

ETEL

Är det?

AUGUST

Javisst. Och på ett hemligt tycke för
mig . . . i synnerhet.

ETEL

Herregud, har du märkt det! I går
aftse ... kanske? Du är nöjd med lite, du

AUGUST

Just vad jag inte är! Jag vill ha mer.
Och tydligare. — Mycket mer.

ETEL

Ja ja och tar därför på annat håll ...
var du bara får det. Lycka till!

AUGUST

Hör nu ... är du ledsen på mig?

ETEL

Varför skulle jag vara det? Du har ju
din frihet naturligtvis.

AUGUST

mitt framför henne

Vad begär du av mig?

ETEL

Begär? Jag begär aldrig.

AUGUST

Nå men . . . vad önskar du då?

ETEL

surmulet

Ingenting.

AUGUST

Det är inte mycket. Vill du ha bevis
på . . .

ETEL

avbryter honom — stamper lätt med ena foten
— ryggrad.

AUGUST

brister ut i skratt

Å, den är det inte något fel på.

ETEL

Att du ids!

AUGUST

Det är sant, jag försäkrar.

ETEL

Nu är du visst på något vis . . . dum.

AUGUST

Aldrig. — Felet är bara att jag . . . lik-
som inte kommer i gång. (En menande blinkning.)
Jag sa ju redan nyss att det är motom
som krånglar.

ETEL

Syftar det på mig, det? (Hon kan icke lå-
bli att dra på munnen åt hans minner.) Du är be-
stämt inte ett passande sällskap åt en ung
flicka, August. Din smak har fördärvats,
det visar ditt val av umgänge utom hemmet.

AUGUST

visslar

Aha — jag börjar förstå.

ETEL

Inte för tidigt. Den där fru Ladislas
Peterberg, till exempel, hon ser mer än
förunderlig ut. På gatan. Och gammal.
Men du finner väl henne intressant? Fast

u vet att ingen av oss andra har någon
förbindelse med den släktgrenen.

AUGUST

Är det där skon klämmer? — Ah seså . . .
du får inte vara orättvis. Hon är fort-
farande synnerligen välskapad, du skulle
se henne i lekdräkt . . . ja jag menar djupt
décolletée.

ETEL

Om din smak har jag redan uttalat mig.

AUGUST

ett par slag över golvet — vänligt

Var nu förnuftig! . . . tro mig, jag har
ingenting gjort.

ETEL

blickar efter honom

Ja driva omkring utan att göra något,
det kan du.

AUGUST

Vad du är oresonlig, Etel! Rätt nu kom-
mer jag att slå dig. Med häpnad.

ETEL

Det har du då gjort tillräckligt länge.

AUGUST

tar fram ett brev

Ser du det här, va?

ETEL

Ja mycket väl. Antagligen syndaregister?

AUGUST

Nej. Men ändå ett intressant aktstycke må du tro. Ack vilket påfund! Om du bara visste! (Gömmer brevet.) En högst märkvärdig skrivelse, säger jag dig.

ETEL

mot sin vilja

Varifrån? Om man törs fråga.

AUGUST

Från skyarna. Eller populärare uttryckt: med posten. Ja titta du bara! . . . livet är en tjock lunta med många roliga sidor att

udera. Men nu vet jag knappt om jag
ör gråta eller skratta — det ställe jag
unnit till är för besynnerligt!

ETEL

Gråt du, min gosse, det är visst det
iktigaste.

AUGUST

Ja kanhända. Tänk om jag lämnar den
itprickade farleden! Och tar fan i båten.

ETEL

Hans mormor... menar du väl? För
så klär hon sig, tycker jag. Fru kommerserådinnan.

Paus.

AUGUST

i förändrad ton

Låt det nu vara nog, Etel!

ETEL

oskyldigt

Varför det?

AUGUST

Annars blir sommarn för mig ett litet helvete.

ETEL

Spår meteorologiska anstalten en så ryslig hetta?

AUGUST

ser på henne — går till fonddörren och stänger sakt båda halvorna. Fru Sara har redan avlägsnat sig, endast Lorens synlig utanför. — Återvänder.

Det är bäst att vi får det klart oss emellan. *Strax*. Så att du vet var du har mig. (Lågre) Eller så att du inte glömmer det, rättare sagt. Tänk själv efter!

Etel ämnar gäckande invända något men tiger och blir allvarsam, märker med undran huru upprörd han är.

Jag har så välsignat långt till tårarna, jag, gudskelov . . . i synnerhet som det är knappt om tid . . . men nu vore jag nästan färdig att skämma ut mig om jag kunde.

ETEL

harmset

Å, vad du kan!

AUGUST

bedjande

Inte avbryta! Och inte göra narr. För å osäker är jag, osäker på vad du innerst inker om mig . . . och känner, därför ännu ner på mig själv . . . ja fast du inte tror et. Vill du inte hjälpa mig, va? — Varför iger du?

Han talar dämpat men småningom allt fortare, allt delsefullare. Etel stöder armbågarna mot bordet, hakan not händerna — en ställning som hon bibehåller.

När du kom hit i går och jag såg dig . . . igen här hos oss . . . vill du inte hjälpa mig? Eller är du sårad, riktigt på allvar — ånej? För att jag knackade på din dörr sen de andra lagt sig — ånej? Herregud, jag ville prata med dig . . . som vi brukade förr, minns du? Men det går inte an mer, förstås, det var dumt av mig . . . du är fullvuxen, stora damen . . . och vacker . . . ja och vacker och . . . (ett djupt andetag) jag hårdar inte ut längre! För så är det — jag är kär i dig så jag snart blir rentav bort-

kommen! Hör du vad jag säger? Att jag är kär i dig, Etel. Och således i stånd till vad som helst om du driver mig till det.

Lyssnar, blickar sig omkring: ingenting förändrat.

Tre, fyra år ha ju gått förlorade för mig, det är sant . . . nära fem om vi räknar rysligt nog . . . alltsen min examen . . . då borde jag ha fortsatt studierna medan jag var utomlands, jag medger det, jag medger vad du vill utom att jag . . . att du har rätt att . . . äsch inte är man genomfördärvad när man kan hålla av en annan såsom jag håller av dig! Och det här är inte något slags oväntat . . . frieri . . . du vet alltsamman förut bara du ids komma ihåg det. Lättsinnig är jag naturligtvis, jag har en rasande njutningslusta inombords, det känner jag bäst själv, men du gjorde ändå mig och min smak stor orätt med dina misstankar nyss. Ja det gjorde du! Jag är en ung man i vår tid, har du en

ning om vad det vill säga? Mig leder
nan inte med förmaningar och sådant,
let stämmer, där har far Sebastian varit
klarsynt. Men jag är tillika ärlig och
pålitlig och kan bli en helt bra karl...
och strävsam... (nickar) du ska få se det,
Etel! Om du hjälper mig. Och det är ju
de gamlas innerligaste önskan. Den har
du nog märkt, jag menar den att vi två...
näja du förstår. Ger du mig handen på
det så må fabriken ta mig med hull och
hår, det är ju också deras önskan! Och
jag kan arbeta. För då är det som det
ska vara där: J. C. Justinus... & Son.
Vill du inte hjälpa mig, va?

Blir het, nästan utom sig vid ljudet av automobilens
signalhorn.

Där är den jäveln... förlåt... ja får
jag inte uppleva *dig*... som *min*... så
är allting annat... (ofrivilligt) Härliga flick-
unge!

Rycker till sig hatt, handskar och käpp — vänder om —
lägt, rösten darrar:

Du må tycka vad du vill men i kväll kommer jag till dig igen... och svarar du då *entrez*, låter du mig då känna att du håller av mig... ja du behöver bara säga *entrez* så går jag, Etel... eller så vet jag åtminstone... (stamper — hastigt ut till höger, efter ett sista, obehärskat) Härliga flickunge!

Etel sitter kvar, fortfarande orörlig; men när hon icht längre förmår återhålla de frambrytande tårarna reser hon sig och skyndar in i matsalen.

Verandan tom ett ögonblick. Utanför har J. C. JUSTINUS stannat på terrassgången i samtal med Lorens. Nu öppnar han fondens dubbeldörr och skjuter rullstolen rakt fram till ändan av det ovala bordet mellan sofforna.

LORENS

krympling — en pläd täcker benen och fötterna. Ansiktet vackert, trots några mycket märkbara ärr på högra kinden. Kort, spetsigt skägg, gråsprängt likasom håret. Dräkten synnerligen vårdad. En tidning i ena handen.

Det gör du sannerligen inte Sebastian efter, Justinus! Är han inte dråplig, va? Är han inte alldeles förtjusande? Vad menar du?

JUSTINUS

en lång och rak gubbe, oftast tystlåten och allvarsam intill stelhet. Grå whiskers, munnen hopknipen. Guldbågad pincenez.

Hm-hm — ett brushuvud!

LORENS

Tänk dig, han . . . (skrattar hjärtligt) Sara berättade det nyss, som vanligt har han bekänt alltsamman. Det vill säga vad han minns av det — mer kan ju ingen begära. Först om mötet, ja och så superade man efteråt grundligt och länge . . . och så . . . ja och så är det liksom en liten lucka i erinringen. Men att han senare på natten satt i ett rödtapetserat enskilt rum på Hotell Rex, det kommer han ihåg. Är det inte snällt, va? Med en främmande herre, förstår du, en resande . . . och honom blev han bäste vän och bror med . . . och bjöd på champagne . . . och hit på frukostmiddag. Bjöd honom hit, förstår du! I dag klockan två. Vad ger du för det, Justinus?

JUSTINUS

Vatten och bröd ger jag. Tre dygn.

LORENS

Jag igen ger uttryck åt min hemliga
avund. Men inte så han själv hör det.

JUSTINUS

Vad heter då den där nye vännen?

LORENS

Namnet okänt, namnet ganz weg (här
ett hjärtligt skratt) . . . totalt borttappat på
hemvägen, kanske kvarglömt i droskan?
Men en artig och proper karl var det på-
står han.

JUSTINUS

Du har ju tidningen framför dig, finns
han inte upptagen bland resande?

LORENS

småler

Vem vill du att jag ska söka där?

JUSTINUS

Det är sant. (Slår sig ned i soffan till höger
a bordet.) Ja inte kan jag tänka på att
ristna honom.

LORENS

Mig riktigt vattnas det i munnen, vi får
tsökt läcker spis, Justinus. Och kanske
eser han just i den branschen? Men glöm
nte att vara munter och underhållande,
let är ju din specialitet.

JUSTINUS

Hm-hm — vilken är din, Lorens?

I detsamma inkommer från höger

SEBASTIAN PETERBERG

i skjortärmarna, utan krage, mössan i nacken. Han är
en korpulent, gammal herre, starkt byggd, med kal
hjässa ovan en krans av grått, lockigt hår — vita,
burriga bryn och mustascher — hög färg på kinderna.
Ansiktsuttrycket än bistert, än godmodigt, i snabba väx-
lingar. Rörelserna häftiga och nervösa.

Morning, morning, go' vänner! (Gnuggar
händerna — därpå en smula besvärat) Jaså ja...

(gest) välkommen, Justinus! Jag träffade dig ju inte i går, det kom annat emellan. Drog ut inpå småtimmarna naturligtvis.

Lorens anstränger sig att se lika högtidlig ut som Justinus. Båda tiga.

Briljant väder för resten. (Slänger mössan på en stol.)

LORENS

Vad hör jag om dig, Sebastian! Så du har burit dig åt!

SEBASTIAN

på rörlig fot — av och an i alla möjliga riktningar

Jag har just badat. Alldeles förbannat uppfriskande!

JUSTINUS

Och lämpligt som efterkur — hm-hm.

SEBASTIAN

Ja det var mycket skönt. — Var är Etel?

LORENS

Där inne någonstans. Gömmer sig.

SEBASTIAN

Aj aj den skälmungen — tydligen för
nig!

LORENS

lägger tidningen på bordet

Det är ju klart. Hon är alldeles upplöst
tårar antar jag.

SEBASTIAN

genast orolig

Hur sa du? ... vad vill det säga? Är
hon sjuk?

LORENS

Nej.

SEBASTIAN

Men ändå gråter hon?

LORENS

Ja.

SEBASTIAN

Varför nu så fåordig? Har det hänt
något? Eller har hon ... ja vad vet jag!
Har hon tandvärk?

LORENS

Nej. Men hon har en farbror.

SEBASTIAN

Till och med två... om du aksepteras.

LORENS

Ja men hon gråter bara över den ena.

SEBASTIAN

fram till brodern — böjer sig, tittar honom i ögonen —
skrattar

Hör du, din sakramentskade... så du
skrämde mig!

LORENS

Det är rätt åt dig, gamle rucklare.

JUSTINUS

harklar sig

Hm-hm, svåger Sebastian... du bullrade
fasligt i trappan, jag har verkligen en känsla
av att du i natt var ganska... vad man
kallar berusad.

SEBASTIAN

Har du! Säg, var känner du det?...

jag har det värst under bröstet, jag. Och här i hjärttrakten. Men det är tobaken.

LORENS

Nej det är samvetet, Sebastian lille.

SEBASTIAN

Prat!

LORENS

För du måtte allt ha varit bra rödtapetserad på slutet. Det vill säga på Hotell Rex.

SEBASTIAN

bekymrad

Uff ja, fy fan! . . . och det till vid mina år! Obegripligt hur jag hamnade där.

LORENS

Namnet gjorde dig ursinnig, du ville riva ner skylten . . . och så ramlade du in.

SEBASTIAN

Prat! Men stadgad blir jag visst aldrig som andra människor.

LORENS

Nej gudskelov — så ungdomligt som du leker med din eldfångda natur. Vad som en gång hände mig i laboratoriet . . . det händer dig nästan var gång du *experimenterar* på krog. För stark och för hastig upphettning: strax explosion! Du tappar huvudet . . . men det återvänder till sin plats, förunderligt nog, ibland redan dagen efter. Jag miste benen, rörelseförmågan, och den har inte behagat återvända. (Till Justinus)
Vem skulle tro att han och jag är tvillingar!

SEBASTIAN

suckar

Ingen, det är säkert.

LORENS

uppmuntrande

Seså, bli nu inte hängfärdig för det — svansen opp!

SEBASTIAN

dystert

Jag viftar aldrig mer, aldrig mer.

LORENS

leende

Mycket sannolikt.

Paus.

JUSTINUS

tar fram en liten silverdosa — snusar.

**Är det sant, svåger Sebastian . . . har du
glömt vad din nyaste bekantskap heter?**

SEBASTIAN

**Ack ja, tyvärr, jag duade väl honom? . . .
helt enkelt. Han föreföll mig så hjärtans
tillmötesgående, redan därför är det lite
svårt att nu ge återbud. Visserligen tele-
fonerade jag i morse . . . till hotellet. Men
fick inget svar.**

LORENS

Låt du honom komma, det kan bli roligt.

SEBASTIAN

**Äsch det är genant! Jag babblade för
mycket . . . och för öppet . . . gick på i ett
kör, han satt tyst och smålog åt min för-**

tjusning. Eller gjorde en fråga emellanåt.
Men eftersom jag bjöd honom, och det
minns jag tydligt... jag lovade god mat
och goda viner...

LORENS

— så är han din gäst naturligtvis.

SEBASTIAN

klrar sig i nacken

Obegripligt att man kan glömma ett
namn så totalt! Om han nu ens sa det?
Tänk om han inte sa det! (Pekar) Där i
tidningen finns bara en kaptensänka och
en modist. På resande-listan. Men han
liknade någon jag sett, vem får jag inte
klart för mig.

LORENS

Anar du alls varom samtalet rörde sig?
Frånsett det om maten.

SEBASTIAN

Nej. — Åjo... kanhända somt. Bland
annat lär jag väl ha utlåtit mig om August,
det intresserade honom. Han blev nyfiken.

LORENS

Och du berättade?

SEBASTIAN

Jag förmodar det.

JUSTINUS

Hm-hm — också om hans visiter hos det där kommerserådet Ladislas? Nyss for han igen till staden, såg jag.

SEBASTIAN

uppbrusande

Pojken är så stor att han kan döma själv och bära ansvaret, jag blandar mig inte i det, han vet vad jag tänker. Jag litar på honom — och hederlig är han. Att vi tycker olika i mycket är ju naturligt, han är ung, han . . . och vad därmed följer. Upprorssinnet inte att förglömma. (Lugnare men med stark övertygelse) Det kommer nog att gå för honom bara första surret är över, han har samma sorts goda huvud och hjärta som Lorens.

LORENS

Tackar allerödmjukast. För mig går det
varken fort eller lysande.

SEBASTIAN

bakom broderns stol — stryker honom smeksamt över håret

Ja ja ja — du vet hur jag menar det.

LORENS

ser upp — vänligt

Nu är du dum igen, Sebastian.

SEBASTIAN

Jag är väl det som vanligt. (Blir röd)
Vet du, Justinus . . . i bror min (slår denne på
axeln) . . . i den här vackre gossen var Sara
förälskad ursprungligen.

LORENS

vresigt

Det är en inbillning du gärna har efter
nattvak.

SEBASTIAN

Nej det är rena sanningen! Ja ni ska inte
missförstå mig, hon har aldrig sagt något

i den vägen, aldrig ens gjort det klart för sig tror jag. Men de två första åren kände jag det ibland som om . . . som om hon tagit *mig* bara för att få vara i din närhet, Lorens . . . pyssla om dig. Efter det olyckan skedde.

Tystnad.

Har jag inte nämnt det förr? — Jo säkert?

Ingen svarar, han fortsätter ännu bestämdare

Pojken borde heta Lorens, tammefan! Sara föreslog det . . . i sin oskuld. Men jag, min usling, jag ville det inte.

LORENS

Gud vare tack och lov! Nu har han i stället en namnkombination som är enastående i kristenheten.

SEBASTIAN

lyser upp

Jag skulle tro det. August efter fader vår . . .

LORENS

infiekar

— som är i himmelen.

SEBASTIAN

ivrigt

Och Mefistofeles efter . . .

LORENS

— den andre herrn, ja. Den där upprorsmannen. Men det är ju en hemlighet för obehöriga.

SEBASTIAN

genast förargad på nytt

Låt bli! . . . varför ska du alltid tränga dig emellan?

LORENS

Ja det är en otrevlig egenskap hos tvillingar, bror Sebastian.

SEBASTIAN

skämtsamt blster — kommenderar

Justinus . . . skjut ut Lorens!

JUSTINUS

Vad ni är *rysliga* båda två!

LORENS

Du ser så vackert på allting, Justinus, du borde inrätta ett skönfärgeri i samband med fabriken, det skulle säkert bära sig.

SEBASTIAN

till svågern

Nu skjuter jag ut honom på gården, va?

JUSTINUS

Ja gör det så är du snäll.

LORENS

nästan samtidigt

Tack, jag har det helt bra där jag sitter.
Om ni tillåter.

JUSTINUS

tar fram silverdosan — snusar.

Det påminner mig om något — hm-hm — egentligen var det ju meningen att vi skulle läsa högt, vi tre . . . i går aftse. Jag hade glatt mig åt att igen få vara med om det.

SEBASTIAN

slår sig för pannan

Du har rätt! Men vad hindrar att vi tar oss en filosofisk betraktelse strax?... eftersom boken finns i huset. Sen tar jag mig en liten tupplur före maten.

JUSTINUS

Och Lorens läser så utmärkt...

SEBASTIAN

— ja det är hans specialitet. Han tycker framför allt om att höra sig själv tala.

LORENS

Man bör alltid gärna lyssna till förnuftets röst, Sebastian. I synnerhet senare på kvällarna, lägg det bakom örat! Den här tiden på dygnet öppnar jag inte min mun... som ni torde ha märkt.

SEBASTIAN

Nå, då låter vi Etel... jag är för skrovlig i halsen och Justinus vill ju inte för sina

ögons skull. Var är hon? . . . (på väg till matsalen — ropar) Etel — är du där? E-tel!

När hon i detsamma står i dörröppningen drar han henne muntert in över tröskeln och svänger runt ett varv —

Herrejess så livslevande och söt! . . .
morning, min pia! (Kysser henne ljudligt på båda kinderna.) Välkommen till oss!

ETEL

Tack, tusen tack . . . (rättar en smula otåligt på håret som råkat i oordning.)

SEBASTIAN

Och vad har du mer att säga?

ETEL

småler — smyger sig intill honom

Jag är så glad att vara här!

SEBASTIAN

blänger på de andra

Där fick jag! Hon har smak, hon.
Förstklassig.

JUSTINUS

förnöjd

Ja ja... hm... men skäm inte bort
henne för mig!

ETEL

Å, jag tål mycket av den sorten, pappa.

SEBASTIAN

Hör... vi tänkte läsa lite, Etel, spring
upp efter boken! Du har yngre ben än jag.

LORENS

Och vackrare.

SEBASTIAN

synbarligen road — lyfter först det ena benet, så det andra,
vänder och vrider dem —

Det också, tror jag.

ETEL

som åsatt granskningen med låtsat allvar

Jag med... nästan (brister ut i skratt)... vad
du är tokig! — Vilken bok?

SEBASTIAN

Samma som sist — du fåfånga, näsvisa

varelse! *Den mänskliga rättvisan.* Svarta pärmar.

ETEL

Och var ska jag söka den?

LORENS

Ja säg det! Över den frågan ha många grubblat sig från vettet.

SEBASTIAN

Ligger den då inte på skrivbordet i mitt rum?

LORENS

till Etel — undervisande

Således på idéernas tummelplats, mitt barn.

JUSTINUS

Hm-hm — jag såg den nyss i matsalen, jag.

Etel ut efter boken.

SEBASTIAN

fäktar med armarna

Otillständigt! Oförsvarligt! Det är säkert den här nya husjungfrun . . . vem annan?

Men vänta, vänta . . . ja hennes namn får jag aldrig tag i.

LORENS

Lugna dig, Sebastian! . . . vi känner din glömska på det området.

SEBASTIAN

Att röra vid mina böcker! Flytta dem!

LORENS

Rättvisan är ju till för alla, käre vän.

SEBASTIAN

Jo pytt! (Plötsligt med djupt allvar) Då skulle du löpa omkring som den glade tok du är — och jag sitta i din stol.

ETEL

in tillbaka

Faster Sara bad mig säga er att vi får kaffefrukost om en liten, liten stund.

SEBASTIAN

Nog hinner vi med ett par sidor till dess om vi skyndar oss. Börja på bara, min flicka!

ETEL

Jaså — ska jag! Gott.

Sätter sig bekvämt till rätta borta i fonden, med boken på knäna — bläddrar i den. Sebastian tar plats i soffan mittemot svågern.

Var slutade ni?

SEBASTIAN

Det var i ett långt kapitel.

LORENS

Rentut sagt: kapitlet om Dumheten.

JUSTINUS

Herregud vad har den med rättvisan att skaffa?

LORENS

Och det frågar du! De slåss ju beständigt. Ge akt på Sebastian och mig, till exempel!

SEBASTIAN

Ge hellre själv akt på dig!

ETEL

Inte prata! (Hostar för att dölja ett leende.)
Ni tycks ha prickat för — jag ser att sidan

93 har ett blyertsstreck i marginalen, där
börjar jag.

LORENS

Försök nu hålla kåften, Justinus.

ETEL

Om ni inte är tysta, så . . .

SEBASTIAN

— sch!

LORENS

tittar bakom sig

Ute skiner morgonsolen i all sin glans
och här ska jag sitta instängd med ett par
gamla stofler och ett omyndigt barn. I
stället för att höra på fågelsången.

SEBASTIAN

Jaså du vill att jag skjuter ut dig?

LORENS

oskyldigt

Varför börjar du inte, Etel? Bry dig
inte om honom!

ETEL

undertrycker sin munterhet

Alltså — jag tar om den sista meningen i föregående stycke (läser långsamt): »Men det finnes även en välvillig och anspråkslös dumhet, som i sin inre frid är nästan avundsvärd.»

SEBASTIAN

Är inte det ironi, va?

LORENS

Nej det är just *ditt* fall, Sebastian.

De andra skratta.

SEBASTIAN

med en vädjande gest

Där har ni den mänskliga rättvisan i all sin glans!

LORENS

härmar

Och där har vi Sara i matsalsdörren!

ETEL

slår ihop boken

Ni är omöjliga.

FRU SARA

utan att komma in

Hur är det, Sebastian, vill du ha låga eller höga glas till champagnen?

SEBASTIAN

vrider sig om

Jag ger dig carte blanche, mamma lilla. För tillfället vill jag ingenting annat än att Etel får fortsätta, det är allt. — Men sen vill jag blunda lite grand.

FRU SARA

nickar

Bra, bra. Kaffet är färdigt så snart ni bara önskar det.

Stänger dörren efter sig. Varpå de tre gamla herrarna välja passande ställningar och sitta lustigt andäktiga medan Etel ånyo letar reda på sidan 93.

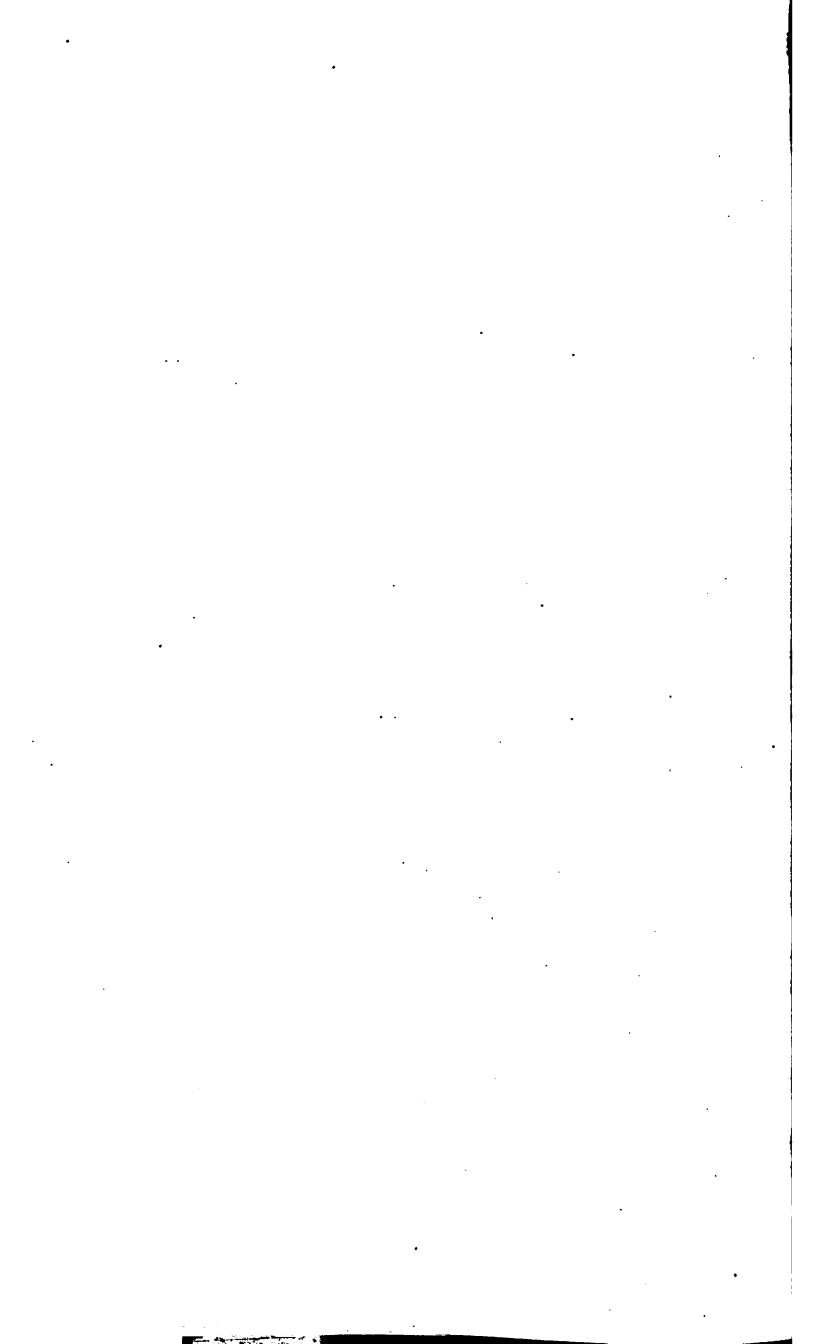
LORENS

högtidligt

Det här är generalrepetitionen. Förspelet. Så här ska vi sitta när den främmande gästen träder in i vårt hus.

2

AUDIENSERNA

Ett resanderum i Hotell Rex. Sliten och urmodig, endast här och där moderniserad elegans.

Vid vänstra väggen, under en pompöst inramad spegel, ett toalettbord, belamrat med kristallflaskor, burkar och etuier ur en bredvidstående handväska.

I fondens mitt en granngrön fajanskamin, och framför den en stor koffert. Till vänster om kaminen en alkov, till höger ingångsdörren.

Mellan två gardintäckta fönster i högra väggen ett litet skrivbord med telefon.

Samma dag, en timme senare.

ANDRÉ PETERBERG

en snart sextiårs man ehuru han ser yngre ut; av medellängd, gråblek, mager. Pannan förefaller att vara mycket hög, kanske endast på grund av att håret framtill starkt glesnat. Han är slätrakad, omsorgsfullt slätrakad — överläpp, haka och kinder icke desto mindre svagt blånande. Blicken slugt påpasslig när han talar, rösten uttrycksfull, ofta med starka betoningar, gesterna vanligen få men värdiga. Lyssnar han till andra, och det gör han ytterst beredvilligt, är bålen lätt framåtböjd, minen outgrundligt allvarlig, blicken stocknande.

Klädd i en svart, sidenfodrad sammetsrock, med snörmakerier i samma färg, sitter han i en länstol framför toalettspiegeln. Läger bort en rakkniv som han djupsinnigt granskat, reser sig långsamt och går över golvet till telefonen, slår upp i katalogen, ringer —

Hallå, är det centralen? — 3313, om jag får be. — Tack. (Sluter ögonen.)

Är det hos kommerserådet Ladislas Peterberg? — Jaså, kan jag få tala med kommerserådet? — Nå, men han återvänder väl snart? — Säg honom då, var så god, att hans bror anlönt . . . ja just »österifrån» . . . att André Peterberg önskar träffa honom. På Hotell Rex.

Ah, nu hör jag, det är ju fru kommers . . . hejdar sig, öppnar ögonen) charmerar mig ofantligt (en lätt bugning) — javisst, jag kom i går aftse . . . har bara en dag kvar av min lediga månad. För all del . . . (rösten strävar) nej någon uppvaktning blir det inte tid till . . . (högre) jag säger att jag inte hinner besöka er, tyvärr. Den här gången. Men jag måste ovillkorligen få tala med Ladislas snarast möjligt.

Någon knackar sakta på dörren — han sänker luren för ett ögonblick, ser på sitt ur, nickar gillande och ropar inåt rummet.

Ja ja stig på!

Fortsätter i telefonen

Förlåt att jag nödgas avbryta — en besökande väntar. — Jag litar således på att min bror blir underrättad. Han har själv bett om det.

Nej, ingenting vidare. Farväl.

Avringning.

STAATEN

polisöversten, har inträtt och stannat orörlig; hållningen påfallande servil. Han är storväxt och bredaxlad, med tvärklippt helskägg och små, plirande ögon. I uniform.

Har äran infinna mig på er befallning, herr kammarråd.

ANDRÉ

Befallning? . . . ånej. (Räcker handen som polisöversten girigt griper och behåller mellan sina båda.) Men det charmerar mig att ni är punktlig, det hör också till *mina* vanor.

STAATEN

**Jag glömmmer aldrig vad ni gjort för mig!
Utan er hade jag varit förlorad.**

ANDRÉ

frigör sig

**Säkert. Eftersom ni ertappades på bar
gärning.**

STAATEN

bedjande

Herr kammarråd!

ANDRÉ

**Men jag lyckönskar uppriktigt, ni tycks
verkligen kunna dölja er missräkning rätt
väl . . . fast ni står tomhånt efter en hand-
tryckning. Det kunde ni inte sist jag var i
tillfälle att ge akt på er.**

STAATEN

leende — som i samförstånd

Man blir äldre. Man blir visare.

ANDRÉ

likgiltigt

Gott. — Hur trivs ni på er nya plats?

STAATEN

högra handen på hjärtat

Som ni förskaffat mig, herr ...

ANDRÉ

hejdar honom med en matt gest

— ack låt bli det där, var i stället försiktigare hädanefter! Visserligen inträffar det ibland att jag gör bruk av mitt inflytande men jag ämnar inte överanstränga det för er skull. (Hårt) Förstår ni?

STAATEN

far samman — en skelande blick från sidan

Aldrig glömmer jag vad ni gjort! Men på mig kan ni lita.

ANDRÉ

Följaktligen har ni införskaffat de upplysningar jag begärde? I min skrivelse.

STAATEN

Naturligtvis.

ANDRÉ

Och gått diskret till väga?

STAATEN

Naturligtvis.

ANDRÉ

Nå, vad vet ni?

STAATEN

ett steg närmare

Allt... med ett ord sagt. (Konstpaus — sedan i en viskning) Sebastian Peterberg är en ... upprorsman.

ANDRÉ

går tiggande till toalettspiegeln, synar haka och kinder.
Jaså. Anser ni det?

STAATEN

Bara vad ni begärde. Och mig har det inte undgått, mig bedrar inte skenet.

ANDRÉ

Vilket sken?

STAATEN

Det är ju så iögonenfallande... hur ska jag säga?... så oroligt, så *rött*.

ANDRÉ

Är det? — Och Lorens?

STAATEN

Samma färg men blekare... liksom
under kupa. Mattslipad.

ANDRÉ

Jaså — mattslipad. (Luktar på en av flas-
korna, stänker parfym på rockuppslaget — vänder sig om)
Bär sig fabriksdriften?

STAATEN

knipslugt

Er tycks det inte heller ha undgått ser
jag. (Bugar sig) Naturligtvis har det inte
undgått er.

ANDRÉ

Deras kemiska fabrik menar jag. Vad
tillverkar man där?

STAATEN

Ursäkta, jag ska strax... (letar efter sin
pincenez, finner den, tar fram en anteckningsbok vari
han ögnar, mumlande för sig själv — därpå högt och

tydligt) Här står det: nitrater . . . nitrater, ja helt oskyldigt . . . och kalkkväve, värdefullt för jordbruket, ökar kvävehalten . . . samt dessutom . . . samt framställning av . . . av... (grimaserar) nej jag får inte reda på det men det gör ingenting — metoden är uppfunnen av herr Lorens.

ANDRÉ

Kan det anses upproriskt på något vis?

STAATEN

Värre, herr kammarråd, värre! (Gömmer pincenezen, likaså anteckningarna.) Haha . . . nitrater . . . ni vet tydligen inte vad det är för gott? (Spärrar upp ögonen.) Somt är dynamitmaterial! Därjämte. Det är explosivt. Det kan explodera. Åtminstone under vissa förutsättningar . . . enligt vad män sagt mig. Och båda bröderna . . .

ANDRÉ

— ha vissa förutsättningar?

STAATEN

ivrigt

Precis. Allt experimenterande är ju farligt, inte sant? Se bara på herr Lorens . . . i rullstol, stackarn! Den gången skedde det oavsiktligt, en annan gång . . .

ANDRÉ

— ni tror?

STAATEN

Redan möjligheten är ju tillräckligt bevisande. Den *kan* användas. Av dem — och av er. Eller har jag missuppfattat . . .?

ANDRÉ

lugnt

— vad vidare?

STAATEN

vrider fingrarna om varandra

Nåja — man läser högt. Alla tre gubbarna. Stundom hela familjen.

ANDRÉ

Vem är den tredje?

STAATEN

J. C. Justinus. Firmachefen. (André nickar.)
Han är ofarlig — ja såframt inte ni önskar
det annorlunda, förstås?

ANDRÉ

Vad läser man?

STAATEN

Böcker. För närvarande en om ... ursäkt, jag ska strax ... (griper igen till pincenezen — anteckningarna — ögnar i dem) om ... här har jag det: om *Den mänskliga rättvisan*.

ANDRÉ

gåtfullt

Hm.

STAATEN

Där ser ni! Tänk: Den mänskliga rättvisan! Och högt till på köpet!

ANDRÉ

Tjah — om den kan man aldrig tänka
nog lågt, herr polisöverste.

STAATEN

Just min åsikt!

ANDRÉ

För säg mig: vad är rättvisa egentligen?

STAATEN

tjänstvilligt

Å, herregud... bara vad som behagas.
Bestäm själv, var så god!

ANDRÉ

utan att låta störa sig

Endera *finns* den, och då skriver man
ju inte om saken, eller finns den *inte*, och
vad är det att skriva om? Ingenting.
Inte tjänar ju det till något att skriva om
ingenting.

STAATEN

Härligt! Härligt! Det ska jag meddela
censuren. (Gömmer pincenezen, likaså anteckningarna.)
Boken bör förbjudas.

ANDRÉ

Ni har läst den?

STAATEN

Nej vad tror ni om mig! Jag läser inga böcker.

ANDRÉ

En mycket sund princip, ni har ju de officiella tidningarna. Och rapporter att läsa . . . och angivelser. För mig . . . för mig är *filosofisk* lektyr outhärlig. (Med illa dolda ringaktning) Nå, men hur upptäckte ni hemligheten?

STAATEN

Inte är det någon hemlighet. För resten — en person i min ställning har tusen förbindelser. Husjungfrun känner chauffören naturligtvis . . . en äldre, pålitlig man. Och chauffören känner mig.

ANDRÉ

Och ni känner husjungfrun. En nått, liten . . .

STAATEN

i hastigheten

— javisst.

ANDRÉ

— trekant . . . ämnade jag säga.

STAATEN

lekfullt

Å, herr kammarråd!

ANDRÉ

Men eftersom hon nämndes, den där jungfrun . . . (undrande) att inte familjens ungherre varit er i vägen! Jag föreställer mig att August Peterberg . . .

STAATEN

häftigt

— en näsvis glop! En odåga. Som förgäves anstränger sig på annat håll.

ANDRÉ

uppmärksam

Var då?

STAATEN

Förlåt . . . tillåter ni att jag yppar det?

ANDRÉ

Jag förstår. Och förgäves? . . . (ett litet leende) hm. Fru kommers . . . (rättar sig) ja mademoiselle Lanetta . . . som jag fortfarande kallar henne . . . är tydligen lika . . .

STAATEN

— som förr, som alltid.

ANDRÉ

Det är sant, ni kände ju henne, ni också. Medan hon var vid Lilla Teatern. Alldeles riktigt — jag minns ert fjäsk mycket väl, det var innan ni blev bortkörd från regementet.

STAATEN

bedjande

Herr kammarråd! Ni misstar er.

Nu stötes dörren upp på vid gavel och in stormar

LADISLAS PETERBERG

med båda händerna framräckta. Gestalten liten, särskilt benen ovanligt korta. Tonsurskallig, svarthårig, med svarta mustascher och polisonger sammanhängande i en jämn-

bred våglinje. Mörk hy, blå glasögon, gäll stämma — rock, väst och byxor av olivfärgat tyg. Tjock urkedja av guld, många berlocker.

André! Vilket kärt möte!

ANDRÉ

minen ogillande

Ja ja godmorgon, Ladislas — du är inte mycket ceremoniell. (Ladislas låter armarna sjunka.) Förmodligen är ni bekanta med varann . . . herrarna ha väl träffats?

STAATEN

artigt

Jag har ett par gånger haft nöjet . . .

LADISLAS

samtidigt, argt

— mjuka tjänare!

Stel hälsning på avstånd.

ANDRÉ

mitt på scenen

Tjah, herr polisöverste — det torde väl inte vara något att tillägga? Efter vad jag förstår.

LADISLAS

Jag vill inte neka att jag hoppades finna dig ensam, André.

STAATEN

Å, låt inte mig störa! Ännu bara en fråga: när reser ni, herr kammarråd?

ANDRÉ

Antagligen redan i afton. Med kurirtåget.

STAATEN

Jag ska ha den äran att infinna mig på stationen.

ANDRÉ

Gott. Vi ses igen alltså. Men kom ihåg: inga extra arrangemanger. Jag vill det inte.

STAATEN

Som ni befaller, herr kammarråd.

Bugar sig för båda bröderna, går ut baklänges, Ladislav står bortvänd. — Paus.

ANDRÉ

Man märker nogsammt att du inte fått en bildad uppfostran, Ladislas.

LADISLAS

uppbrusande

Du misstar dig, det är Staaten som borde få på fingrarna! Han tar sig friheter mot min fru, det fät.

ANDRÉ

Nej gör han det!

LADISLAS

Alla möjliga . . . jag menar att nästan vem som helst gör det. Utom du . . . (härmar polisöversten) »herr kammarråd». Du gör dig inte till för henne minsann.

ANDRÉ

milt tillrättavisande

Jag har gjort det, Ladislas lille, jag har gjort det. Som du vet.

LADISLAS

Det var före min tid. Och ingen tror det. Jag kan väl lita på din egen försäkran?

ANDRÉ

Som på ditt hedersord, min vän. Jag är världsman.

LADISLAS

Varför har du då trampat in i det här rucklet, va? Har kanske rikets största industristad inte snyggare att bjuda på, va? Hotell Rex är länge sen gammalmodigt.

ANDRÉ

Namnet, Ladislas, namnet — i min hemstad besöker jag bara Grand Hôtel Caesar. Dessutom reser jag inkognito. Och önskar undvika onödiga kostnader.

LADISLAS

Då kunde du ha tagit in hos mig, jag har en mycket fin våning.

ANDRÉ

Det förstås. Och i den ett mycket fint fruntimmer. Nej tack!

LADISLAS

stött

Man märker nogsammt att inte heller du fått en bildad uppfostran, André.

ANDRÉ

Den är ju utan all betydelse så här oss emellan.

LADISLAS

förbluffad

Det är sant, hör du!

ANDRÉ

Men dess mer bör man ge akt på sig i vittnens närvaro. Ser du . . . den sanna bildningen kräver vittnen för att alls kunna existera. Var för sig är ingen av oss vid hovet bildad.

LADISLAS

otåligt

Vad fan hjälper det mig? Jag har

viktigare att tänka på än bildningen. (Går nervöst av och an över golvet.) Herregud vad ska jag ta mig till!

ANDRÉ

Tjah — i varje fall skulle du inte ha tagit *henne*.

LADISLAS

Äsch det är om annat!

ANDRÉ

vasst

Som om inte jag gissat det! Därför ringde jag.

LADISLAS

Tror du kanske att man vänder sig till dig i annat än yttersta nödfall, va?

ANDRÉ

Aha. Ditt sinne för oegentligheter har igen manifesterat sig.

LADISLAS

Det är ditt eget fel, tack vare dig fick jag beställningen.

ANDRÉ

Vilken beställning? Inte kan jag komma ihåg alla mina välgärningar.

LADISLAS

Den stora leveransen, vet jag. Stövlar till armén. Infanteriet.

ANDRÉ

Otroligt dumt av mig!

LADISLAS

Det är nämligen . . . (tvekar)

ANDRÉ

— vad då?

LADISLAS

Om stövlarna . . . kan du väl begripa!

ANDRÉ

Ja vad med dem?

LADISLAS

Det är . . . (tvekar fortfarande)

ANDRÉ

— något slags rackartyg naturligtvis?

LADISLAS

lättad — brusar ut

Nej *papp* . . . det är papp ini sulorna.

ANDRÉ

Papp!

LADISLAS

Ini sulorna, ja.

ANDRÉ

går tigande till toaletspegeln, synar haka och kinder.

Vet någon av det?

LADISLAS

Nej vad tänker du! Jag har tagit dem färdiga från utlandet. Sulorna. Där gjorde man dem gärna . . . och efter mina anvisningar, förstås. I största hemlighet.

ANDRÉ

Och det tror du?

LADISLAS

Inte observeras det vid mottagandet
Och blev så billigt, så billigt! Men jag ...
jag fruktar att det ändå kommer att stå
mig dyrt. Längre fram.

ANDRÉ

långsamt emot honom — stannar.

Nu lämnar jag dig åt ditt öde, Ladislas.

LADISLAS

bönfallande

André!

ANDRÉ

Jag vill inte se dig. Bort!

LADISLAS

André, du måste ...

ANDRÉ

pekar

— där är dörrn. Marsch!

LADISLAS

står oviss — så blir han het

Jaså du talar i den tonen! Akta dig!
Jag vet för mycket om *dina* tillgrepp, jag.

ANDRÉ

Inte så högljudd, min egen vän! (Med
bitt hämskalhet) Jag var en gång nog oförsiktig
att inviga dig i en liten *intrigue* — jag
behövde ju en mellanhand vid försäljningen,
tyvärr. Men rör inte vid den historien, du
är för starkt inblandad, där följer du själv
med i fallet. Dessutom skaffade jag dig
kommerserådstiteln till belöning. (Hårt) Ut
med dig!

LADISLAS

stampar — knyter nävarna — rasar

Att du inte skäms! Att du inte . . . du . . .
du . . . hundsott! — Dokumenttjuv! — Be-
tjäntrackare!

ANDRÉ

nära den elektriska ringklockan vid alkoven

Önskar du att hotelldrängen för ut dig?

LADISLAS

Så man blir behandlad! . . . (spottar) fy
fan! Ja jag går . . . du ser ju att jag går.

ANDRÉ

Fortare!

LADISLAS

sjunker ned på en stol i fonden och börjar storgråta.

Ack överge mig inte, André! Råkar jag i olycka för det här så kan jag lika gärna dra dig med mig. Så mycket du vet.

ANDRÉ

sluter ögonen — öppnar dem

Jaså.

LADISLAS

Tänk på att vi har samma mor! Och far. Och samma uppfostran.

ANDRÉ

vid skrivbordet — behärskat

Det sista är grundfalskt, Ladislas, grundfalskt. (Lägger armarna i kors över bröstet.) Min titel har en diskret klang, det medger jag — men mitt inflytande och mitt ingenium, dem böjer du dig för tycks det.

LADISLAS

Jag gör allt vad du vill. Ska jag falla på knä?

ANDRÉ

rynkar på näsan

Nej inga teaterfasoner, det är gemålens sak. — Seså, hålls där! (Ladislav som velat närma sig retirerar ånyo.) Du är då rama ynkedomen, utom i affärer. Och där narrar dig snikenheten till . . . överdrifter. Sådan har du varit från barnsben. Egentligen borde man . . . (försömligare, nästan skämtsamt stämd) egentligen borde man leverera dig till ett straffkompani. Du är själv en stövel.

LADISLAS

undergivet

Jag är vad du vill bara du hjälper mig.

ANDRÉ

Naturligtvis. Nu kryper du, nu sväljer du dina skällsord. (Rycker på axlarna) Tjah . . .

hm . . . jag får väl lov att tala med min vän furst Laban, han har sinne för oegentligheter, han också. Kanske kan vi tysta ner saken. Eller förmildra stöten. Ja Gud give det!

LADISLAS

andas lättare

André! Du är min egen store bror, du!

ANDRÉ

suckar

Sant, tyvärr! Och jag är svag ibland . . . av idel släkthänsyn naturligtvis. Det följer med den monarkiska principen, med makens fortplantningsdrift . . . som fursten brukar uttrycka sig.

LADISLAS

torkar ansiktet med sin näsduk, snyter sig.

Nästan i färs ställe kan jag säga.

Paus.

ANDRÉ

affärsmissigt

Hör du, Ladislas — sammanträffar du

någon gång med vår unge släkting August Peterberg? Du gjorde det förr.

LADISLAS

genast på sin vakt — livligt

Varför frågar du det?

ANDRÉ

Angår dig inte. Svara sanningsenligt!

LADISLAS

Sällan. Jag menar att jag träffar honom ganska sällan.

ANDRÉ

Hur blev du bekant med honom?

LADISLAS

Jag presenterade mig. På restaurang.

ANDRÉ

Hemma besöker han dig väl inte?

LADISLAS

Nej — inte mig egentligen, tror jag.

ANDRÉ

Inte det? (Ett litet leende.) Nå, men hur artar han sig? Du berömde hans språkkunskaper, minns jag, fann honom lovande . . . det vill säga i mitt tycke.

LADISLAS

Ja man påstår att han kan vara insinuant. Eller tvetydig, om du vill. Min hälsning besvarar han med en ganska . . . med ett säreget löje, jag möter honom ibland i trapporna, det är allt. Från vem han kommer anar jag inte — min fru inte heller. Vi bor i andra våningen. Den finaste.

ANDRÉ

Hm. Och för familjen . . . hans familj . . . är du luft fortfarande?

LADISLAS

Fullständigt. Vi umgås inte.

ANDRÉ

Så. (Ser på sitt ur.) Ja adjö med dig.

Du får svar när jag hunnit rådgöra med
mina vänner.

LADISLAS

överlycklig

André! ... tack! ... min vördnad till
furst Laban. Ack André!

Skyndsamt ut.

ANDRÉ

står förjunken i stilla eftersinnande, slätar haka och
kinder med sin vita, välvårdade hand.

Betjäntrackare ... också en hyperboll!

EN KYPARE öppnar dörren med ett ryck, stiger åt
sidan, bugar sig, varpå

AUGUST

blir synlig. Han stannar innanför tröskeln och drar av
sig handskarna — kyparen stänger efter honom.

Salām aleikum ... som Herren sa till
Gideon. Eller hur det var.

ANDRÉ

Ah!

AUGUST

behåller hatt och käpp

Populärare uttryckt: skön godmorgon,
monsieur André!

ANDRÉ

emot honom, båda händerna framräckta, gesten påminner om Ladislas —

Jag ser det strax — det är August Peterberg, inte sant?

AUGUST

Med acklamation, om jag känner mig själv rätt. (Hälsningsceremoni.) Kyparn är en ignorant, han knackade inte.

ANDRÉ

Ni är när som helst välkommen. (Med uppriktig känsla) Ack om jag hade en egen son.

AUGUST

långsamt — blickar sig undrande omkring i rummet

Den egenheten har stått far Sebastian tämligen dyrt, den.

ANDRÉ

observerar granskningen

Tjah, det är ett misstag, ett komplett misstag, hotellet är ju gammalt... och namnet var vilseledande.

AUGUST

Namnet är ju nästan alltid vilseledande.

ANDRÉ

ser stort på honom

Så ung och redan så djupsinnig! Det charmerar mig ofantligt — August Peterberg. Är det ert fullständiga namn?

AUGUST

skakar på huvudet

Ne-*ej* då. Och djupsinnigheten har jag i arv efter far Sebastian som är en omåttligt stor filosof.

ANDRÉ

Säger ni det!

AUGUST

Jag undrar just om jag ens var född när han på mig tillämpade satsen om att allting har två sidor? Den positiva kallade han August, den negativa Mefistofeles. Ja, så heter jag — tyvärr. August Mefistofeles Peterberg.

För resten är han en präktig gammal narr. Men duglig affärsman.

ANDRÉ

Säger ni det! Tjah, och Mefis . . . toteles
. . . var visst också en stor filosof?

AUGUST

djupt allvarligt

Av allt att döma. Åtminstone var han
en stor satan. Far Sebastian kallar honom
alltid en härlig upprorsman.

ANDRÉ

Det är väl därför ni erhållit namnet?

AUGUST

Ja det kan ni sätta er på.

ANDRÉ

efter ett litet uppehåll

Det är sant . . . sätt er, var så god!

AUGUST

Å, för all del . . .

Utser kofferten till sittplats, tiger och väntar. Under
hela det följande samtalet kretsar

ANDRÉ

omkring honom, stannande än här, än där.

Mötte ni någon i korridoren?

AUGUST

Nej. (Snusar i luften.) Aj aj, monsieur André
— har ni haft fruntimmersbesök?

ANDRÉ

låtsar icke höra

Det var oväntat älskvärt av er att komma.
Ni har således fått mitt brev . . . fast ni
inte svarat på det?

AUGUST

Herregud, tro nu inte att det är ett miss-
tag som fört *mig* hit! (Stilla) Jag tar aldrig
miste.

ANDRÉ

bugar sig

Charmerar mig ofantligt.

AUGUST

Mig med.

ANDRÉ

slugt påpasslig i smyg men tillika tveksam, man ser att
han samlar sina tankar. Plötsligt

Förlåt, har ni brått?

AUGUST

Aldrig. Vad vill det egentligen säga att ha brått?

ANDRÉ

bugar sig ånyo

Det vill säga att vi kan börja.

Letar efter ord, väljer dem med mycken omsorg.

Som jag helt kort nämnde i min skrivelse, eller gjorde jag det inte? . . . jag är hitrest . . . av dynastiska skäl. Principskäl. Jag har alltid i mitt tänkande och handlande sökt följa den monarkiska principen, maktens självbevarelseinstinkt . . . och fortplantningsdrift . . . nåja därom senare. Sökt följa den så tätt som möjligt, Hans Majestät ser det gärna. Vi gjorde nyligen en ung man oskadlig . . . bland andra . . . en ung man som skrev . . . bland annat skrev att makten inte får ärvas. En kuriös teori! Nåja vi gjorde honom olycklig som sagt, jag menar oskadlig, det får makten ofta lov att göra. Det är ett naturligt behov hos

den monarkiska principen — praktiskt taget
den mest lönande en klok man kan följa.
Absolut. Den tron är min.

AUGUST

torrt

Och nu söker ni en tronföljare?

ANDRÉ

övertänkt — avmått

Jag söker inom mitt släktområde en
karaktär . . . eller en individ . . . nogare be-
sett ett ingenium, ägnat att uppskatta och
ärva det inflytande, jämte förmåner, som
jag vetat förskaffa mig genom långvarigt . . .

AUGUST

— och så vidare. Låt oss kanske inte
tala om sättet.

ANDRÉ

förbindligt

En slående riktig anmärkning — det får
ni lära er framdeles. Och då från första
början. (Med många och starka betoningar) För

mig som barnlös är frågan om min efterträdare, min . . . *survivancier* . . . inte så mycket en känslsak, naturligt nog, som en princip, och det är tills vidare inte personen jag särskilt hyllar, det är principen. »Dynastien Peterberg får inte dö ut!» . . . brukar min vän och gynnare furst Laban utropa. Och jag vet att Hans Majestät såge det ogärna, högst ogärna. *Han* förstår nämligen att sätta värde på *mig* . . . liksom hans *far* satte värde på *min*. Det kan som hastigast ge er en liten påminnelse om i vilka kretsar jag dagligen rör mig. Sen nära femti år tillbaka.

AUGUST

Lugna er! . . . jag faller inte, jag håller mig fast med händerna. (Intresserat) Anser ni mig för ett verkligt fynd, va?

ANDRÉ

Tjah, det får vi se, det är vanskligt att avgöra vid första ögonkastet. Tills vidare

är ni ju ingenting, det är en god början.
Och jag har hört åtskilligt klander som
stämmer mig till er favör.

AUGUST

Ni har sällsynt varmhjärtade öron, monsieur André. Hur ska jag kunna tacka er!

ANDRÉ

Men jag brukar säga: man känner inte en person tillräckligt innan man barberat honom. Ett par gånger.

AUGUST

Då känner jag varken mig själv eller andra.

ANDRÉ

chockerad

August Peterberg — ni för inte kniven!
Vant och säkert. Det smärtar mig.

AUGUST

Äsch, mig ännu mer, för jag skär mig.
Jag gör aldrig om försöket.

ANDRÉ

Gudskelov, det kan läras — Hans Majestät ser det gärna. Han får så lätt nervösa ryckningar. (Tar sig om strupen.) Dessutom har kniven stor övertalningsförmåga.

Sticker ena handen i barmfickan —

Behagar ni en cigarrett?

AUGUST

Nej tack.

ANDRÉ

går till toalettbordet

Min bror är (luktar på en av flaskorna) . . . barnlös, ja. Liksom jag själv. För övrigt vågrar jag att ta hans giftermål på allvar — (vänder sig om) ni känner kanske . . . ?

AUGUST

— fru kommerserådinnan? Bara flyktigt. Jag har inte barberat henne.

ANDRÉ

Så. Inte det?

AUGUST

Nej. Men jag vet att hon varit hov-operasångerska. Kejserlig.

ANDRÉ

Åja, kejserlig har hon också varit... mademoiselle Lanetta. Inte fast engagerad, snarare då mellanaktsmusik. En helt kort nummer. Det är sen dess jag känner henne. Ingående.

AUGUST

Jaså på det viset.

ANDRÉ

Min bror kommerserådet... nåja. Hon sjöng på sista versen. Men hennes *gaminerie* kittlade honom. Och hans pengar kittlade henne.

AUGUST

Ett ganska vanligt förhållande.

ANDRÉ

Just det. En äkta Peterberg gifter sig ju inte på sådana villkor.

AUGUST

Men när han nu gjort det?

ANDRÉ

Så låtsar vi som om det inte vore fallet.

AUGUST

Det var märkvärdigt!

ANDRÉ

Beror på hur man tar det. Och jag för min del tar inte det giftermålet på allvar som sagt. (Betydelsefullt) Det gör inte ni heller — unge man.

AUGUST

skarpt

Mig är det ju inte fråga om.

ANDRÉ

Åjo, ni är en äkta Peterberg. Fast ni inte har det riktigt klart för er ännu.

AUGUST

Vad menar ni? (Granskar sina kläder.) Syns det utanpå?

ANDRÉ

Nej man måste ha det i blodet, och det har vi två. Emellertid ber jag er godhetsfullt komma ihåg att vad jag nu säger på tu man hand . . . det kan hända att jag aldrig sagt det. Ja, så underligt! För mig är förtegenheten inte längre en plikt utan en vana. Där undantaget förpliktar den jag talar med.

Ni förstår?

AUGUST

Ja tack. Det är det enda jag gör om dagarna.

ANDRÉ

Alltså — (småler öfverseende) ni undrar hur man känner igen en äkta Peterberg? Svaret kräver inte ringa öppenbjärtighet, det blir ju närmast att tala om mig själv och *mina* erfarenheter av vad som är mest betecknande. Män av vår . . . bouquet, så att säga, finns det åtskilliga i olika värdigheter, allesamman fina beräknare, fria från sentimen-

talitet, fäst er därför inte särskilt vid namnet . . . eller nej, tvärtom — (höjer stämman) låt oss utan falsk blygsamhet bära det som en . . . som ett gemensamt märke! (Lågre) Och som en skyddande likhet ifall det behövs.

AUGUST

Ärkeskojare!

ANDRÉ

rynkar pannan

Jag är allenast en plikttrogen tjänare. Plikttrogen tjänsteman. Ja, så tycks det. Men när jag nämner troheten först rättar jag mig fullständigt efter en gängse villomening . . . trohet till en viss gräns naturligtvis, ingalunda till överdrift. Det är oändligt mycket viktigare . . . ur min synpunkt, således i stort sett . . . det är oändligt mycket viktigare att utan småaktiga hänsyn kunna snabbt och säkert urskilja kursen, det rådande systemet: dess karaktär, dess ledande män och dess livslängd. Sen blir anpassningsförmågan ovärderlig.

AUGUST

Eller kanske rättare upppassningsförmågan? Inom er rangklass.

ANDRÉ

lätt förebrående — mjukt

Se inte fördomsfullt på vissa . . . vissa grannlaga åligganden, oskiljaktiga från min ställning! Allt det är skal, kärnan har en söt lukt av hög kvalitet — och den intima förtroligheten med Majestätet ger åt varje liten handräckning ett stort perspektiv. Jag är utan den personliga äregirighet som riskerar något, därför återhållsam i fråga om direkt maktutövning, och jag överskrider aldrig inför offentligheten det osynliga streck etiketten uppdragit. Jag är liksom osynlig för offentligheten. Men . . . August Peterberg . . . i stället frossar jag i de mest utsökta maktförnimmelser när jag ser mina många och höga gynnare tumla om på arenan, förfäktande åsikter som jag omärk-

ligt stoppat på dem vid lämpliga tillfällen, sålunda flyttande gränserna för mitt inflytande långt utom . . . (blygsamt) det enkelt möblerade rum jag intar vid den Allershögsta sängkammarn. (Råtar på sig.) Där har jag sett otroligt mycket passera, där har jag hört samtal, nattliga samtal, uppsnappat hemligheter . . . August Peterberg . . . värda millioner i fall av försäljning . . . (patetiskt) där har jag inte sällan diskret ingripit i världshistoriens alltid oberäknliga, stundom . . . jag vågar påstå det . . . stundom något osäkra gång.

AUGUST

Det kan jag gott tänka mig. »Världshistorien» går antagligen sent och lägger sig — och då är den överlastad.

ANDRÉ

tankspritt, tillika en smula retligt

Ja . . . nej . . . månne det? (Inträngande)
Lyd en erfaren väns råd, unge man, och sätt er förtroendefullt in i min ställning,

ni ångrar det aldrig! Därifrån leder var väg uppåt bara man får riktigt fotfäste — bland mina företrädare finns det sådana som blivit direktörer, ståthållare, geheime-råd ... (stor gest) nästan vad som helst! Idel feta ämbeten och sysslor. Varför skulle inte en äkta Peterberg ... om han har lust ... skynda att ta upp en fallen mantel när den är rikt översållad ... och kasta den av sig ... när den inte kastar av sig? Det begriper jag inte. Jag för min del har hellre behållit tjänsten ... bland annat av dynastiska skäl, den monarkiska principen tilltalar mig, ni vet, jag har den i arv ... och det har lönat sig, lönat sig. Men låt mig upprepa: den snabba och säkra urskillning jag nämnde, den anpassningsförmåga ... och så skickligheten i vändningarna ... se där karriärens ABC!

AUGUST

Med en tupp som kan värpa — eller hur?

ANDRÉ

Många! Och guldägg, guldägg . . . på mitt område. Man hittar innehållsrika kuvert på de mest otroliga ställen bara man har blick för dem. (Viskande) Till och med på toaletten. Kuvert med tydlig adress fastän någon gång oskriven. I början fattar man inte sammanhanget men man öppnar naturligtvis, finner ett visitkort med några rader . . . en halvt uttalad önskan . . . ett tre- eller firsiffrigt belopp kontant . . . och då fattar man plötsligt alltsamman! Det är kärt.

Sänker ånyo rösten — lekfullt

Dessutom finns det i vakthavande officerens rum en papegoja.

AUGUST

Ett helt menageri! . . . ja ja.

ANDRÉ

Nej en papegoja — närmast för nykomlingarnas räkning. Den är grann som en

general. Och den kan bara *en* fras, en enda . . .

AUGUST

— men en riktig generalfras?

ANDRÉ

Javisst. Den sträcker på sig (härmar rörelsen) . . . flaxar med vingarna och skriker: »Ge akt . . . rättning åt höger!»

Ta det till grundtext, unge man! Det är en klok fågel. Förstår ni fortfarande?

AUGUST

Bättre än nånsin.

ANDRÉ

Charmerar mig ofantligt — Hans Majestät sätter värde på ett gott förstånd. Han förklarar ofta: »André, det är en lycka att jag har dig!» På mig litar han, med mig rådför han sig nästan var kväll. Ja ni anar inte hur personligt nära jag står honom. I enrum nämligen. Och när jag barberar

honom, till exempel. Då är jag vanligen klädd i den här rocken (visar) — *svarla purpurn* som min vän furst Laban kallar den. Och då vill Hans Majestät alltid att jag säger *du*. Det är en gammal överenskommelse, han tycker att det låter så mänskligt. Så rörande. Ibland får han tårar i ögonen, ibland skrattar han. Det roar honom.

AUGUST

Han måste vara bra fattig på glädjeämnen, stackarn!

ANDRÉ

studsar

Ingen blasfemi, om jag får be!

AUGUST

Ånej — bara häpnad. Över att ni låter driva med er så obarmhärtigt utan att märka det. En man med ert lysande skarpsinne!

ANDRÉ

lågmlt men tydligt — blundar

Ja vem som nu driver av oss . . .

Räcker plötsligt fram båda händerna, står i den ställningen ett ögonblick — strålande

Men det har hela tiden legat mig på tungan — som släkting, och därtill gammal släkting, är det mig kanske tillåtet att använda förnamnet . . . du, August? Inte sant?

AUGUST

hånlar öppet

Vad skulle det tjäna till? Själv håller jag inte styvt på släktskapen, uppriktigt sagt . . . säger därför *monsieur André* som förut. Så undertecknade ni brevet.

ANDRÉ

oföränderligt vänlig

Nåja, det är jag ju van vid — furst Laban säger precis detsamma. Och många andra.

AUGUST

Är han nu där igen! Jag har av era

citat fått det intrycket... och av er förtrolighet med honom...

— han är bestämt en mycket nobel herre, han också!

ANDRÉ

Ack vad ni liknar varann! I slutsatsernas hastiga tempo menar jag. Och i... ja i den älskvärda vanan att fåfång gå.

Återigen med många och starka betoningar

Men *mina* chanser skulle fursten absolut inte kunna utnyttja, han har erhållit en lite för fin uppfostran, på sätt och vis, och har ännu några små reminiscenser kvar — ni är betydligt friare ställd i alla avseenden. Just det har stärkt mitt hopp om att i er få en efterträdare. Jag drar mig nämligen snart tillbaka... men orkar nog dra i trådarna. Och som sagt: betrakta gärna platsen bara som ett språngbräde i början — ni byter aldrig ut den mot en annan, det spår jag. Ja det är min övertygelse. Jag åtminstone lämnar inte

av fri vilja en ärvd maktställning som jag personligen konsoliderat och som nu alldeles unikt förbinder fullkomlig ansvarslöshet med ett inflytande och en årsinkomst av ... av Guds nåde ... så att säga. Där har ni den monarkiska princip jag hyllar! Men den kräver en ytterst naturlig succession för att inte synas onaturlig och försvagas, därför får dynastien Peterberg inte dö ut, namnet har klang i de översta luftlagren. Ni har det i arv, unge man, ni har språkkunskaper, jag vet det, ni har fallenhet, lusten växer med framgången och den är jag säker på. Vad som återstår att inhämta lär ni er fort av mig, ert ingenium har inga skavanker. Det är ju ändå på *fallenheten* det slutligen kommer an.

AUGUST

anspråkalöst

Ja men ... så djupt fallen är jag verkligen inte.

ANDRÉ

utan att höra närmare på — i stegrad iver

Ni blir det, August Peterberg, ni blir det bara ni följer mig och mina instruktioner!

AUGUST

Därom är jag fullt övertygad. (Reser sig.)
Seså, nu ska jag lämna er.

ANDRÉ

— emot honom

Nej nej — varför det? Ni har ju ingen brådska, sa ni?

AUGUST

Det har jag inte heller. Men jag har nog. (Gest) Frid, fröjd och frukost, monsieur André!

ANDRÉ

Så ledsamt! — Nåja, jag bör ge er tid, vi kan uppskjuta avgörandet till senare, vi äter ju middag tillsammans.

AUGUST

leende

Va? ... nej ... nu är ni för storartad!

ANDRÉ

njuter av situationen

Hos era kära föräldrar, August Peterberg.

AUGUST

bestört

Är ni . . . har ni blivit . . . är ni bjuden
på frukostmiddag . . . till *dem*?

ANDRÉ

Javisst — (ser på sitt ur) klockan två. Av
kusin Sebastian själv. Det ska bli riktigt
roligt, August Peterberg!

AUGUST

med rentav rädd uppsyn

Nej nu måste jag skynda mig . . . de ha
tydligen blivit tokiga där hemma.

Ut i en fart.

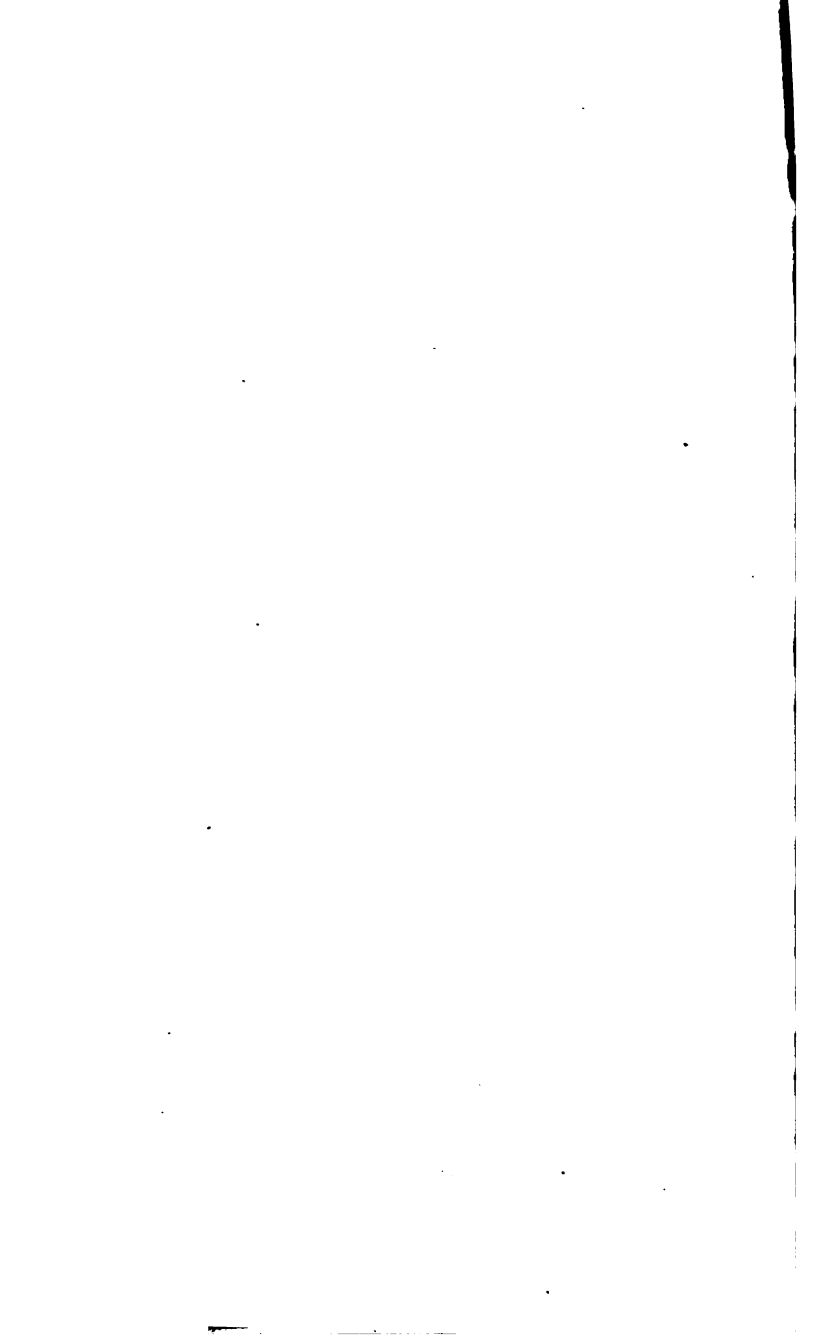
ANDRÉ

blickar efter honom. Med outgrundligt allvarlig min
knäpper han därpå händerna samman och mumlar

Vilken tillbedjansvärd oförskämdhet! Ack
den som finge rätt ta vara på den!

3

I SEBASTIAN PETERBERGS SOMMARVILLA

Verandan — samma dag, ett par timmar senare.

LORENS sitter i sin rullstol vid bortre ändan av det ovala bordet, JUSTINUS i soffan till höger därom.

FRU SARA

in från matsalen — uppskakad

August har ringt till hotellet för att få tag i mannen men fick till svar att monsieur var utgången. Monsieur André kallar han sig.

JUSTINUS

Och är inte . . . inte ens anmäld som resande!

FRU SARA

Det är ju det minsta. Tror ni verkligen att han vågar komma?

JUSTINUS

Var säker på det!

FRU SARA

Usch, det är otäckt . . . alltsamman!

JUSTINUS

Ja en mycket obehaglig historia. Hm-hm.

FRU SARA

Vad är klockan nu, månnтро?

JUSTINUS

ser på sitt ur

Snart ett.

FRU SARA

Och du bara tiger — du Lorens.

LORENS

med armbågarna stödda mot knäna

Plågar det dig? Jag är i behov av all möjlig omväxling . . . jag som är så stillasittande.

FRU SARA

Nu skulle jag emellertid gärna höra din åsikt. Närmare.

LORENS

Har jag då inte uttalat mig tillräckligt?

JUSTINUS

Ja *jag* deltar inte i den släktmåltiden!

FRU SARA

Vi damer inte heller.

LORENS

Vad ska jag säga till det? Leve friheten
— hurra, hurra, hurra!

FRU SARA

Tycker du kanske att vi handlar orätt?

LORENS

lutar sig bakåt i stolen

Fullkomligt otänkbart. Han behöver ju
inte ens veta att kvinnokönet finns till.

JUSTINUS

Du kan lita på att han för länge sen
fått nys om det — hm-hm.

LORENS

drar på munnen

Eller finns här. Men jag vidhåller i all
blygsamhet att Sebastian inte har romersk

rätt att köra ut honom såframt ingenting extra tillstöter. Han har själv skapat situationen, kom ihåg det, låt vara att den gode guden haft ett pekfinger med i spelet. Och mig blir det onekligen en förnöjelse att få närvara . . . åtminstone som ljuddämpare . . . om inte som annat.

FRU SARA

Det är synd om Sebastian. Han var nyss alldeles uppriven.

LORENS

Kanhända broderade August sin skildring väl mycket, därför väntar jag snällt i det här fallet tills mannen själv infunnit sig. Jag misstänker nästan att han roat sig en smula på min käre brorsons bekostnad.

FRU SARA

indignerad

August skulle ha märkt det strax och gjort ett hastigt slut på den roligheten. Så mycket känner jag honom.

LORENS

André var redan som liten en ovanligt slug och nyfiken rackare.

JUSTINUS

Ja jag bryter absolut inte bröd med herr kammartjänarn!

LORENS

ögonbrynen hopdragna

Vi är allesamman i blodsförvantskap med gemenheten. På något vis. Har den bland annat inom oss... i större eller mindre doser. Både herrar och tjänare.

JUSTINUS

Vad menar du?

Lorens tiger.

FRU SARA

Är det då inte en allvarsam sak det gäller?

JUSTINUS

kort och bestämt

Jovisst.

LORENS

Punctum. (Godmodigt) Följaktligen går vi till personligheter så fort han kommer. Eller hur, Justinus? Men kanske inte förr.

FRU SARA

Ack om Sebastian hade känt igen honom!

LORENS

Besinna att André och vi bröder inte sett varann sen gossåren, och på kortare tid hinner man förändras. Vår far flyttade ju hit och gick sina egna vägar... efter händelserna med styvbrodern.

Dessutom var Sebastian inte överhövan skarpsynt i går kväll.

FRU SARA

Nåja, det blir således inte mer än tre kuvert, August vägrar också att vara med. Han skrattar och säger: »Jag ska nog sköta om alltsamman.»

JUSTINUS

Han som gjort sin uppvaktning!

LORENS

Bokstavligen följde han ju kammartjänarns kallelse den här gången — inte sin egen, vilken den nu må vara. Men bara för en stund. Den förlorade sonen har återvänt till fädernehemmet.

FRU SARA

Således tre kuvert.

Ut till vänster genom matsalsdörren.

JUSTINUS

upprepar suckande

Således tre kuvert, ja. Det ges mångahanda bekymmer här i världen.

LORENS

Jag önskade ännu större variation. Så somnade vi inte.

JUSTINUS

Sover svåger Sebastian, tror du?

LORENS

med en skälmak blinkning

Knappast. Han är visst för bekymrad,
han. — För resten är August hos honom.

Paus.

JUSTINUS

tar fram silverdosan — snusar.

Hm-hm — det där om Sara har jag
inte vetat.

LORENS

Vad då?

JUSTINUS

Det där som . . . som det i förbigående
blev fråga om i morse. Som hon aldrig
ens gjort klart för sig, sa han.

LORENS

snävt

Tjugusju år ha gått sen dess. Oroar
det dig?

JUSTINUS

Nej men . . . tänk att jag aldrig kommit
på den tanken!

LORENS

Bry dig inte nu heller om den.

JUSTINUS

rättar på pincenezen, tvinnar nervöst sina whiskers.

Vågar man det allra minsta . . . hm-hm . . .
röra vid . . . strax drar du dig in i ditt skal.

LORENS

försonligt

Bara ditt exempel. Du har just färgat
skönt av dig!

Plötsligt i förändrad ton

Livet experimenterar med oss, Justinus.
I synnerhet när vi är unga. Och så brister
någonting. Ibland en stor och dristig plan
— ibland en kär liten förhoppning. Ibland
båda. Låt oss glömma, Justinus! Så har
jag gjort.

Är det kanske inte bra som det är, va?

JUSTINUS

Åjo — jovisst. Eftersom . . .

LORENS

oväntat häftigt

— jag ska säga dig det: eftersom jag är en . . . skärva. Och det var jag redan före olyckshändelsen. En sådan där en som inte duger till annat än att skära sig på. Om man fränser mitt (försmädligt) »speciella område».

Därför är det bäst som det är.

JUSTINUS

skruvar sig — nästan vändas

Sara hade kunnat bli . . . Sara hade anlag att bli . . . liksom *mer*. Hon tycktes mig . . . hon liksom . . . (skakar på huvudet) inte hittar jag de riktiga orden.

Du är en . . . fin mänska, du Lorens.

LORENS

otåligt

Äsch det är kläderna! Sebastian är mycket ursprungligare. Helare. (Småler) Med alla sina dumheter.

Paus.

JUSTINUS

Ska du klä om dig? Om han nu alls kommer, den där herrn.

LORENS

Faller mig inte in. — Vad stirrar du på?

JUSTINUS

stel i ansiktet — stiger upp — viskar

Där . . . där kommer någon.

Ute på terrassgången i fonden syns

ANDRÉ

iklädd ljusgrå redingote-kostym, västen vit, därtill ljusgrå cylinder och vita gamascher. Han närmar sig med säkra, långsamma steg, stannar till höger om rullstolen — hatten i ena handen.

Jag ser det på allt — det är kusin Lorens Peterberg, inte sant?

LORENS

gömmar händerna under plåden — dröjer, blicken skärpt och mönstrande.

Jaha . . . jaha . . . redan här, jaha . . . och vilken spänstighet!

ANDRÉ

ler förbindligt

Främst en *själens* egenskap i de kretsar jag tillhör.

LORENS

böjer huvudet till hälsning

Naturligtvis. Ack förlåt att vi inte väntade er ännu! Och att jag inte reser mig. Men kanske ni i stället behagar sänka er till min nivå, jag menar sätta er . . . för all del inte i mitt ställe, hellre där bredvid Justinus . . . (gest — presenterar) J. C. Justinus, fabrikant, ingenting annat, men en prydnad för sin kår — André Peterberg, Hans Majestät Kejsarens kammartjänare . . . också en juvel. Jag lyckönskar herrarna till bekantskapen.

ANDRÉ

besvarar hälsningen ceremoniellt.

Och jag er till humöret, kusin Lorens. (Intar med mycken omständlighet den anvisade platsen; Justinus som gjort en styv bugning flyttar sig tiggande över i soffan mittemot.) Måtte det fortfara!

LORENS

Så länge jag lever — till eftervärlden går det sannolikt inte. (Kort, förnyad granskning — därpå halvt för sig själv) Nej ni är omöjlig att känna.

ANDRÉ

Ge er några ögonblick till tåls, också det blir er förunnat. (Slätar haka och kinder.) Emellertid... ja jag gör min ursäkt, jag har infunnit mig överraskande tidigt men med avsikt, annars är jag alltid precis. Droskan väntar på mig vid allégrinden.

LORENS

Gud, vad hör jag! Då är vi småfolk förnämare, vi färdas i egen automobil, vi — (utsökt artigt) ni kan komma fortare härifrån än ni kom hit. I den, menar jag.

ANDRÉ

fullkomligt oberörd

Jag frångår ogärna mina beslut. Men er synnerliga omsorg säger mig att unge herr August återvänt.

LORENS

Ja — hur är det, Justinus?

Denne endast harklar sig.

Alltså har han återvänt.

ANDRÉ

spefullt

Och skvallrat ur skolan?

LORENS

nickar

Som den älskligt meddelsamme gosse han är. Man ville ha honom till en för hög klass men han är ju så barnslig ännu, han förstod inte sitt eget bästa. Han sa nej. Vi får nöja oss med att han blir bara en så kallad . . . hederlig karl,

ANDRÉ

Ja den unge mannen är mycket sympatisk.

LORENS

Mycket. Han liknar mig.

ANDRÉ

Ganska riktigt, han gör det. — Men förlåt att jag frågar: var är kusin Sebastian? Vilar . . . kanhända?

LORENS

Han samlar intelligens. I går förbrukade han hela förrådet.

Justinus betraktar än den ene, än den andre, alltid den som talar — mungiporna lågt neddragna.

ANDRÉ

Tjah, vi råkades, jag trodde knappt mina egna ögon . . . eller öron . . . men jag är högst charmerad över hans förtrolighet. Vilken slump! Han var i gladaste feststämning, allmän mänskokärlek, följaktligen intim. Bland annat var August Mefistoteles på tapeten.

LORENS

Den röda — jag vet.

ANDRÉ

intresserad

Det är sant, den var röd — tänk, det

lade han märke till, det anslog honom!
Ja ja. För resten begärde han ingenting
för egen del . . . inte ens att få veta mitt
namn. Och när jag ändå nämnde det av
pur hövlighet, det vill säga mitt förnamn,
mitt *nom de guerre* som jag också betjänar
mig av på resor, så väckte det inga idé-
associationer hos honom, inga minnen. Han
var fortfarande lika vänlig.

LORENS

Det är mig komplett likgiltigt, framför
allt var han ju full. Men det där med
August — nåja, ingenting förvånar mig,
ingenting strider mot den ryktbarhet ni
åtnjuter.

ANDRÉ

Jaså jag gör det! Därför är den unge
mannens halsstarrighet så mycket mer
kränkande, i synnerhet som jag inser att
övertalning numera är lönlös. Det grämer

mig. Jag hade tillärnat honom en vacker framtid . . . särskilt av dynastiska skäl, i enlighet med den princip jag strikte följt och följer, han är ju inom min släkt den ende som är bildbar, den enda ungdomen. Och en *äkte* Peterberg, det är mitt intryck. I början av en bana . . .

LORENS

avbryter

— ack låt oss hellre tänka på slutet! Vi är gamla, båda två, och utan tvivel finns det en eller annan liten ogärning som ni ännu kommer att få ångra.

ANDRÉ

lyser upp

Just det är fallet med Sebastian! Jag ska berätta er en kort historia, den kan bli liksom början till slutet.

Justinus skjuter soffan tillbaka, sträcker på sig, går till kakelugnen och stöder ryggen mot den.

Er avlidne far . . . kusin Lorens . . . hade

säkert ett länge sparat vredesutbrott kvar, för han besökte oss helt plötsligt en eftermiddag, det var sommarn innan han lämnade staden för att inte mer återvända. Vi bodde, mina föräldrar och jag — Ladislas räknar jag inte, ett barn — vi bodde i en mycket förnämt belägen byggnad inom slottsområdet. (Slåtar haka och kinder.) Mellan styvbröderna var det ju inte riktigt rart under det sista året. Jag tror mig våga påstå att det inte var riktigt rart mellan dem.

Alltnog: en grovlemmad gosse följde med vid besöket, det var Sebastian. Jämnårig med mig. Jag visade honom omkring... till de kejserliga stallarna... gick ännu längre, obetingad artighet mot en gäst har alltid hört till mina bildningsvanor och gör det fortfarande, det kan unge herr August intyga.

LORENS

Jämte mycket annat, monsieur André.

. ANDRÉ

låter icke störa sig

Vi kom in på en bakgård och där stod ... en så. Eller kanske en tunna. Med orenligt ... orent vatten. Nåja. Dispyten var i full gång, det stämde med Sebastians lynne, och tänk ... bara för att jag utmålade för honom min framtid, själv hade han ju ingen. Och med ens grep han mig i nacken, han var den tiden mycket starkare än jag. Helt brutalt. Och så ... så dopade han mitt ansikte.

Justinus fnittrar till men tystnar lika hastigt.

Vad nu? ... ni kan skratta, herr fabrikör.

JUSTINUS

genast högtidlig igen

Bara när någonting är rysligt roligt, hm-hm.

Tar fram silverdosa — snusar.

ANDRÉ

Slutet blir inte lika roligt.

LORENS

Låt höra. Sa han något?

ANDRÉ

Han sa: »Nu kan du spegla dig i framtiden, din rackarunge!»

Justinus ändrar icke en min.

Nå, herr fabrikör — varför skrattar ni inte?

LORENS

Och ni? Fortsätt, fortsätt!

ANDRÉ

Jag... jag lade det på minnet. Han var den tiden mycket starkare än jag.

Men nu är det min tur, efter herr Augusts vågran har jag inga släkthänsyn mer. Där-
emot ett gott minne, inte sant?

I detsamma hörs

SEBASTIAN

med stentorastämman ropa i tamburen

Att vad, sa du? Nej August — jag
rymmer undan, annars slår jag bestämt

ihjäl honom! (Kommer inrusande — stannar orörlig och med öppen mun.)

LORENS

njuter ett ögonblick av situationen.

Det är alls ingen synvilla, min vän —
bocca vackert!

ANDRÉ

gest — utan att stiga upp

Se, se . . . glad och utvilad! Tack för er
inbjudning, kusin Sebastian! Låt oss strax
göra upp vårt lilla mellanhavande.

LORENS

till brodern

Eller vill du kanske först göra stor
toalett?

SEBASTIAN

vårdslöst klädd som förut — blir ännu rödare, stryker sig
med båda händerna över hjässan i ett krampaktigt försök
till behärskning.

Ja . . . ja här står jag . . . och kan inte
annat, tammefan! Kan inte annat. (Till
André — skakar sina knutna nävar) Med hand-

påläggning får jag inte ge dig en minnes-beta till goddag och adjö, det har jag lovat bror min . . . men du . . . (ett djupt andetag) du som skamligt lurat på en full stackare . . . jag visste ju inte vem jag satt med och vem jag bjöd fast jag känner dig och dina meriter mer än du tror, din satan . . .

LORENS

— nå, nå, Sebastian.

SEBASTIAN

Tyst, Lorens! Jag är hellre ett få som värd än som mänska. Eftersom jag nödgas välja.

ANDRÉ

hånlar

Varför det? Unisont sjunger ni ju båda stämmorna lika förträffligt.

SEBASTIAN

Och nu sitter en sådan där herre i mitt hus!

Genom fönstren till vänster i fonden ser man AUGUST — ljudet av rösterna hejdar honom, han stiger sakta in över tröskeln.

ANDRÉ

Er förtjänst, kusin Sebastian, helt och hållet er förtjänst, jag bara begagnar mig av tillfället. En liten surpris är jag nämligen sinnad att bereda herrarna. Den blir kännbar, hoppas jag.

SEBASTIAN

Är det . . . är det ett hot?

AUGUST

tänder en cigarrett

Nej en tillgivenhetsförklaring. Mig har han gjort många.

ANDRÉ

reser sig

Ah, ni är hemma — August Peterberg!

AUGUST

Det tror jag knappt. Hittills har mitt hem aldrig haft en så . . . hur ska jag säga? . . . ful karaktär. Inom sina väggar.

ANDRÉ

Så eget! Också på mig verkar det hela fränstötande. Atmosfären är visst för... kvävehaltig. (Till de övriga) Ett kort, lärorikt samtal ingår i mina planer, det medger jag, men herrarnas gästfrihet vill jag inte ens tala om. Än mindre ta i anspråk.

SEBASTIAN

blinker ivrigt, tårar tränga ur ögonen

Far din gjorde *min* far olycklig, kränkte och bedrog honom, och du är sjufalt värre... nu gäller det heder och ära naturligtvis eftersom du kommit hit för att locka pojken ifrån oss. Men det lyckas inte, lyckas inte, för ser du... våran pojke har ryggrad, han, ser du!

AUGUST

blickar mot taket

O salig fröjd! O vad mirakell!

SEBASTIAN

i samma fart till André — gest

Stig in och åt och drick i ditt eget fina

sällskap! ... vad jag lovat dig ska du få
och färdigt ska det vara på klockslaget.
Men sen ...

ANDRÉ

minen föraktfull

— ni är en narr, kusin Sebastian. Det
är också er herr sons åsikt. Jag brukar
inte heller använda starkare uttryck.

AUGUST

Men jag gör det ändå ibland. Vänta
bara!

SEBASTIAN

samtidigt

Min sons? ... herrejess ... en narr ...
har du verkligen sagt det, August?

AUGUST

ser på fadern och småler — lågt, med ett varmt tonfall

Nej det var Mefistofeles som sa det.
Och han ljög.

SEBASTIAN

Där hör ni! Han ljög. Det gjorde han
förbannat rätt i, tammefan!

ANDRÉ

August Peterberg — det smärtar mig i hög grad att ni inte vill skänka mitt anbud den uppmärksamhet det förtjänar. Ni är i viss mening oersättlig, tyvärr. Tjah (rätar på sig) . . . nåja (patetiskt) dynastien Peterberg dör således ut med mig.

AUGUST

Ånej — tvärtom. Av den sortens folk kommer det alltid att finnas för många.

ANDRÉ

Jag har . . . utan överdrift sagt . . . vänligt tolererat er medfödda perfiditet, unge man. Den roade mig så länge jag kunde ställa vissa förhoppningar på er, numera ge era glosor betydligt ringare utbyte. Jag undanber mig dem.

AUGUST

skrattar

Bravo! Det skulle ni ha gjort för tjugufem år sen så hade jag övat mig flitigare.

•
ANDRÉ

Herrarnas märkliga övermod stöder sig tydligen på en solid, ekonomisk grund. Den kan förstöras.

SEBASTIAN

framåtböjd

Va?

Justinus tvinnar nervöst sina whiskers.

ANDRÉ

Ja fabriken är misstänklig.

LORENS

har suttit tyst, med huvudet i händerna — ser upp

Det är alltså er vi har att tacka för den påträngande visit polisöverste Staaten hedrade oss med under gårdagen?

ANDRÉ

Klumpigt gjort! (Sväljer.) Jag känner ingen med det namnet.

AUGUST

Så.

SEBASTIAN

mitt på scenen — slår ena knytnäven i bordet — ryter

Nu är det nog! Rena vanvettet! Jag svarar för ingenting mer, jag!

Hans vrede, högljudda utrop tillkallar damerna: först ETEL, i dörren till höger,^o senare FRU SARA i den till matsalen, båda utan att i början helt inträda — ingen har tid att fästa sig vid dem. Stark spänning i allas ansikten.

ANDRÉ

Just därför bör sysslandet med farliga ämnen läggas i händerna på män med besinning. Era nitrater... (nickar) ja jag vet... somt är dynamitmaterial därjämte. Explosivt. Det kan explodera — se bara på kusin Lorens, till exempel! Den gången skedde det oavsiktligt, en annan gång... eller se för roskull på kusin Sebastian! Finner någon honom besinningsfull, va?

Fabriken bör stängas naturligtvis.

Sebastian står mållös som Justinus — August avvaktande.

LORENS

kan icke återhålla ett tvivlande löje

Det blir ju en intressant kemisk process.
Den är jag gärna vittne till.

ANDRÉ

Var obekymrad, jag ska nog ensam sköta om den saken. Jag experimenterar inte, det kan så lätt misslyckas — eller vad anser ni, kusin Lorens? Och jag tänker inte misslyckas. (Med blid hänfällighet) Herregud... vad är väl en smula dynamitmaterial i och för sig? Ingenting, absolut ingenting. På sin höjd en förevändning... enligt min kemi. Det är *sinnelaget* som är farligt. Sinnelaget är alltid farligt — annars har man det inte. Men jag har misstankar i stället. Dem skapar man, det får makten ofta lov att göra, i nödfall av ingenting... det vill säga av en smula dynamitmaterial. Resten faller av sig själv. Och sen kan kusin Sebastian spegla sig i... ruinen.

Pinsam tystnad.

AUGUST

blekare

Så vackert tänkt! Ja ja — monsieur André är inte en vanlig kammartjänare, han, det kan jag intyga. Han är en ond princip. Och ändå är jag säker på att det sämsta inom honom saknar avlopp.

ANDRÉ

På er spiller jag inte flera ord, August Peterberg. Jag har slutat för i dag. Men ni, kusin Sebastian, ni får domen stadfäst så snart jag hunnit underrätta mina vänner. (Stel bugning) Farväl, herrar släktingar!

Ämnar avlägsna sig.

AUGUST

spärrar vägen

Nej nej, stopp!... går ni till fru kommerserådinnan? Er kära svägerska. Det bör ni göra, ni måste nödvändigt försona er med henne.

ANDRÉ

avmätt

Vad tillåter ni er!

AUGUST

Hon är djupt sårad. Kanske är det för lite sagt — hon hyser ett tämligen stort agg till er.

ANDRÉ

Ge rum, var så god!

AUGUST

fixerar honom

Akta er för den kvinnan!

Paus — André med ens förunderligt stilla.

Hur har ni med er betjäntsluga försiktighet varit så dum att negligera *henne*? Vad hon nu vet, det borde ni ha förutsett att hon skulle få veta.

ANDRÉ

rycker till, halvkvävd av raseri — hest

Gud bevare er mun för snack — eller jag gör er olycklig för resten av ert liv.

AUGUST

Ni kan ju försöka det, mig skrämmar ni ändå inte. Bara för att vid tillfälle kunna räkna på återtjänst har ni krusat för de lumpnaste, fegaste lycksökare och nitiskt tagit er an dem när de ertappats på bar gärning . . . och så glömt den kvinnan! Er dödsfiende. Hon ruvar på hämnd, monsieur André, därför har hon bett mig till sig ett par gånger och lättat sitt överfulla hjärta. Erfaren, kvick och respektlös är hon — mannen kör hon ut helt enkelt, han står fullständigt under toffeln.

ANDRÉ

mellan sammanbitna tänder

Medan ni under tiden står med den . . . på intim fot.

AUGUST

lugnt

Mig når ni inte — och om henne har ni utspritt lögnen nog. I grunden är hon säkert mer olycklig än fördärvad, trots allt

— ja det är min uppfattning, den må förefalla hur barnslig som helst. En bundsförvant hoppades hon finna i mig, det är sant, jag har aldrig förhemligat mitt arga, tidiga intresse för er gåtfulla person. Vad hon berättade var emellertid så avskyvärt att jag ännu inte velat omtala det ens här hemma utan hellre väntat — (lägre, icke till André) dessutom retade mig en viss liten misstro hos ett par av mina närmaste. (Fortsätter) Henne sa jag strax att det tills vidare inte var min sak att ingripa — men så mottog jag ert brev med det oförskämda anbudet och vi möttes. Till och med här. Gott, nu är jag redo att avlägga examen . . . efter alla släktstudierna. Vill ni pröva mig, monsieur André?

De övriga betrakta honom och varandra med stum undran.

ANDRÉ

en skygg blick mot damerna — så mumlar han

Vi är inte ensamma, August Peterberg.

AUGUST

Ni minns en episod som ni själv kallade ett helt kort musiknummer — efter hennes utsago hade den kunnat bli en lång och vacker konsert. Men så utsattes hon plötsligt för de gemenaste misstankar — rentut sagt: hon angavs för . . . stöld. Ingenting mindre. Och äntligen har hon fått reda på av vem — ja Ladislas känner inte till angivelsen, honom har hon aldrig invigt i sitt förflutna. Visserligen lyckades hon delvis rättfärdiga sig . . .

ANDRÉ

— det är inte sant!

AUGUST

— och brottet väntar ännu på sitt straff men hon tvangs ju att lämna sin anställning vid operan, skickades bort som en stämplad förbryterska. — Sen gick det sorgligt utför.

ANDRÉ

Javisst, javisst ... tills hon snärjde min stackars bror, kommerserådet.

AUGUST

Nu vill hon bli fri. Och er, monsieur André, er vill hon trampa på som det falska, giftiga kryp ni är. Stick henne i foten om ni törs, hon har inte papp i sulorna, hon.

ANDRÉ

torkar sig hastigt med näsduken i pannan

Jag upprepar — vi är inte ensamma, käre herr August.

AUGUST

kallt

Nej. Men vi har en liten *intrigue* kvar. För det var ni ... kammartjänarn, just ni ... som stal de där dokumenten och sålde dem. Till utlandet. Ladislas har bekänt alltsamman för sin hustru.

ANDRÉ

Han ljuger!

AUGUST

Och henne angav ni, monsieur André.
Det vet hon — likaså vilket pris hon nödgats betala för att äntligen få veta det.
Den dag stölden upptäcktes var nuvarande polisöverste Staaten vakthavande officer.
Han hörde er angivelse. Är det nog?

ANDRÉ

Han ljuger!

AUGUST

Har ni fortfarande lust att stänga fabriken?

Paus.

ANDRÉ

med en blick av beundran

Min Gud! . . . vad går inte förlorat i er, unge man!

AUGUST

Det lämnar vi osagt, jag håller mig till vad som blir kvar, jag. Och det är den bättre delen. (Stiger åt sidan — gest) Ut härifrån!

ANDRÉ

ler osäkert

Nåja, August Peterberg . . . låt oss undvika en tragisk slutscen, det hela är ju inom familjen . . . och gäller dess renommée, kom ihåg det . . .

AUGUST

pekar

— där är dörrn — marsch!

ANDRÉ

bugar sig — man ser huru han darrar av inre upphetsning.

Som ni vill alltså — ja *au revoir* . . . och då kanhända . . .

Långsamt ut i fonden.

AUGUST

stampar hårt i golvet

Fortare!

Tystnad.

SEBASTIAN

störtar fram och faller sonen om halsen

Du . . . du är en . . . riktig Mefistofeles, hör du!

AUGUST

bultar fadern i ryggen med knytnävarna

Vesuvius skulle du hellre ha kristnat mig

till, också jag är bara skovtals i verksamhet.
Fan är det alltid.

SEBASTIAN

hjärtligt

Gossen min, gossen min!

JUSTINUS

Öppnar kakelugnsluckorna, drar ut spjällen och vänder
sig om, skälvande av ovilja —

Låtom oss vädra!

Ett allmänt och förlösande skratt vari alla ofrivilligt
deltaga — alla utom

FRU SARA

som nästan klagande utbrister

Ja nu är den fina frukostmiddagen färdig... i onödan.

SEBASTIAN

fäktar med armarna

Nej vad pratar du!... just nu är den
på sin plats, mamma lilla, för jag märker
att jag inte begriper ett muck mer av
andliga ting. Men hungrig är jag och glad
är jag (pustar)... herregud vad jag är glad!...
August, August, du får lov att avge vidlyftiga

förklaringar bara vi satt oss till bords. —
Seså, jag tar Lorens, bjud du armen åt
syster din, Justinus!... och sen ni ungdomar...

JUSTINUS

till August — harklar sig, tar fram silverdosan och bjuder

Hm-hm... det har onekligen fröjdat
mig... behagar du?

AUGUST

Nej tack, morbror. Det förstör väder-
kornet.

LORENS

till brodern

Ja ja, livet experimenterar med oss,
i synnerhet när vi är unga. Det avlöpte
lyckligt för vår gosse... trots explosionen.

SEBASTIAN

Han har ditt huvud, Lorens, ditt huvud!

Under de sista replikerna skjuter han rullstolen ut till
vänster, efterföljd av hustrun och svågern.

Vid dörren stannar August för att låta

ETEL

passera. Då blickar hon honom leende i ögonen, gör en djup nigning och säger betydelsefullt

Entrez!

August ämnar svara — men i stället drar han henne inåt scenen och kysser henne våldsamt, våldsamt.

SEBASTIAN

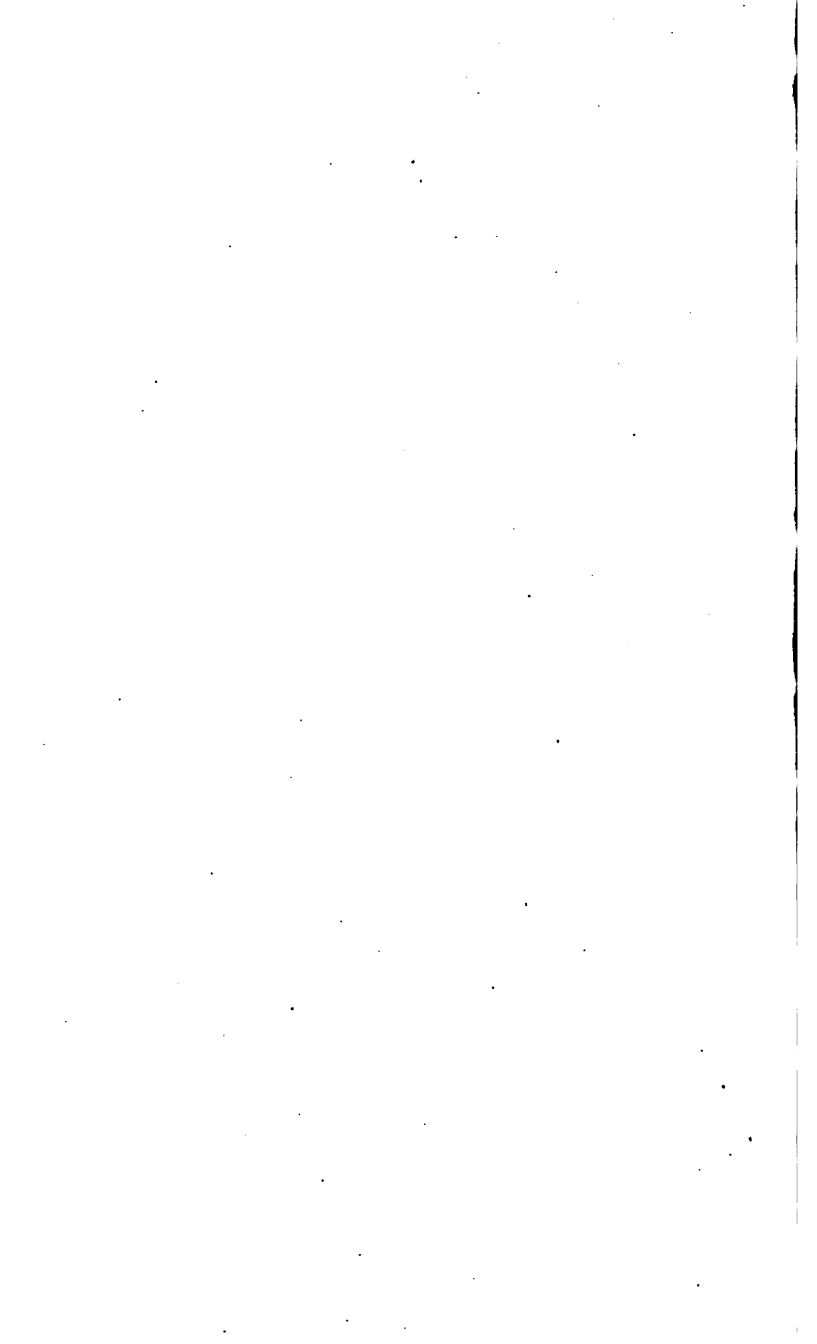
samtidigt härmed — i matsalen — högljudd som förut

Tre kuvert till, Sara! . . . du har dukat fram goda saker ser jag . . . (klappar i händerna) nå, var dröjer ni, barn? . . . ja nu smakar det att få något som faller på läppen, tammefan!

DEN RÖDE ANDRÉ

ETT UPPLYFTANDE SKÅDESPEL

1917

ANDRÉ PETERBERG, fortfarande kammartjänare hos
Hans Majestät Kejsaren.

LIDIA VASILIEVNA PETERBERG, förut hovopera-
sångerska; änka efter Andrés bror, kommerserådet.

Professor **RADDAI**, livmedikus, jude till börd.

SCHELLER, kapten vid gardeskyrassiererna, vakthavande
officer i palatset.

Furst **LABAN**, numera stadsprefekt.

En baronessa **VON HOHEN-LEISTUNGEN**.

GENERALEN.

CLAIRE, hans sondotter.

AKÍM UNDERGÖRAREN.

MARFA, hans hustru.

PROKOFIJ, hans portvakt.

FRANCIS, sjuttonårig yngling, i Lidia Vasilievnas tjänst.

GARIN, fältväbel.

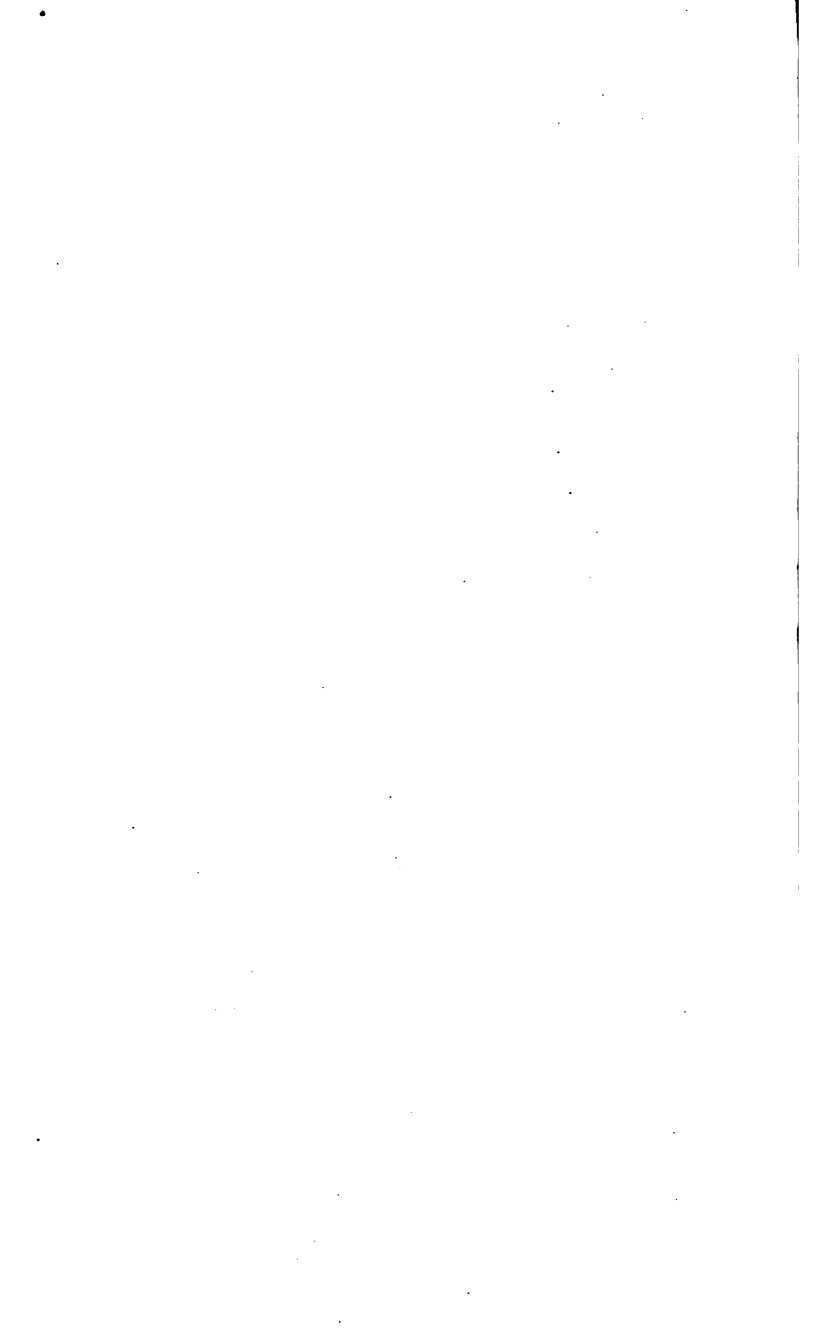
Två gendarmar. Soldater och arbetare.

EN GALL RÖST.

*

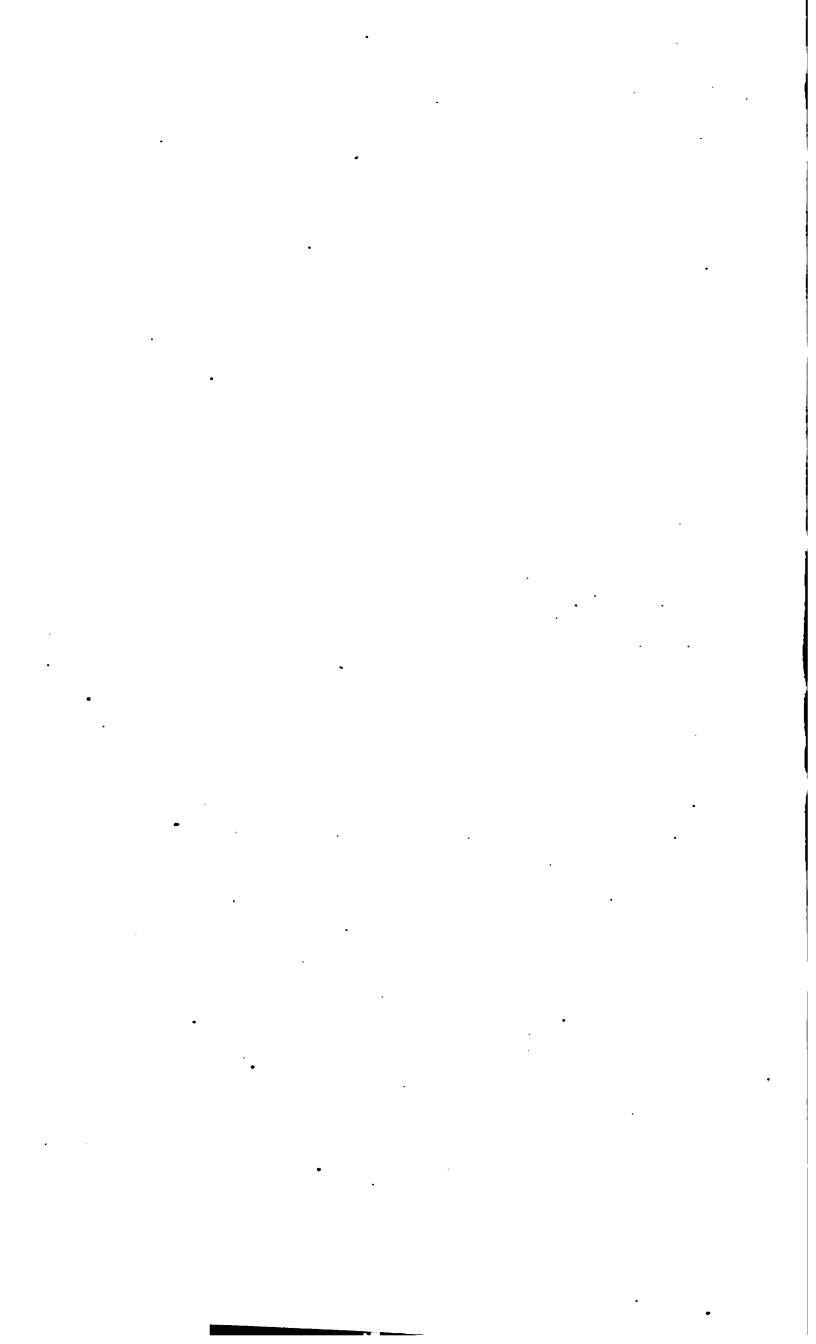
Stor huvudstad — en dag i mars månad. Sedan händel-
sorna i föregående Stilla Komedi (*Dynastien Peterberg*) ha
ungefär tre år förflutit.

1. Grand Hôtel Caesar; klockan fem på eftermiddagen.
2. André Peterbergs rum invid den allerhögsta säng-
kammaren; afton.
3. Hos Akím Undergöraren; omkring midnatt.

1

LIDIA VASILIEVNA

Grand Hôtel Caesar; klockan är fem på eftermiddagen.

Luxuöst utstyrd salong, hörande till den svit av rum madame Lidia Vasilievna Peterberg bebor sedan några dagar tillbaka. I vänstra väggen en dubbeldörr, till tamburen och trappuppgången, i fonden en annan, till sängkammaren. På högra sidan två stora fönster som nästan nå golvet, täckta av ogenomskinliga gardiner. Av inredningen må nämnas: mellan fönstren en trymå i smal, förgylld inramning, och nära den ett runt bord i samma stil, omgivet av länstolar och en divan. Mjuk matta över hela golvet — allt i bländande belysning från de elektriska lamporna i takets kristallkrona.

Med ögonen slutna ligger madame LIDIA VASILIEVNA utsträckt på divanen, rökande en cigarrett; på bordet bredvid henne en vas med rosor, ett cigarrettfodral av silver, en askbäggare. Hon är lång och formfulländad, barmen kanske en smula för yppig. Ansiktet härjat, hyn nämligen förstörd av smink, de stora ögonen sällsynt vackra, tänderna likaså. Hennes leende stereotypt men ibland mycket, mycket klokt och sarkastiskt — och hon småler ofta. Den dyrbara dräkten smaklös i färg, hals och handleder översållade med smycken. Stark parfymdoft.

FRANCIS, betjanten, en blek sjuttonårig yngling, glider ljudlöst in genom fönstret och stannar på respektfullt avstånd, blickarna hängivet tillbedjande. Huvudet litet och kantigt, brett käkparti, ett knappt märkbart ärr på högra kinden. Kostymen mörkbrun: kort jacka, västen enradigt knäppt ända upp till kravatten, därtill knäbyxor — ett slags diskret livré. Även strumpor och skor mörkbruna.

LIDIA

utan att se upp

Är någon här? Är det du, Francis?

FRANCIS

Ja, madame.

LIDIA

Nå, vad såg du för märkvärdigt? Eller hade portiern något nytt att förkunna?

FRANCIS

Nej, madame. Jag var ända till torget, ända bortom Messiaskyrkan, helt nära palatset — allt är som i morse men nästan folktomt, inga åkare, bara ett och annat privatekipage. Ja och så militärpatruller — och poliser i oändlighet naturligtvis.

LIDIA

Än spårvagnarna då?

FRANCIS

I gång på några linjer, säger man.

LIDIA

Verkligen! Jag begagnar mig ju aldrig av dem men senterar deras fenomenala känslighet för varje omstörtningssträvande. En nutida revolution som vill vara anständig vräker omkull alla spårvagnar redan på första förödelsedagen.

FRANCIS

Jag tillåter mig inget omdöme... men vad tror ni?... hur slutar det?

LIDIA

Den som lever i morgon får se. Eller efter hundra år. (Öppnar ögonen.) Är du rädd?

FRANCIS

Nej. Bara jag vet att *ni* inte blottställer er, madame.

LIDIA

tiger — lägger bort cigarretten.

Hör du . . . ja kanske nämnde jag det: jag väntar hit ett fruntimmer, Marfa Ivanovna, hon är klädd nästan som en bondkvinna, det är säkert bäst att du passar på nere i hallen — tänk om man vågrar att släppa in henne! Och sedan hit (matt liten gest mot fonden) *den vägen!* Jag vill inte ha hennes överplagg hängande i tamburen. Du förstår?

FRANCIS

Ja, madame.

LIDIA

Så kan jag glädja dig med att vi far härifrån redan i kväll, Francis — hem igen till landstället. Två slädar, Sascha kör den ena, jag fick telefonsvar på mitt brev medan du var ute. Marfa gör oss följa — sörj för att allt är inpackat klockan tie, då bär det av. Du brukar vara punktlig.

FRANCIS

bugar sig

Ännu en sak: tillståndsbevis av polisen fordras för att få åka på gatorna efter mörkrets inbrott. Åtminstone i centrum av staden.

LIDIA

Min vän, jag vet det. Just därför väntar jag besök också av furst Laban, stadsprefekten, han bor ju här på hotellet, jag mötte honom, han kände igen mig. Och hans visitkort med några skrivna rader bör vara tillräckligt. Detaljerna meddelar jag dig senare.

Det är sant — kommer Marfa innan fursten har gått så vill jag genast bli underrättad.

FRANCIS

Ja, madame.

LIDIA

Vad var det nu vidare?... jag har så oändligt mycket att tänka på och ordna.

FRANCIS

tvekande

Förlåt att jag . . .

LIDIA

— har jag verkligen glömt något?

FRANCIS

Nej det är om annat . . . jag är orolig, ni utsätter er väl inte onödigtvis för fara? De senaste dagarna har ni varit i sådan spänning, kanske mest i förrgår, jag har märkt det — trots all er självbehärskning.

LIDIA

Stackars gosse! Oroar du dig för min skull?

FRANCIS

Det är inte . . . den allmänna skrämelsen, eller känslan av osäkerhet, den som mer eller mindre synligt pinar alla, det är inte den som upptar er. Ni är så modig! Det är någonting annat.

LIDIA

Du är visst en farlig iakttagare, lille Francis.

FRANCIS

Förlåt, madame: mitt hjärta säger mig det.

Paus.

LIDIA

Kom hit . . . närmare!

FRANCIS

kastar sig på knä vid divanen — huvudet sänkt, händerna hopknäppta —

Jag är villig att dö för er! När som helst. Befall!

Lidia stryker honom smeksamt över håret.

Ni måste tro mig!

LIDIA

sakta

Vackre gosse! . . . så het?

FRANCIS

slår armarna om henne, pressar ansiktet mot hennes barm —

Madame . . . Lidia, Lidia! . . . jag blir vansinnig, jag vill . . . (tårlös snyftning som skakar axlarna) varför leker ni med mig?

LIDIA

orörlig, andas tungt ett tag, skjuter honom ifrån sig.

Francis . . . nog nu . . . ja ja du är god och pålitlig, mig tillgiven . . . (småler) och din mun är så engelsk, den har du efter din mor. (Sätter sig upp.) Men ärret där på kinden . . . som om någon bitit dig (ett lågt skratt, tänderna lysa) . . . det är efter mig! Utan att därför ge dig rätt till några självtagna friheter. — You know?

FRANCIS

som förvirrad dragit sig tillbaka

Jag . . . jag visste inte till mig . . .

Tystnar tvärt vid ljudet av en knackning på tamburdörren.

LIDIA

reser sig, slätar hår och klänning framför trymån.

Antagligen är det fursten . . . (otåligt) ja ja öppna!

Betjänten lyder, stiger åt sidan för professor RADDAL, lämnar salongen. Lidia först mållös av häpnad, sedan med darrande teaterröst

Nej vad ser jag! Ni, herr professor!
Quelle attention . . . de venir me voir!

Hälsningsceremoni.

RADDAI

liten och puckelryggig. Vita, buskiga ögonbryn — vitt, spetsigt skägg; mellan dem en kraftig judenäsa ovan en hopknipen mun. Blicken vass, aldrig vilande, rörelserna livliga.

Lidia Vasilievna, ni är förvånad — ja betrakta mig noga! . . . jag står ju på sätt och vis i tacksamhetsskuld till er.

LIDIA

Ack vilken överdrift! Men av vem hörde ni . . . vem underrättade er om min härvaro?

RADDAI

Jag kommer från ett sjukbesök — furst Laban, ni minns honom säkert, också han har tagit in på Grand Hôtel Caesar. Det är hela förklaringen.

LIDIA

med låtsad tankspriddhet

Furst Laban? . . . ganska riktigt. Och han är sjuk?

RADDAI

spesfullt

Har han nånsin varit annat, madame?
För all del, han stapplar omkring som
vanligt . . . med käpp . . . så kry att han till
och med ämnar göra er sin uppvaktning.
Senare i dag.

LIDIA

Jaså.

RADDAI

En trofast beundrare! Nåja det förstår
jag — naturligtvis. Men vem hade kunnat
tänka sig vår käre furste som stadsprefekt!
I dessa tider! Själv är han rädd som en
hare, undviker ämbetsrummet, flyttar från
hotell till hotell, ligger ogärna två nätter
å rad på samma ställe. Han bad mig . . .
ordinera luftombyte. En utrikesresa.

C'est drôle!

LIDIA

Ta plats, jag ber.

De sätta sig.

RADDAI

Ja — det är länge sen vi sett varann, Lidia Vasilievna. Och ni känner ordstävets: ett berg kan inte närma sig ett berg men den ena mänskan kan uppsöka den andra.

LIDIA

Jag är mycket smickrad. Er mycket förbunden, herr professor.

RADDAI

Och ni försvann ju så plötsligt... från firmamentet... (harklar sig) jag menar...

LIDIA

ironiskt

— förvisades från hovet, ni behöver inte genera er. Jag tvangs ju att lämna min anställning vid operan, skickades bort som en stämplad förbryterska. Kanske erinrar ni er händelsen, det där mystiska tillgreppet: två hemliga dokument, viktiga dokument som såldes till utlandet? För några år sen.

(Raddai nickar.) Tänk, man misstänkte *mig*!
O min Gud! (Småningom allt häftigare) Man
angav *mig* — hörde ni att André Peterberg,
monsieur André, kammartjänarn, sedermera
min svåger . . . qu'il était le dénonciateur
. . . jo jag har bevis på det . . . han fruktade
mitt inflytande hos Majestätet.

RADDAI

Bli inte upprörd, madamel

LIDIA

Självt hade han begått stölden!

RADDAI

Vid Gud, jag har frikämt er från första
stunden! Och eftersom jag inte var i tillfälle
att strax betyga er min högaktning, min
sympati, så har jag infunnit mig för att
göra det nu . . . när slumpen fört oss under
samma tak. Bättre sent än aldrig, Lidia
Vasilievna. Inte sant?

LIDIA

griper hans ena hand med sina båda

Herr professor!

RADDAI

Ni lyckades till fullo rättfärdiga er — var det inte så? Och sen lämnades saken därhän, det är givet, det är kutymen hos oss. Jag nekar inte till att André Alexejitsch är en hänsynslös man, en härsklysten man, han tål inga medtävlare. Men det heter ju: en syndare skälmen, den hederlige likaså.

LIDIA

starkt

Brottet väntar ännu på sitt straff. (slår om med ens — småler) Det vore verkligen synd... om ett så distingerat brott väntade förgäves!

RADDAI

Förlåt, jag citerar igen ett av våra gamla ordstäv, jag älskar dem: må den av oss som påminner om det förflutna mista sitt ena öga!

LIDIA

Mer än gärna — bara vi såge det kommande klart med det andra i stället. Åtminstone ett dygn framåt. (Stiger upp och går några steg, vänder sig om.) Råkar ni honom snart? . . . kammartjänarn.

RADDAI

följer henne med blicken

Möjligen redan i afton. Har ni kanske ett uppdrag att ge mig?

LIDIA

med konstlat lugn

Nämn inte mitt namn, herr professor!
En liten nyck av mig. Jag önskar bli
glömd.

RADDAI

Det är naturligt — ja missförstå mig intel

LIDIA

affekterat

Än en gång tack! Vad ni är god!

RADDAI

slår skämtsamt ifrån sig med båda händerna

Jag och kammartjänaren ha statsintressen att dryfta! Uteslutande. (I annan ton) För resten är hans maktställning ingalunda densamma som förr. Den vacklar. En ny man... en ofattlig...

LIDIA

i det hon återtar sin plats på divanen
— fader Akím?

RADDAI

nickar

Javisst. Undergörrarn — detta avskum! Ni måste medge, Lidia Vasilievna, att om någonting är ohyggligt så är det *kakistokratien*, den nu rådande — de sämstas valde i samhället. Och det oaktat har jag inte uppgivit allt hopp, långt därifrån, fastän förmörkelsen snart är total och enfalden regerar som råheten vill... i vidskepelsens förlovade land... Gud bevara min tunga! Nec fasces, nec opes, sola artis sceptraperennant — eller förkortat och på vårt

eget språk: endast vetenskapens spira är oförgånglig. I ett stort sällskap tillät jag mig en gång att kalla revolutionen en utmärkt regulator — å, var lugn, jag har fällt farligare yttranden!... och vad kan inte inträffa redan i natt... eller i morgon! Allt kan inträffa. Senast i förrgår sköt ju militären på folket — men i luften. Det vill säga några regementen, inte alla. Och man berättar... ja vad berättar man inte i dessa dagar! Låt höra.

LIDIA

överraskad — småler naturligtvis — frågar

Ibland sammanträffar ni väl med denne
... fader Akím?

RADDAI

Aldrig!

LIDIA

Tänk, han är hemma från den by där jag föddes! Bondson — ja det vet ni. Gift med diakonens dotter, en barndomsväninna till mig.

RADDAI

Således känner ni . . . !

LIDIA

— jag minns honom inte. Och att Marfa, min lekkamrat, att hon är hans hustru, det erfor jag först helt nyligen genom ett brev från fadern, han anhöll om penninghjälp . . . och i det sammanhanget klagade han över hur eländigt hon har det i sitt äktenskap. Som bekant är Akím Undergörarn inte tjänstvillig mot andra än dem han kan dra nytta av, hustrun och svärfadern föraktar han, ger henne knappt föda och husrum: ett snuskigt kyffe bredvid köket! Hon misshandlas, till och med kroppsligen, och ofta stänger han in henne. Stackars Marfa Ivanovna! Men ändå lyckades vi stämma möte . . . i ett av fattigkvarteren . . . och i förrgår få tala med varann medan det sköts utanför på gatorna. Mannen hade damer hos sig.

RADDAI

obehärskat

Honom tror jag om vad som helst! Vilken fräckhet! I de råaste ordalag skryter han över sin allmakt, sina underverk... och sin låga härkomst, främlingar få gärna höra på... och nämner han Majestätet så sker det med ett förtroligt »min lille Nichts», eller Niks som det låter i hans mun. Ja ni ler, Lidia Vasilievna! Vid de rituella sammankomsterna, formliga orgier, flödar hans på en gång gudliga och stinkande svada utan avbrott — en vältalighet, berättar man, som med tillhjälp av heta bad och djärv handpåläggning gör de unga, erotiskt nyfikna kvinnorna saliga... av sinneslust... de äldre och blaserade galna på nytt. Och det kallar han att tjäna Gud och döda Djävulen! Ja ni ler, Lidia Vasilievna! Hela kretsen omkring honom, männen inte undantagna — vilken depravation, vilka andligt svaga hjärnor! Apropos det, så har Hans Majestät...

LIDIA

— man har sagt mig att han insjuknat?

RADDAI

försämdligt

Precis. Han har fallit och slagit sig . . . bakhuvudet eller ena knät, obekant vilket-dera, jag blir aldrig mer tillkallad. Och just den natten var han i Undergörarns sällskap, följaktligen söker han bot där han tagit sot. (Med ett grin) Inte utan skäl brukar monsieur André tala om världshistoriens alltid oberäkneliga, ofta mycket osäkra gång.

LIDIA

skadeglatt fastän menlöst i tonen

Det tycks mig nästan som skulle fader Akim försätta er alla vid hovet ur funktion.

RADDAI

Rira bien, qui rira le dernier, madame. Han glömmer att kammartjänaren är en farlig motståndare. Det har också ni fått erfara.

LIDIA

Alltså — de hata varann? (Livligt) Inte sant?

RADDAI

Monsieur André hatar allt intrång i sin makt . . . tills han avvärjt det. Förintat det.

LIDIA

stel med ens, läpparna hårt sammanpressade, ett lömskt uttryck i ögonen. Sedan långsamt och avmätt

Och vad anser ni . . . vad blir slutet på det hela?

RADDAI.

Som vanligt svarar jag helst med ett ordstäv: den som vill veta för mycket åldras fort.

LIDIA

Mitt öde, herr professor!

Nu öppnas fonddörren ljudlöst av

FRANCIS

som glider in och omsorgsfullt stänger den efter sig.

Madame, ni befallde mig . . .

LIDIA
hastigt

— är hon där?

FRANCIS

Ja, madame. (Står kvar i vördnadsfull väntan.)

RADDAI

springer upp, spänstig som en yngling

Jag har visst uppehållit er för länge,
Lidia Vasilievna! Så tanklöst!

LIDIA

i det även hon reser sig

Måste ni gå!... varför? Och är veten-
skapens sista ord verkligen... tanklöst?

RADDAI
skrattande

För ingen del, jag slutar som jag började:
med att ge uttryck åt min sympati och min
djupa respekt, madame.

LIDIA

igen ytterst affekterat

Ack ni dömer mig så milt! Kom ihåg
att en gammal kvinna som jag har inga
anspråk mer.

RADDAI

låtsar icke höra

Kanske frågade jag det — när reser ni?

LIDIA

småler — dröjer med svaret.

Klockan tie. Jag äger ett landställe, sjutton verst härifrån, det heter *Gottesgabe* — Dieu sait pourquoi — jag fick det av min man, och han var kommerseråd.

RADDAI

Ja han dog ju...

LIDIA

— också det gjorde han. Det var det minsta.

RADDAI .

artigt

Stundom är det svårt nog att skiljas.
(Avskedsceremoni) Au revoir, madame...

LIDIA

— men under lyckligare förhållanden, hoppas jag.

RADDAI

Och så bara *ett* ordstäv till: (*gest*) Gud
give er långt liv och generalsvärdigheten!

LIDIA

Tack. Får jag den så skjuter jag väl
träffsäkert, eller hur?

RADDAI

Hjärtskott, madame, idel hjärtskott.

LIDIA

Då vill jag be Gud om det redan i kväll.

RADDAI

Er kan han inte neka något. (*Hejdar betjänten*)
Det behövs ingen hjälp, jag har min päls
nere i hallen. (*Ännu en bugning — ut till vänster.*)

LIDIA

gnolar sakta för sig själv; därpå

Jag antar du gav akt på den mannen,
Francis? (*Skrattar.*) Nyfikenhet, en visit av pur
nyfikenhet! Tänk, han började sin bana
som fruntimmersläkare! . . . diskret ända

ut i fingerspetsarna — mig skötte han den tiden jag var primadonna vid operan och lierad med hovet, vann därigenom anseende naturligtvis . . . och när jag en balnatt fick det infallet att rekommendera honom hos Hans Majestät . . . blev han livmedikus! Ja, så går det till här ibland. Puckeln inget hinder, tvärtom, på mig har den alltid gjort ett visst intryck, generar antagligen bara honom själv när han ligger på rygg — farligare lägen kan han råka i. För resten har vi alla en eller annan oregelbundenhet bakom oss.

Stryker sig över tinningarna. — Allvarligt

Be henne komma!

FRANCIS

Ja, madame. (Hörsammar tillsägelsen; avlägsnar sig när MARFA inträder.)

LIDIA

Kära, ack kära, jag blev redan orolig! (Skyndar emot barndomsväninnan och kysser henne på båda kinderna.) Var det många svårigheter att övervinna? Du har dröjt.

MARFA

av medellängd, krokig i nacken. Anletsdragen uttrycks-
lösa, stämman oftast låg och entonig, ögonen insjunkna —
vid ett par tillfällen under samtalet bli pupillerna hemskt
levande. Händerna håller hon under bröstet. Dräkten av
svart, slitet tyg, lantlig snitt.

Hon ser sig omkring —

Väggarna ha visst öron? Här i huset.

LIDIA

Nej . . . varför det? Jag försäkrar dig:
det faller ingen mänska in att lyssna till
vad gammalt folk säger. Allra minst i dessa
tider. Och nu slår vi oss ner — du i den
där länstolen, jag på divanen.

MARFA

lyder motvilligt

Jag har brått. För jag gick olovandes.
Men i kväll blir det sista gången han
piskar mig.

LIDIA

ryser

Ohyggligt! Ohyggligt! — Käraste, jag ska
ta vård om dig som en syster när vi väl
är på landstället.

MARFA

Lidia — har du betänkt dig noga?

LIDIA

böjer sig framåt, armbågarna stödda mot knäna.
Ja.

MARFA

Och fördömer mig inte?

LIDIA

Jag skulle handla på samma sätt.

MARFA

Alla helgon belöne dig! Jag har haft det så ont, så ont. Med dig följer jag gärna, redan som flicka gjorde jag det.

LIDIA

småler

Minns du när vi var bjudna på dans till starosten och inte fick lov av din far? Vi rodde dit över . . . om natten.

MARFA

Nu är det ingen tid till minnen, Lidia.

LIDIA

Du har rätt. — Misstänker han något
... din man?

MARFA

Nej. Men han är svårare än nånsin, det kommer sig av att han är rädd. För vad som kan hända. Och för det myckna skjutandet.

Han äger flera hus, i olika stadsdelar, hela fem stycken — *offentligt* bor han bara i det största och finaste, det vid Palatskajen. Nu gömmer han sig i en avsides gård varifrån han lättare slipper undan i övermorgon, och det är meningen — en gammal, förfallen en vid tredje kanalbron — ja det vet du, det sa jag dig sist. I den håller han ofta till med sina förnäma damer, ibland nästan oklädd ... eller som på teatern ... och bastun är het som ett helvete.

Den gården ska brännas!

LIDIA

lugnt

Är den bevakad?

MARFA

Inte av så många som annars, det väcker mindre uppmärksamhet. Och i natt...
(tystnar — utbryter lidelsefullt) Svär ännu en gång att du inte förräder oss!

LIDIA

förebrående

Marfa då! Vid allt vad heligt är, Marfa! Jag vill ju bara hjälpa dig, jag, ingenting annat.

MARFA

Ja ja, mitt gullhjärta, förlåt mig!... den som bränt sig på varm mjölk blåser på kalla vattnet.

Men vad jag tänkte säga... jo i natt hör mer än hälften av vaktsoldaterna till de upproriska, det är Garins förtjänst, fältväbeln Garin, han som jag var förlovad med i hembyn när Akim kom tillbaka från sina

vandringar. (Rör oroligt på sig.) Herregud, den *måste* ju lyckas! . . . vår plan. Polisman-
skapet är kallat till tjänstgöring på gatorna,
gendarmerna skickar vi bort . . . under ett
eller annat föregivande, allt som det bäst
passar sig . . . eller också . . . tystar vi ner
dem om det gäller. I varje fall väntar vi
till inemot midnatt, enligt avtal, då har
André Alexejitsch arbetare med sig från
Schellerska vapenfabriken, han är en av
ledarna för hela upprорот i morgon, liksom
Garin på sitt håll, och den av dem som
ivrigast står Akim efter livet. Allt det här
kunde jag inte säga dig säkert i förrgår, nu
får du vara vittne till det själv. (Lidia nickar.)
Hur är det riktigt mellan dig och din svåger?
Är ni ovänner?

LIDIA

Ovänner! Långt därifrån. Men vi umgås
inte.

MARFA

Akim behandlar honom värre än en
herreman sin hund.

LIDIA

Den hunden har tänder.

MARFA

Ju vassare dess bättre. — Prokofij, portvakten, ger jag sömndroppar i brännvinet, jag har fått dem av André Alexejitsch. Det stod Raddai på receptet.

LIDIA

Verkligen! (Kan icke längre sitta stilla, går av och an över golvet, stannar.) Har du aldrig tänkt på att . . . tillgripa gift? Ja inte för portvakten naturligtvis.

Paus.

MARFA

i början knappt hörbart

Tusen sinom tusen gånger, Lidia. Men jag får mig inte till det, han har fortfarande sådan underlig makt över mig, dessutom förtär han ingenting utan att andra just förut smakat på det. Jag törs inte, jag blir som lam när han ser på mig. Och

André Alexejitsch vill *själv* ... då är ju sättet likgiltigt.

LIDIA

Ja om du är nöjd, så ...

MARFA

Avdotja är borta i natt, med tjänarinorna, det är jag glad över. Hon packar in silvret hans och alla dyrbarheterna! I praktvåningen.

LIDIA

Vem är Avdotja?

MARFA

Den enda han hyser förtroende till, han kallar henne sin »sekreterare». Vacker som en ängel har hon varit.

LIDIA

sätter sig, vrider på sina ringar.

Jag har glömt att fråga dig, Marfa: har du barn?

MARFA

Tre stycken . . . i graven. Jag förstår
det inte.

LIDIA

Hur menar du?

MARFA

Nästan allt vad han rör vid liksom blossar
upp för en stund och dör. Eller ruttnar
långsamt . . . som Avdotja, till exempel. Ja
ja, tro mig! Jag har tre barn döda. Också
jag är död.

LIDIA

med verklig medkänsla

Inte ännu — så länge *jag* lever.

MARFA

Dött är dött. Vad är klockan, Lidia?

LIDIA

ser på sitt ur.

Lite före sex.

MARFA

Redan! — Du minns ju avtalet?

LIDIA

Hör på, jag upprepar det för säkerhets skull: elva, inte en minut senare — Artillerigatan, hörnet snett emot kasernen — där stiger jag ur. Precis tie far jag härifrån, hotellet har utmärkta hästar. Min betjänt eskorterar mig, bagaget avhämtas vid första tillfälle. Är det något mer?

MARFA

Jo — att Garin möter er, han visar vägen, det är ett gott stycke kvar att gå. Och bara du och han ... till fots ... och från trädgårdssidan, jag släpper in dig i köket. Låt betjänten återvända hit, Lidia.

LIDIA

Han vill på inga villkor överge mig, det vet jag på förhand.

MARFA

Nåja, fråga Garin.

LIDIA

Bra, jag ska rätta mig efter honom, Sascha, min kusk, har fått noggrant besked, han väntar med slädarna nere på isen, under brovalvet, jag fick svar i dag. Mitt brev innehöll hela din beskrivning, ord för ord, och jag sände det inte med posten.

I detsamma blir

FRANCIS

synlig i tamburdörren — anmäler

Hans Höghet furst Laban ber fråga om madame tar emot?

Lidia och Marfa resa sig. Hastiga repliker.

MARFA

Allt är ju avgjort . . . jag litar på dig . . .

LIDIA

— det kan du tryggt, ja ja gå genom sängkammarn, samma väg du kom! Sen följer dig Francis nedför trapporna. Farväl.

MARFA

Gud signe dig! Gud skydde oss båda!

LIDIA

Om det nu blir tid till det. (Marfa ut i fonden.)
Francis — säg fursten att det är mig en ära.

Utan att avbida tillåtelse stapplar

FURST LABAN

in förbi betjanten som bakom hans rygg gör en grimas och försvinner. Fursten är en man i sina bästa år ehuru tidigt åldrad, en utsökt roué-typ, utsökt elegant och naturligtvis med monokel. Under näsan en omsorgsfullt klippt och kringakuren mustasch, mungiporna fria. Svänger ena benet utåt när han går, käpp med guldkrycka i högra handen, ett visitkort — som han också svänger — i den vänstra. Låspar

Dyra Lidia Vasilievna, tillåt att jag personligen överräcker vad ni anhöll om — se här.

LIDIA

Käre furste . . . välkommen!

De hälsa på varandra, han kysser smackande hennes framräckta hand. Hon läser vad som står skrivet på kortet och gömmer det sedan kokett innanför klänningslivet.

Hur ska jag kunna tacka er!

FURSTEN

Å, det ges många sätt men tyvärr är jag mest svag för de opassande. (Gest) Från och

med nu kan ni fritt lämna staden, Lidia Vasilievna, och jag lyckönskar er, jag som är bunden . . . av min plikt att stanna. Och ändå stå alla vägar, alla dörrar stads-prefekten öppna.

LIDIA

leende, i det hon anvisar honom plats bredvid sig

Redan långt före er utnämning var åtminstone varje ung dam vid våra scener utsatt för den ärofulla risken att när som helst bli överraskad. Jag tar min klädloge på operan till vittne.

FURSTEN

hånryckt

Operan! Er klädloge! Vilka minnen, Lidia Vasilievna! Och tidigare . . . när ni var vid Lilla Teatern, de första små stegen . . . och fötterna, ännu mindre! . . . och ert konstnärnsnamn, *mademoiselle Lanetta*, som flög över Europa . . . och kontinenten . . . ja förlåt mig, jag saknar ord!

LIDIA

med en graciös böjning på huvudet

I så fall det enda åren berövat er. Och
det bara för tillfället.

FURSTEN

Smickrerska! Ack jag erinrar mig made-
moiselle Lanetta som hade jag mött henne
i går! Hur skön var hon inte!

LIDIA

torrt

Hon var det.

FURSTEN

indignerad

Madame — hon är det ännu!

LIDIA

Min käre furste, ni har alltid varit oemot-
ståndlig. Säkert redan vid födelsen.

FURSTEN

Smickrerska! (Fäster monokeln stadigare i ögat.)
Er skönhet, er talang förde er till . . . förde

er på ... tinnarna av templet. Konstens tempel. Där ni strax intog en plats på första raden ... äh! ... en rangplats, rangplats bland sångens gudinnor. Hyllades av tusenden. (Emfattiskt) Tusenden!

Och så kom ... Hans Majestät.

Paus. Lidia betraktar honom med kisande ögon, själv gapar han mot taket.

Ja och så ... gick han igen.

Änjo paus. Fursten sänker blicken gradvis tills den omfattar även inredningen.

En hemtrevlig salong, mycket hemtrevlig.
(Pekar) Dörrn till sovgemaket, antar jag?

LIDIA

Rätt gissat. Med vilken lätthet ni orienterar er! Ren intuition — vad?

FURSTEN

Eller kanske ... »undermedvetande», man är aldrig säker, ordet förekommer nuförtiden så ofta i tryck. För resten är zoologien inte mitt område. Fadet Akím brukar kalla

det ställe varifrån han får sina starkaste ingivelser: köttet. Rätt i min smak.

LIDIA

utan att förändra en min

Ni är väl medlem av hans celebra församling?

FURSTEN

en smula generad

Passiv . . . passiv på sin höjd . . . men jag har en trio niècer som glupskt för hans bara fötter till sina läppar. Det vill säga . . . tvärtom, menar jag.

Vi kysstes annorlunda i vår tid, Lidia Vasilievna.

LIDIA

fullkomligt oberörd

Man berättar att han i sin ungdom gjort en pilgrimsfärd. Till Jerusalem.

FURSTEN

Ja det lär vara en salig ort. Visserligen något osnygg. Loppor.

Min salighet ligger inte åt det hållet.

LIDIA

Men dit borde ni fara, furst Laban!
Medan ni är ung och rörlig. Fäster vi oss
inte vid ohyran... och den inte vid oss
... så är ni där i säkerhet för alla attentat,
och professor Raddai har ju ordinerat er
en utrikesresa. Låt stadsprefekturen sköta
sig bäst den kan.

FURSTEN

förtjust

Just vad jag gör, uppriktigt sagt, just
vad jag gör!

LIDIA

Då hindrar er ju ingenting från att
echoppera.

Båda haja till vid ljudet av ett skott — och så igen ett.

FURSTEN

skakar i alla lemmar och förmår knappt stödja sig på sina
ben, något som dock slutligen lyckas honom.

Det är visst... stadsprefekten man...
söker...

Stapplar krokig och fortast möjligt ut — i fonden.

LIDIA

blickar häpen efter honom, ger därpå fritt lopp åt sin skrattlust och går makligt över golvet för att ringa på betjanten — just när denne andfådd öppnar tamburdörren.

Vad är på färde?

FRANCIS

Ingenting farligt, madame. Bara en löjtnant — och han är full.

LIDIA

Vem sköt han på?

FRANCIS

ler

En champagneflaska. Han kunde inte komma åt den på annat vis, alltför ostadig på benen.

LIDIA

Dog den?

FRANCIS

Nej. Bom båda gångerna.

LIDIA

eftersinnande

**Är det verkligen så svårt att träffa . . . när
man skjuter?**

FRANCIS

**Det var på så långt håll. Tvärs över
hallen.**

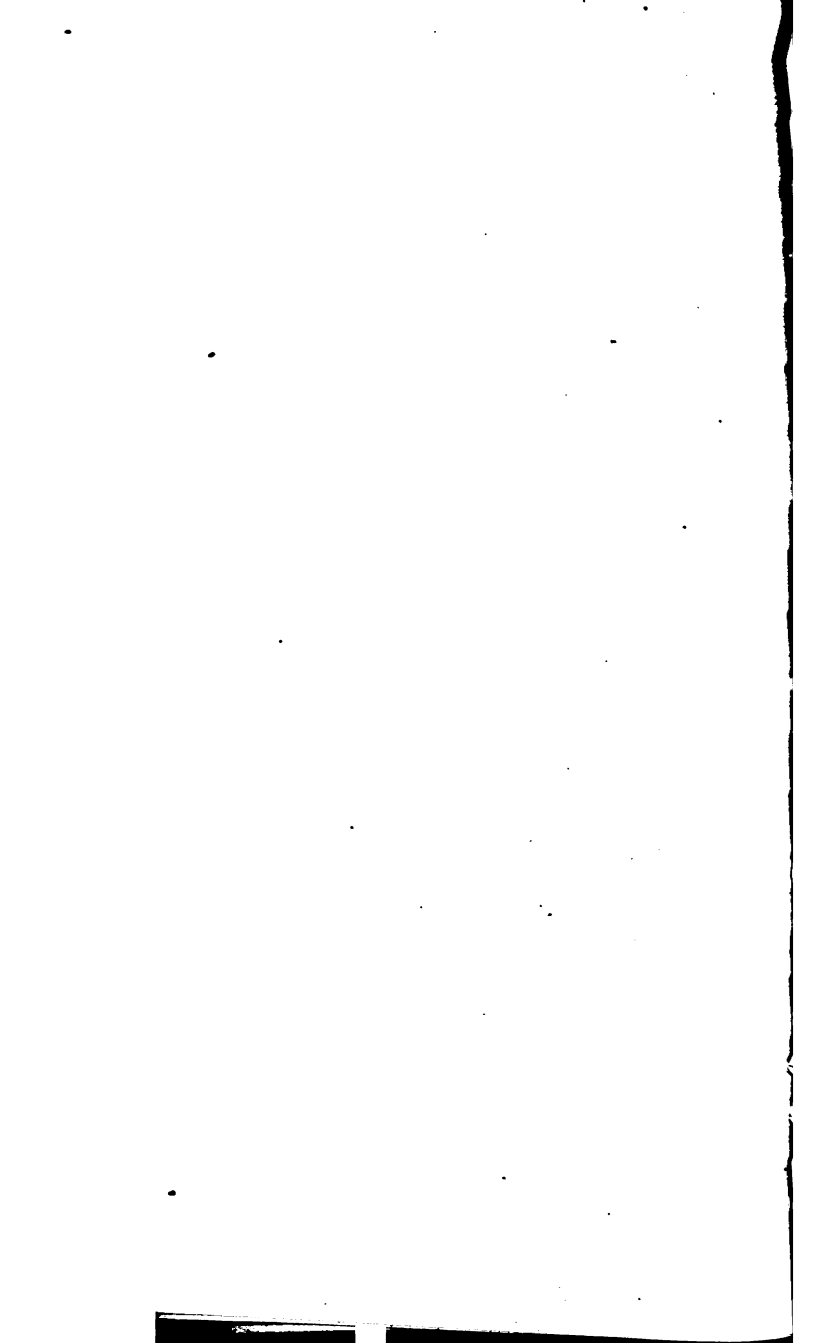
LIDIA

halvt för sig själv

**Ja ja man måste väl vara . . . närastående.
(Sträcker behagligt ut sig på divanen och tänder en cigarrett.)
Fursten är i min sängkammare, Francis —
hjälp honom, han mår illa.**

2

MONSIEUR ANDRÉ

I det kejserliga palatset; samma dags afton.

André Peterbergs rum, ganska smalt men i stället så mycket djupare. Möblerna få och tämligen slitna.

Till vänster en öppen dörr — det angränsande rummet är vakthavande officerens — högkarmade stolar vid väggen, en skinnklädd vilsoffa, framför den ett bord.

Mitt i fonden ett stort bokskåp, i vänstra hörnet en fristående klädhängare, mellan dem en tapetdörr. Bakgrundens högra hälft, nära nog en fjärdedel av hela scenen, har avstängts till alkov, det vill säga bortsymmes av hopdragna förhängen, fästa medelst ringar vid två horisontala mässingstångar som utgå rätvinkligt från en massiv stolpe av samma metall; stolpen uppbär tillika en konstrikt arbetad lykta i vilken det elektriska ljuset är tänd. Till höger dessutom en pulpet, samt närmare förgrunden en bred, djupt infälld skjutdörr: till den allerhögsta sängkammaren.

På bokskåpet en uppstoppad papegoja, på klädhängaren en päls och en mössa, finaste kvalitet.

Professor RADDAI sitter i soffan. Nästan allt samtal föres dämpat, utom när kapten

SHELLER

förlömmar sig. Han står bredbent och vaggande framför bordet, med ett halvtömt champagneglas i handen — en mycket ordinär krigare i grann uniform.

Sackerment! Och jag som hoppades att vi ännu hade många små upplopp att kväsa!

RADDAI

Nej — men vi har kulsprutor. Folket är fredligt... sen i morse... och förblir det, ni kan vara övertygad om att er sabelverksamhet kommer att inskränka sig till skyldring och skrammel som hittills.

SHELLER

allt lika förvånad

Sackerment!

RADDAI

påminner

Inte så högljudd, kapten Scheller, inte så högljudd!

SHELLER

viskar

Vi har kulsprutor, det är huvudsaken.

RADDAI

Och bygger på en grund som inte kan vackla. Åger ett samhällsskick, stadfäst av Gud själv, vackert och rättvist. Får jag tro att ni instämmer?

SCHELLER

Blint. Vi gardeskyrassiärer vet vår plikt, annat vet vi inte. Inför revolter.

RADDAI

Det är mer än tillräckligt. Också på pliktens fält finns det lagrar att skörda.

SCHELLER

Ni har observerat det! Jag har redan skördat åtskilliga, herr professor. (Pekar på sina ordnar.) Dag och natt står mitt bröst till Hans Majestäts förfogande!

RADDAI

Ja ni bär många ärr.

SHELLER

rynkar pannan

Driver ni med mig?

RADDAI

Vid Gud nej, därtill är en vetenskapsman som jag för feg, hjältemodet hör helt och hållet krigaren till. Också utan att ni skriker.

SHELLER

genast blidkad

Haha, bra svarat, jag godkänner ursäkten. Och för resten tycker jag om skämt.

RADDAI

Man vänjer sig ju vid allt. — Men var dröjer monsieur André så länge?

SHELLER

Den som det visste! Han är mig en gåta på senare tider och ändå genomskådar jag mänskorna bättre än de flesta. Ja jag ska berätta er något. Min farbror... Schellerska vapenfabriken, filialen, han är mångmillio-

när . . . det vill säga: monsieur André har upprepade gånger blivit sedd inom fabriksområdet . . . i samspråk med arbetarna. Sackerment! Självt kallar han det att studera sinnelaget — och sinnelaget är alltid farligt, påstår han, annars har man det inte. Vad menar han med det?

RADDAI

anslår en högstämmd ton

Utan honom och hans ständiga vaksamhet — var stode vi nu?

SCHELLER

lika högstämt men fullt allvarligt

På vår post! Som alltid. Med vapen i hand.

RADDAI

leende

Ett champagneglas!

SCHELLER

finner sig — muntert

Skål, herr professor! (Tömmer glaset och ställer det på bordet.)

RADDAI

Tack. Min diet tillåter mig inte att parera stöten.

SHELLER

Haha, bra svarat! (Balanserar en stund på klackarna och stirrar mot fonden.) Från ett till annat . . . jag kommer med ens ihåg . . . ni ser papegojan där borta, *Riksrådet* som vi kallade henne, berömd i hela palatset för sitt kommandorop: Ge akt . . . rättning åt höger! En klok fågel, en läraktig fågel, herr kammartjänarns synnerliga favorit. Tänk er, en afton för några månader sen blev hon alldeles rasande och skrek: Rättning . . . rättning åt vänster!

Då sköt jag — och träffade naturligtvis. Först efteråt slog det mig att Riksrådet ofta inspirerats av monsieur André.

RADDAI

Ni hade väl druckit?

SHELLER

Spiknykter.

RADDAI

Nå? Och han... André Alexejitsch?

SHELLER

Ja det är det underliga. Han bara klap-pade mig på axeln och sa: Snart går också kapten Scheller fågelvägen. — Vad menade han med det, tror ni?

RADDAI

Ingenting.

SHELLER

Fan vet! Men det är detsamma — vi har kulsprutor. Ett faktotum... faktum... som imponerar på mig. Jag är inte artillerist men det imponerar på mig.

RADDAI

Man märker att ni noga tänkt er in i situationen. Vårt nuvarande läge.

SHELLER

Aldeles förbannat. Var morgon brukar jag fråga mig själv: Vad vill du, Scheller? Och så svarar jag: Vad regeringen vill. — Och vad vill regeringen? Ja det kan ju inte jag ha reda på, därför ges det befallningar.

RADDAI

Sant, obegripligt sant. Förklara er närmare, det intresserar mig.

SHELLER

smickrad

Endera är man militär . . . eller är man det inte.

RADDAI

Också sant.

SHELLER

Jag är militär, jag, herr professor. Kapten vid gardeskyrassiärerna. Och det där nuvarande ni nämnde, jag försvarar det! Här är mitt bröst — skjut!

RADDAI

högst fredligt

Än om det förändras likafullt . . . det där?

SCHELLER

argt

Det får inte förändras! Vad fan är det för dumheter!

RADDAI

Ja nu förstår jag.

SCHELLER

Haha . . . ni civilister . . . egentligen är det för mycket begärt av er. Ni tänker er inte in i situationen. Och det är . . .

RADDAI

avslutar meningen

— oförsvarligt.

SCHELLER

konsternerad

Nåja . . . jag vet inte . . . en riktig *militär* försvarar vad som helst om hans chef befaller det. God, gammal disciplin.

RADDAI

Får jag tro era ord — vilken oerhörd betydelse har inte då ett chefombyte!

Paus.

SHELLER

dyster — rådvill — lyser upp

Från ett till annat . . . jag kommer med ens ihåg . . . häromdagen var jag tillsammans med furst Laban. Ett spelparti. Han är briljant, fursten! Och man äter storartat på Grand Hôtel Caesar, har ni ätit där nyligen, herr professor?

RADDAI

Nej.

SHELLER

Skada. Vi språkade efteråt om allt möjligt, han är briljant, fursten! Dynastien Peterberg borde inte få dö ut, sa han. Bland annat. Den är som satan själv, sa han — haha, bra sagt! Sådana karaktärer behövas, folk som man kan lita på. Personligen är jag ingen vän av monsieur André men utan

honom och hans vaksamhet — var stode vi nu? (Förskräckt) Där är han!

ANDRÉ PETERBERG

inträder hastigt genom tapetdörren. Herr kammartjänaren är en sextiårig man — som förut gråblek, mager. Hjässan kal, överläpp, haka och kinder slätrakade. Blicken slugt påpasslig när han talar, rösten sträv, ofta med starka betoningar, minen tankspridd eller plågad när han lyssnar till andra. Talträngd av överretning, gesterna nervösa. Ansiktsuttrycket icke sig likt, all förbindlighet borta, ett ingrott hat ger merendels prägel åt dragen.

Han är klädd i en svart, sidenfodrad sammetsrock, med snörmakerier i samma färg — »svarta purpurn» som furst Laban kallar den. Mjuka skor på fötterna.

Till professor Raddai som ofrivilligt gör en ansats att stiga upp —

Sitt kvar, för all del, sitt kvar! . . . och förlåt att jag inte kunnat vara punktlig, det är eljest min vana. Men snart är ju allting förändrat.

RADDAI

låter sig falla tillbaka i soffan

Kapten Scheller har underhållit mig som den charmeur han är. Och jag honom med bedyranden om att allting förblir vid det gamla.

ANDRÉ

Ja det är sant, det glömde jag. (Låtsar
plöteligt få syn på kaptenen.) Önskar ni något?
Professor Raddai och jag önska säga er
farväl. Vi har affärer att tala om.

SCHELLER

bugar sig

Jag ska visst inte störa herrarna.

ANDRÉ

Ta glaset med er! Här inne dricker man
inte som ni vet.

SCHELLER

studsar men lyder icke desto mindre

Haha, ren distraktion av mig...

ANDRÉ

— och stäng dörrn när ni går!

Scheller mållös ut till vänster. — Paus.

RADDAI

Är ni inte nästan för grym, min käre
André Alexejitsch? Vilket språk!

ANDRÉ

drar närmaste stol till sig och sjunker ned på den med en suck; bordet emellan dem.

Ett ingångsspråk, Raddai, ett litet ingångsspråk till morgondagens predikan. Den nuvarande maktens puls slår svagt, de timmar som återstå räknas med lätthet. Dödsboet är rikt. Och ni som sniken med- arvinge bör kanske inte förarga er över att obehöriga schasas bort.

RADDAI

Sniken?

ANDRÉ

Ja. Eller vad är ni egentligen? En ignorant? Eftersom jag i min ringhet ska hämnas det nederlag ni lidit: att man föredrar undergöraren Akím.

RADDAI

tålmodigt — som till en patient

Nå nå, kammartjänare.

ANDRÉ

med ett varnande pekfinger

Tand för tunga, puckelrygg... vi är jämlikar numera, såta bröder och mordbrännare i landsfadershuset där bittida i morgon var knut står i lågor. Eller kanske tidigare, ingen vet. Vårt mellanhavande med hovhorkarlen gör jag upp omkring midnatt — nej nej avbryt mig inte, jag behöver få tala ut, förställning tröttar i längden. Men är nödvändig för den som vill behålla ledningen, en latinsk sentens jag lärt mig av er, hur lyder den?

RADDAI

leende

Ni spørjer ignoranten! — Qui nescit simulare, nescit regnare.

ANDRÉ

Just så. Ja de romarna! — Vällärde herr professor, jag hyser ett gränslöst förtroende till er efter det att ni genom min försorg blivit lyckligen komprometterad.

RADDAI

Tusen tack, André Alexejitsch!

ANDRÉ

Å, ingen orsak. Nu har ni fått er beskärda del av min överretning, lägg den inte på sinnet! (Framåtböjd) Är vi så vänner igen?

Raddai nickar.

Fägningsamt. Ännu en liten stund, ägnad åt betraktelser, och jag soulagerar er med en uppbygglig scen. (Lutar sig bakåt i stolen.) Tjah . . . Raddai . . . de abstrakta teoriernas tid är förbi, och jag som ämnade i stillhet dra mig tillbaka för att ostört syssla med dem! En kär förhoppning grusad. Folket kallar på mig, mitt stackars förtryckta, okunniga folk. Vad jag älskar det! (Skrattar sakta för sig själv.) Hittills har jag intimt och samvetsgrant följt den monarkiska principen, det måste erkännas — mina studier (gest mot boksåpet) och framför allt min brådmogna erfarenhet utformade tidigt hos mig en filosofi som

visat sig vara av stor praktisk nytta. Kärnpunkten är fast och oangriplig som förr, jag har alltid förfäktat åsikten: trohet . . . men till en viss gräns, ingalunda till överdrift. Det är oändligt mycket viktigare att utan småaktiga hänsyn kunna snabbt urskilja kursen och säkert beräkna vanstyrets möjligheter. Tvärvändningen är ett knep för sig. Osjälviskt har jag under ett långt liv nedtystat den personliga äregirighet som riskerar något — nu riskerar jag allt. Mitt folk kallar på mig, jag lyder. (Igen ett lågt skratt.) Kan ni gissa varifrån jag kom för en timme sen?

RADDAI

Nej.

ANDRÉ

Från fader Akfm! Dit skickas jag då och då i de mest löjliga ärenden. Däremellan fortfar man att envist negligera mig, likvisst utan att våga avskeda en så uppburen och i hovets hemligheter djupt invigd man,

följaktligen har jag haft tiden mer till mitt förfogande, och vid Gud! . . . jag har använt den väl. (Skakar på huvudet) Men nerverna, nerverna . . .

RADDAI

— jag märker det.

ANDRÉ

slätar haka och kinder med sin vita, välvärdade hand.

Hans Majestät underkastar sig sen i morse en såregen regim: han fastar, ligger i fullständigt mörker, så gott som orörlig, och ingen får beträda ens tröskeln innan fader Akím eller hans sändebud infunnit sig . . . med läkemedlet i en välsignad dosa.

RADDAI

Groteskt! Men så är det, han *vill* ligga i mörkret. Ingenting veta, ingenting förstå.

ANDRÉ

Det gör han rätt i — på det villkor att han lyssnar till *mig*. Så länge han det gjorde gick allting väl.

RADDAI

gnider sin näsa

Också det märkte jag.

ANDRÉ

utan att låta störa sig

Varför lydde han inte i fjol, till exempel, då hade jag kanske ännu bland det gamla virket kunnat uppleta en räddningsplanka av vår återstående livslängd, herr professor. Knappast längre men vackert så! (Med många och starka betoningar) Det finns nuförtiden ett slags omtyckta leksaker som kallas reformer, dem bör man ge småfolket löfte om genast när det skriker. Och helst med faderligt mild min som vore det ens eget påhitt, det verkar lugnande. Tjah — och så var nyfödd vår när Gud låter isar och hjärtan smälta: en sex veckors barnbjudning i ett praktfullt palats där de kära, utvalda små få roa sig med att leka . . . parlament. Försöket är gjort men leken är inte för halvvuxna slynglar, därför har den hos oss blivit blo-

digst allvar. Av brist på förtänksam ledning. Småttingarna ha tillåtits växa och nu får dem ingen i världen till barn på nytt. Man hade i tid bort vänja dem vid att sitta stilla och snälla i den präktiga salen, med munarna fulla av sötsaker, nickande bifall till vad *vi* säger, vi som vet vad en reform vill säga. Då hade de återvänt hem med det goda beskedet: Riket mår bra och Hans Majestät bad hälsa.

Reser sig beslutsamt, nästan högtidligt.

Raddai, ni anar inte hur otroligt nära jag stått honom och nu är det måhända sista gången han och jag talas vid. (Blåser bort några dammkorn från rockuppslagen.) För mig ges det emellertid inget val, folkets rop efter frihet har funnit gensvar i mitt hjärta. — Låt se att ni förblir allvarsam. Inte ett ljud.

RADDAI

Min kära André Alexejitsch, jag åtnjuter ju numera ert förtroende!

Herr kammartjänaren närmar sig dörren till höger och skjuter den åt sidan, hållningen hovmannamässig av vana, ryggen vänd mot fonden. Samtidigt är det som satte han en stelt hångrinande mask för ansiktet.

Medan replikskiftet pågår drar professor Raddai småningom ihop sig till en klump som skälver av innestängd skadeglädje; fötterna uppe i soffan, armarna om knäna, ögonen lysande.

Några sekunders spänd väntan — så skriker

EN GALL RÖST

ur den allerhögsta sängkammarens mörker

För Guds skull, ingen in! Ingen läkare, ingen sjuksköterska, han har förbjudit det! Vem vågar . . . (lugnare) det är väl du, André?

ANDRÉ

Ja, Ers Majestät.

RÖSTEN

Äntligen! Jag kan ju inte följa med tiden, säkert har du avsiktligt fördröjt dig? Åtminstone är du sällan till hands — när återvände du?

ANDRÉ

Alldeles nyss. Men jag bytte som vanligt om skodon . . . för att gå tystare. Så hörs det inte var jag färdas.

RÖSTEN

Hostade någon? Vem är där inne? I ditt rum.

ANDRÉ

Ingen, Ers Majestät, vi är ensamma. Inför Guds åsyn.

En tung suck till svar.

Förlåt min djärvhet: hur är det med såret i tinningen?

RÖSTEN

Stort är det inte, tror jag, och ändå var stöten så våldsam att jag svimmade.

ANDRÉ

Ers Majestät behagade nämna det i nådiga ordalag när jag mottog mina instruktioner. Det glädde mig.

RÖSTEN

klagande

Vilken olidlig pina! Bara att böja nacken gör ont.

ANDRÉ

Just det är ofta mycket påkostande.

RÖSTEN

Och så svindeln! Den tilltar. Och trycket över hjässan! Ibland känns det som hade jag en blykrona på huvudet... där jag ligger.

ANDRÉ

I morgon känns det annorlunda, Ers Majestät. Då är nog kronan borta.

RÖSTEN

Tror du att det går så fort?

ANDRÉ

Jag hoppas det.

RÖSTEN

För resten är jag hungrig — kommer inte fader Akím snart? Herregud!... i min eländighet glömmer jag att fråga om det viktigaste.

ANDRÉ

Själv har han förhinder. Men han sänder en dam.

RÖSTEN

Varför det? En dam! När då?

ANDRÉ

Han ville först inviga henne en stund. Sen får hon för Ers Majestäts räkning en briljanterad dosa som han spottat i tre gånger. Och ett välsignat vaxljus. Till upplysning.

RÖSTEN

osäker

Nu förstod jag inte riktigt. Vad är det i dosan, sa du?

ANDRÉ

Saliv. Hans saliv. Att användas som salva.

Paus.

RÖSTEN

undergiven

Ja ja, jag minns hans ord: Allt som utgår ur min mun är heligt och hälsobringande.

Vem kommer med det, sa du, hur var namnet?

ANDRÉ

En baronessa von Hohen-Leistungen.

RÖSTEN

Känner henne inte.

ANDRÉ

Hon är lätt att bli bekant med.

RÖSTEN

Föll du på knä och tackade honom.

ANDRÉ

Nej.

RÖSTEN

med ens ursinnig

Du är gudlös! Fräck! I synnerhet fader
Akím är rasande på dig. Så snart han
utsett någon i ditt ställe får du gå.

ANDRÉ

Jag gör det redan i afton, Ers Majestät.

RÖSTEN

Understå dig inte! Hör du vad jag säger?
... kanske ändrar jag mig. — Skjut igen

dörrn! (I det André åttlyder befallningen) Och släpp
genast in baronessan . . . och vördnadsfullt,
kom ihåg det!

Herr kammartjänaren och professor Raddai betrakta
varandra tigande.

ANDRÉ

intar avmätt sin förra plats vid bordet.

Nå, herr professor?

RADDAI

icke längre hopkrumpen, slappt bakåtlutad.

Tack — tack, jag har ingenting att tillägga.

ANDRÉ

Men *jag* har det. (Gest) Vad som ligger
där inne är ju en bagatell. Elak och enfaldig
— därmed punkt. Låt oss övergå till annat.

Slutar haka och kinder. Professor Raddais blickar
häfta hela tiden vid den talandes ansikte.

Tjah — tänkandet, Raddai, tänkandet är
för mig en vana och ett njutningsmedel
som jag inte kan lämna bort oaktat de flesta
andra människor gjort det utan ansträngning.

För all del, jag klandrar dem inte, bara påpekar den chance jag utnyttjar.

Återigen med många och starka betoningar

Vi står nu inför revolutionen, Raddai. Den är till sin natur och i sitt patos handling, inte tänkande, åtminstone inte hos oss — följaktligen dum. Jag tar när som helst mina ord tillbaka, deras sanning är för dyrbar att äventyras på torgen. Men den som inte simmar med strömmen eller andlös springer längs stränderna och skräpar med, han är enligt min åsikt mångfalt dummare. Jag är inte dum, jag, Raddai. Och eftersom jag förutsåg omvälvningen och alltid hellre leder än ledes så fann jag mig föranlåten att starta en så kallad . . . frihetsrörelse. Jämte ett antal fantaster, heroiska narrar. Emellertid — frihetsrörelsen är en fruktansvärd motion! Med simulerad hänryckning, ett slags vanvett som tilldelats smeknamnen offervillighet och mod, bländar jag min blick för den livsfara en man i min

ställning och av mitt rykte under nuvarande upprörda förhållanden *måste* löpa. Jag hoppas det avlöper väl. Men jag är gammal, feg dessutom, redan därför är det ju möjligt att händelsernas lopp blir mig för bråd-störtat, att jag nås av den pöbel jag inlåtit mig med och anför, att jag snavar och trampas ner. I så fall får slutet en viss *gloire* över sig, Raddai, medge det! Folket, den råa, obildade massan — vad angår den mig?

Torkar sig med näsduken i pannan.

Kan ni ännu bli förvånad, herr professor? Jag är nämligen inte ensidig, *pas du tout*, och till bevis på det vill jag anförtro er en sista stor sanning, i någon mån olik dem jag hittills riktat ert vetande med. Vår moral (småler ironiskt) . . . hela vår . . . hur ska jag säga? . . . andliga dress är nedsölad, alldeles för starkt impregnerad mot hjärtats »renande källådror» med en härsken och sur lösning, benämnd egoism. Ja det är

termen tror jag. Och i stället för att lugnt och utan åthävor . . . *gentlemanlike*, med ett ord sagt . . . anskaffa en ny och fläckfri krånger vi ostentativt ut fodret, ett stoff som från urminnes tider varit ovantyg i oräkneliga omgångar och fortfarande är samma grova vävnad av rovdjursinstinkter som förr. Vilken utveckling bakåt, Raddai! Men för folk med ögonen i nacken, och av dem finns det ett otal, är framåtskridandet tydligare än nånsin just nu . . . när det bär omkull.

Paus.

För övrigt resonerar jag helt enkelt som så: Dynastien Peterberg dör ut, varför skulle andra dynastier få fortleva? Jag trodde mig en gång ha funnit en efterträdare . . . *survivancier* . . . i en ung släkting, men det var ett misstag. Nåväl — mig finner revolutionen beredd. Vad dyrbart jag äger är bortfört och i säkerhet, här inne ser ni bara det tomma skalet. Ett tomt skal. Apropos det: Majestätets öde må narrarna avgöra.

Akím däremot! . . . (hest) *fader Akím*, han som är skulden till . . . han som . . . (letar efter ord, sväljer) han som kränkt och förödmjukat mig så djupt, så djupt att . . . (darrar av inre upphetsning, väser fram) honom vill jag själv i min ringhet betjäna. (Taskspelaraktigt flinkt har han i samma nu en rakkniv mellan fingrarna, håller den i jämnhöjd med ögonen, synar dess egg — kysser den.) Två man vid huvudet, två vid fötterna . . . (gest tvärs över strupen) och så ett snitt, ett enda! Raddai, ni älskar våra gamla ordstäv, låt mig öka er samling: har jag en välsignad hand så är det Guds vilja.

Gömmer blixtnabbt kniven och rusar upp när baronessan VON HOHEN-LEISTUNGEN gläntar på tapetdörren — hjälper henne att ta av pålskappan och ytterkängorna, en liten läderväska lämnar hon icke ifrån sig, allt medan han ivrigt komplimenterar

Min nådigaste fru baronessa, vad det gläder mig att ni äntligen kommit! Hans Majestät väntar er med otålighet, han fastar, det vill säga åter ingenting, dricker ingenting, har syner . . . vitt kött, höns, det längtar han mest efter. Och så smörjelsen, den

glömde jag att nämna. Ni är förtjusande, fru baronessa, vilken charmant toalett! Och teinten, teinten!

BARONESSAN

är »bildskön», dräkten en svart chiffonklänning; djupt dekolleterad, armarna bara. Med matt stämma

Tala inte till mig nu, monsieur André, hellre senare . . . sen när . . .

ANDRÉ

— förlåt min tanklöshet, jag förstår till fullo er sinnesstämning, hur gripen ni måtte vara efter invigningen! (Gest) Här, var så god, här kan vi tända ljuset, jag har stake i beredskap.

BARONESSAN

Tack . . . tack.

Båda försvinna i alkoven. Professor Raddais min obeskrivlig, i synnerhet när de snart åter bli synliga. Han bugar sig. Baronessan skrider som en sömngångerska genom rummet — i ena handen en briljanterad dosa, ett brinnande vaxljus i den andra.

ANDRÉ

ledsagar henne, presenterar vårdslöst

Herrn där i soffan känner ni inte, behöver inte känna, han är hovskräddare, har just

tagit mått av mig till en förklädnad . . .
en arbetarkostym, röd blus under västen,
framför allt röd blus . . . kanske råkas vi
i morgon på maskeraden? Det är folket
som ställer till dans men de förnäma måste
nödvändigt vara med.

Baronessan uppfattar intet. André Peterberg stannar
vid den allershögsta sängkammarens dörr som han hastigt
öppnar —

Sändebudet, Ers Majestät! . . . (varpå han
genast stänger den efter henne.)

RADDAI

gör en komisk grimas

Hovskräddare! Lika smickrande för mig
som uppfinningsrikt av er, André Alexejitsch!

ANDRÉ

Tänk om Majestätet finge reda på att en
läkare sitter så nära! Hans tillstånd kunde
förvärras.

RADDAI

reser sig — han och André förbli stående mitt på scenen.

Era nerver stå bi långt bättre än början
av vårt samtal utlovade.

ANDRÉ

trött — blundar

Tills vidare, ja. Men natten är lång och sömn förunnas mig inte. Var timme har sin möda. (Ser på sitt ur.) Klockan tie ännu ett par ord med en av ledarna — det är ett avtal. Halv elva kastar jag herrskapsdräkten och dyker ner i folkhavet — det blir som att drunkna. Och då lär man genomleva hela sitt förflutna liv i en enda sekund — det är lögn hoppas jag. (Småler.) Därmed vare ingalunda sagt att jag är mig själv motbjudande, tvärtom. Jag har haft många stora ögonblick som jag gärna erinrar mig, firat många triumfer, frossat i de mest utsökta maktförnimmelser . . . utan att nånsin överskrida det osynliga streck etiketten uppdragit. En gång beskylldes jag på allvar för att vara en *ond princip*. Barnsligt! Man kommer att minnas mig med saknad när jag inte mer finns till . . . och allting under nya benämningar återgått till det gamla.

Helt förstådd blir jag aldrig, det aktar jag mig för. Jag är en världsklok man. Och en ensam man.

RADDAI

Det låter som en fras, André Alexejitsch ... men mot min vilja tvingas jag att beundra er!

ANDRÉ

Ni är jude, Raddai, min religion förbjuder mig att återgälda artigheten. Kanske skulle den också annars utebli.

RADDAI

torrt

Naturligtvis.

ANDRÉ

myser

Varför göra mig sentimental! Ack herr professor, latinet är *er* styrka, skriv på min gravsten: *André Peterberg* — länge en trogen tjänare, alltid en god kristen, till sist en stor frihetshjälte.

Klassiskt, inte sant?

RADDAI

Mycket.

ANDRÉ

råtar på sig

Och nu måste jag gå. Till palatskommen-
danten . . . i högra flygeln ni vet . . . jag bör
avge lugnande försåkringar, de ha ett visst
tomrum att fylla på det hållet. Gud, vilken
blindhet! — Baronessan däremot får reda
sig utan mina komplimanger.

RADDAI

Nåja, vi följs åt ett stycke.

ANDRÉ

Nej — här skiljs vi, herr professor. Ni
har att passera vakthavande officerens rum,
var så god, jag har min privata utgång
(pekar mot fonden). Och inga tårar, jag ber, vi
skattar ju varann lika högt ändå.

RADDAI

Förunderliga mänska!

ANDRÉ

axlar sin fina päls, hälsar knappt märkbart med mössan

Gud vare med er, jag kan inte alltid vara
det! Kom ihåg gravskriften!

RADDAI

blickar stum efter honom. — På väg bort möter han nära
dörren kapten SCHELLER som är i hög grad berusad men
icke desto mindre rör sig utan alltför stor svårighet.

Vid full vigör fortfarande, herr kapten!

SCHELLER

förvånad som vanligt

Är inte . . . inte monsieur André till fin-
nandes? Jag tyckte mig höra hans röst.

RADDAI

kort

Ni bör gå och lägga er. Får han se i
vilket tillstånd ni uppträder så blir det igen
en obehaglig scen.

SCHELLER

Jag har ett . . . ett intryck av att jag
förolämpade honom. Nyss. Något som
ingalunda var min avsikt. Ni vet själv,

**herr professor, att sådant . . . sådant kan
hända den bästa. Och jag ville gärna göra
min ursäkt.**

RADDAI

**Nobelt tänkt. Jag lovar att framföra den
om jag träffar honom mer i kväll. Men
kryp nu i skyllerkuren, herr vakthavande!
Huvudstupa.**

SCHELLER

**Haha, bra sagt! Från ett till annat, jag
kommer med ens ihåg . . . i höstas . . . den
där magattacken . . .**

RADDAI

**— unik ja, den enda attack ni varit
med om.**

SCHELLER

— i oktober var det, början av oktober . . .

RADDAI

otåligt

— min tid är upptagen.

SHELLER

stor omfamning

Herregud vad jag tycker om er! Ni har ett så utmärkt... utmärkt sätt med patienterna.

RADDAI

sliter sig lös

Äsch!... gå för fan i våld! (Ut till vänster.)

SHELLER

en amula för sent

Driver ni med mig?

Nu återvänder fru

BARONESSAN

tombänt och på tå efter välförrättat värv; tillsluter sängkammardörren andäktigt. Hennes ansikte likasom förklarar men får en mera jordisk glans när hon upptäcker kaptenen.

Ack vad ni skrämde mig, min käre Scheller!... det är ju en evighet sen vi såg varann sist.

SHELLER

oförstående — stirrar — så bugar han sig djupt utan att dock förlora balansen.

Mitt namn är Scheller... Scheller vid gardeskyrassiärerna.

BARONESSAN

läsnade

Känd för sin tapperhet och sitt galanteri.

SCHELLER

spårar upp äggen

**Säckermant!... det är ju Eva... Eva
von Hohen-Leistungen.**

BARONESSAN

**Just hon. (Räcker honom handen — han kysser
hennes högt uppe på armen.) Är ni inte glad över
att se mig, vad?**

SCHELLER

nyktrar till för en sekund

Haha, nu är Adam i paradiset!

BARONESSAN

kokett

Och ormen, herr kapten?

SCHELLER

**Gömmer sig, gömmer sig. Men blir ni för
söt så lockar ni fram den satan. Pardon!**

BARONESSAN

Frestare!

SHELLER

slappnar

Låt oss . . . låt oss kanske hellre ta plats.

BARONESSAN

genast andäktig igen, spetsnäsduken understryker det

Nåja tills jag lugnat mig lite.

Hon sätter sig i soffan, kaptenen på stolen mitt emot,
bordet emellan dem.

SHELLER

**Angenämt att . . . sitta. Det angenämaste . . .
näst ligga. Nicht wahr, Täubchen?**

BARONESSAN

**Hans Majestät ämnade försöka sova.
Sen äta.**

SHELLER

**Och så dricka! God, gammal disciplin.
Jag menar: naturens ordning, den lyder
vi alla. Die ganze Welt. Till och med
Herrans . . . smorde.**

BARONESSAN

salvelsefullt

Det var oerhört gripande att åse hur ödmjukt Hans Majestät fogade sig efter . . . omständigheterna. Jag menar: efter en högre viljas tolk. — Han blev liksom så mänsklig för mig!

SHELLER

fullföljer sin egen tankegång

Får jag inte lov att bjuda på något . . . drickbart? Utan vidare omständigheter.

BARONESSAN

chockerad

Nej för all del!

SHELLER

Vi har en prima . . . prima Mumm här. Lagom söt. Garanterar.

Paus.

BARONESSAN

Var är monsieur André?

SHELLER

kväver en gäspning

Borta. Sin kos.

BARONESSAN

Vilka rysliga tider vi lever i!

SHELLER

**Skräp. Vi behärskar... härskar dem.
För vi har kulsprutor.**

BARONESSAN

**Vet ni vad jag tror? Jo att allting vore
bra bara inte det rysliga missnöjet skulle
finnas. Varför är folk missnöjt? Min
kammarjungfru berättade mig gråtande att
hennes korpral hör till de missnöjda...
han också... fastän hon gjort allt vad hon
kunnat för att tillfredsställa honom. Hur
förklara det?**

SHELLER

sömnigt

Kulsprutor.

Igen paus.

BARONESSAN

ivrigt

Jag har rådfrågat fader Akim, han läser i framtiden som i en uppslagen bok, gissa vad han svarade! Jo han strök mig över bröstet och sa: Det är mänskornas hjärtan som fördärvats, min duva. — En varm våg gick igenom mig, *mitt* hjärta är då inte fördärvat.

Scheller har slumrat in.

Och nästa torsdag är det ju bal hos franske ambassadören. Ni kan inte föreställa er vilken charmant klänning jag...

— herregud, sover ni? (Upp ur soffan, granakar kaptenen närmare.) Fi, l'horreur! (Ser sig rädlös omkring — tittar försiktigt in i vakthavande officerens rum, tvekar, vrider händerna.) Ingen mänska! Hur ska jag få ytterkängorna på mig! (Förtvivlad) Här är allting som dött.

3

AKÍM UNDERGÖRAREN

I en utkant av staden; omkring midnatt.

Akím Undergörrarens »väntrum», stort och kalt med smutsgrå, rappade väggar. Bänkar invid dessa, överallt var det blott finns plats. Hela inredningen av omålat trä, torftig och osnygg.

Rummet har fyra dörrar. På vänstra sidan tvänne, den främre till köket, den bakre till förstugan. I väggen mellan dem en bred fördjupning kring Prokofijs sovbänk, eller bädd, och framför denna ett avlångt bord och en stol; på bordet en tom brännvinsflaska och ett glas. Den tredje dörren, ovan ett par trappsteg i fonden, leder in till det allra heligaste där Akím Undergörraren har sin säng och dit endast de utvalda få tillträde, och på högra sidan är den fjärde, till matsalen. Vid sistnämnda vägg, men närmare förgrunden, en sotig ugn och en skänk på vilken en lampa brinner. Det är hela belysningen — om man från en liten blå ampel framför den svartnade helgonbilden högt uppe i hörnet.

Ur matsalen tränger stundom ljudet av högröstat tal, orden kunna icke urskiljas.

PROKOFIJ

portvakten, vräker sig i sin bädd, armarna sträckta över bordet — en fet jätte i nästan fotsid, solkig »kuskrock» med

mässingsknappar. Stickad yllegördel flera varv om magen, bastakor på fötterna. Drucken, pjollrar för sig själv.

Hehe . . . som på en bricka . . . men det hjälper inte, hjälper inte, ånej. Man ska vara knipslug i fingrarna med kronans medel, hehe. Inte fumla.

MARFA

in från köket som är mörkt, dörren förblir öppen efter henne.

Så du ser ut! För tunt klädd är du då inte.

PROKOFLJ

jämkar på gördeln

Jag är sjuk, Marfa. Sjuk. — Vad angår det dig! (Flinar) Det är rätt åt honom, han är allt bra klenmodig nu, genralen. Gråtfärdig.

♦ MARFA

Flickan stackare, en ärbar liten en! Och hit . . . tvi! Att han inte ger sig av snart!

PROKOFLJ

Ånej, ånej, hjärtegrynet mitt, det sitter för hårt åt fastän han har sondottern med

sig ... som på en bricka! Bjuder ut henne — säkert är det något riktigt storherrskapsfuffens han haft för sig? Tänk, bjuder ut henne! Som på en bricka ... var så god ... hehe, Akim bara fingrar på sockerbiten gissar jag, bara torrmojar sig. Inte ids han hjälpa ett sådant gubbkråk den här gången. Inte orkar han med dem alla.

MARFA

Ja det vet du bäst.

PROKOFLJ

Visst gör jag det! Naturligtvis gör jag det. (Grimaserar) Finns det inte mer brännvin, Marfa? Det är i magen jag är sjuk. Tarmarna.

MARFA

Förlåt — herrejess vad går åt mig! (Tar ångsligt flaskan och fyller på den ur en stor, brun butelj i skänken.) Har du plågor så nog är brännvin bra alltid. Jag fick inte det vanliga, det här är en lite finare blandning så han som sålde.

PROKOFLJ

medan han väntar

Snart är väl Akím lika full som jag, Marfa? Eller vad tror du? Men han har en hälsa som sju av oss andra fattiga syndare. Han håller sig styv, han, den gudsmannen ... (akrattar) ack så helig som Akím är ingen, ingen i världen, hjärtegrynet mitt! Fasta kan han också, det kan inte jag — inte om man så gav mig Messiaskyrkan för besväret. Min kropp är nu en gång på det viset, ser du, den behöver alltjämt både vått och torrt, alltjämt ... och vått i synnerhet.

MARFA

slår i åt honom av den nya blandningen och ställer sedan flaskan tillbaka på bordet.

Välbekomme!

PROKOFLJ

Äh — (tömmar två glas efter varandra, slickar sig om munnen) ääh! ... ääh!

MARFA

som vanligt med händerna under bröstet
Smakar det?

PROKOFIJ

Känns så skönt, så skönt. Lullull för tarmarna. Tack, alla himlars Gud!... brukar Akím säga.

MARFA

Ingenting att tacka för.

PROKOFIJ

Kors! Som om inte jag skulle begripa den saken! En gammal karl.

MARFA

Nu ska du vila dig en stund, Prokofij.

Innan portvakten hunnit samla sina tankar till ett bifallande svar inträder fältväbeln

GARIN

ur förstugan, följd av två gendarmer. Gestalten hög och gånglig, anletsdragen tårda, ord och åthävor i allmänhet stillsamma — men han blir åtlydd.

Marfa, du kan ge råd...

MARFA

oroligt

— har något hänt?

GARIN

Nej nej. Men det är om vakthållningen
— och Akím vill inte störas, tänker jag.

PROKOFIJ

ögonen slutna — lallar

Låt fader Akím vara i fred, era rackare!
Galonerade lusar! För jag vill också vara
i fred. Det är sent. (Drar upp benen i bädden,
vänder sig mot väggen och somnar.)

MARFA

Han har druckit för mycket.

Garin nickar förstående.

DEN ENA GENDARMEN

När dricker han inte?

GARIN

Som sagt, det är om gendarmerna, Marfa
— jag blev nyss bortkallad och då mötte
jag en av deras kaptener, samma som var
här i morse, och han tyckte att bevaknings-
manskapet var så pass talrikt att hans folk
kunde undvaras. I en förstad.

GENDARMEN

ler

Jaså det tyckte han?

GARIN

Jag instämde.

GENDARMEN

Jaså ni instämde?

GARIN

**Att jag och mitt kommando gott räcker
till för i natt, det betvivlar väl ingen?**

GENDARMEN

**Borde man inte ändå fråga fader Akím
... för säkerhets skull? Eller ringa upp
till styrelsen.**

MARFA

**Telefonledningen är sönder. Och Akím
blir bara skrämmd i onödan, det vet jag.
Ger er ovett.**

GENDARMEN

tvinnar sina mustascher.

Hur har den gått sönder?

GARIN

Herregud, handla efter behag! . . . jag ansåg mig skyldig att framföra vad kaptenen sa mig. Ni är till större nytta på annat håll, det är ont om pålitligt folk för närvarande.

GENDARMEN

Sant, herr fälväbel.

GARIN

Och mer än åtta är ni inte.

MARFA

Vad skulle här inträffa? Till och med i förrgår var gatan tom.

GENDARMEN

viskar med sin kamrat.

Vi kan ju komma tillbaka.

GARIN

När som helst, vem hindrar er? Redan i dagningen.

GENDARMEN

Eller förr — och då flera ifall det behövs.

GARIN

Alldeles riktigt. Farväl så länge, jag ska nog passa på under tiden. Vi råkas.

Gendarmerna avlägsna sig. — Garin för ena handen tungt över pannan.

Tänk om Akim velat tala med honom just nu!

MARFA

Han har inte gjort annat än supit och sovit sen frukosten. För att döva skräcken. Och säkert glömt hela faran.

GARIN

invid henne

Marfa!

MARFA

igen orolig

Är det en olycka så säg strax ifrån!

GARIN

På vägen hit sporde jag Lidia Vasiljevna, hon är en klok och bra kvinna, jag är henne

så tacksam, så tacksam för att hon tar dig i sin vård tills vidare . . . tills jag kan göra det . . . om så är Guds vilja. Nåja jag fick bekräftelse på vad jag misstänkt.

MARFA

Vad då?

GARIN

varmt

Revolutionen är för mig en stor, helig sak, Marfa. Såsom jag fattar den. Men för att bli inre, levande verklighet hos alla . . . till välsignelse och förädling, inte bara lyckas i yttre måtto . . . kräver den rena hjärtan och rena händer. André Alexejitsch däremot . . . för honom . . .

Båda tiga.

Sin gärning här må han utföra. Ett värdigt par! — Men sen!

MARFA

Vad då?

Hastigt ifrån varandra när matsalsdörren öppnas på vid gavel och

GENERALEN

leder in CLAIRE, sondottern, som skälver och knappt förmår hålla sig upprätt. Han är en rödfnasig, utlevad gubbe i paraduniform. Rinnande ögon, gnällande målföre.

Det är champagnen! . . . varför tvang ni henne att dricka!

AKÍMS RÖST

klangfull och rik på skiftningar

Lägg henne i sängkammarn, där går det över! Satans pjunk! Och Avdotja som inte är här!

Allt kvinnfolk är hyndor, jag renar dem.

CLAIRE

vacker ung flicka i stor toalett.

Nej — nej!

GENERALEN

Claire! . . . min lilla duva. Clairon lilla, vad ska det bli av oss om du inte underkastar dig honom . . . det är ju ingen synd . . . och hur ska du kunna leva anständigt, du som har varken far eller mor i livet . . . om jag skickas i fängelse!

CLAIRE

Nej — nej — nej!

GENERALEN

För din skull gjorde jag det, barnbarnet mitt, vi är fattiga, fattiga . . . ruinerade . . . hade jag pengar att ge honom skulle han nog hjälpa. Jag vandrar på gravens rand, gravens rand — ack min Gud och Du allra heligaste Guds moder!

AKIMS RÖST

Svin är ni allihop. Jag känner er, jag.

CLAIRE

hjärtskärande som förut

Nej — nej! (Dignar ned framför helgonbilden.)

GARIN

nära fonden, i honnörställning — Marfa vid skänken.

Herr general, tillåt mig att föra bort den unga fröken? Hon är sjuk.

GENERALEN

lutad mot ugnen — hickar

Som . . . som du . . . vill. Vad ska det bli av mig!

I detsamma visar sig på tröskeln

AKÍM UNDERGÖRAREN

— realig, mager, med sänkt huvud. Blicken glimtvis fascinerande fastän starkt omtöcknad av ruset, långt och svart, med fett insmört hår, krusigt helskägg, också svart, munnen sinnlig. Hans öppna, vadderade, kokett tillskurna kaftan av mörkblått kläde är skinnkantad och utan ärm, halsen bar, den orenerade skjortan framtill så vårdslöst hopknäppt att bröstet emellanåt blottas. Läderrem om livet, byxorna instuckna i stövelskaften.

Till Garin — förvånad

Du!

GARIN

Ja det är jag. (De fixera varandra — Akím ser åt sidan. Garin lyfter upp den nästan medvetelösa flickan.) Lakejen hjälper med överplaggen, han som är van vid görat, nu sover han i farstun.

AKÍM

med ett egendomligt tonfall

Gav jag dig lov?

GARIN

Begärde jag det? — Kursläden på gatan tilldrar sig uppmärksamhet, det bör undvikas.

AKÍM

fuktar läpparna med tungan, fingrar på skägget.

Vem har kommenderat *dig* hit? Sanna mina ord: det är första och sista natten fältväbel Garin ombetros vakthållningen här i huset.

GARIN

Och sanna du *mina* ord, Akím: jag lyder en högre makt än din.

AKÍM

Högre! Vilken då? I morgon anmäler jag ditt fräcka beteende på allerhögsta ort. Eller hos chefskapet.

GARIN

Det är långt till i morgon. (Lugnar Claire, i det de lämna rummet, han stöder henne.) Lilla fröken ska inte vara rädd!

GENERALEN

kippar efter andan

Helige fader... förbarma er över en ålderstigen man som i mer än femti år... femti år tjänat fosterlandet... oförvitligt!

AKÍM

i fullt raseri, stampar

Ut härifrån! ... gamla tjuvskata. Ut, säger jag! Ut!

Generalen följer snyftande de två andra — dörren förblir på glänt till den svagt upplysta förstugan.

LAKEJENS RÖST

från gårdstrappan

Kör fram, Vanjka! Generalen önskar avresa.

AKÍM

mitt på scenen, står en smula osäkert. Hustrun låtsar han icke märka ehuru det är till henne han talar.

Han är en djävul, den där fältväbeln! Minns honom från förr, minns honom mycket väl, fräck var han alltid — men vänta, vänta! Den hunden! (Hånar) Hur tuktade jag inte kammartjänaren när han reste borst och ville bitas! Jag knäppte livremmen av mig och slog honom i synen — han sa inte ett muck. Akím har makten.

Gör upprepade gånger korstecknet, överkroppen vriden i riktning mot helgonbilden —

Ack jag förhåver mig inte — mina synder ha svtvagits i Faderns, Sonens och Den

helige Andes blod, amen. Tack, alla himlars Gud!

Närmar sig bordet med trötta steg, fingrar på skägget, sätter sig. — Plötsligt till portvakten

Prokofij! Sover du? Är det så du vakar med din herre och mästare — inpiskade skälm! Svin är ni allihop. (Godmodigt) Nåja, sov du! Prokofij är en ärlig själ.

Stirrar en stund på brännvinsflaskan, griper glaset begärligt, undersöker det noga.

MARFA

skyggt

Jag ska hämta ett rent.

AKÍM

elakt

Nä... näh Marfa Ivanovna, jag litar på Avdotja och hon är borta i kväll. Mig narrar man inte. Ingen mänska vill göra Prokofij något ont, märkena efter hans svintryne känner jag, titta bara!... glaset är hans. (Fyller det till brädden och tömmer det — Marfa vågar knappt andas.) Varifrån har hon det här... det här månnetro... Avdotja? (Smackar,

dricker ånyo.) Brännvin är ändå brännvin, jag börjar ledas vid den evinnerliga champagnen man skickar mig. (Skrattar sakta för sig själv.) Min lille Niks får inte läska törsten, han, i stället muntrade jag honom med en väl-signad salva, dosan ska jag ha tillbaka. Det är mig och mina förböner han har att tacka för sitt liv och ändå var han envis — iag hade förtjänat minst hundrafemtusen på affären, nu stryker prästerskapet slantarna i pungen, det byket unnar jag inte ett ruttet kålhuvud ens.

Ropar inåt det mörka köket

Är där någon? (Visslar som på en hund.) Vem gömmer sig . . . är där någon? (Mödosamt upp från stolen.) Ahaa — ett kvinnfolk till!

LIDIA stiger över tröskeln; hatt, vinterkappa och muff av dyrbara skinn, tätt flor för ansiktet.

MARFA

förskräckt

En barndomsväninna, jag vet inte om du minns henne, Akím: Lidia Vasilievna . . .

AKÍM

blicken allt särare — ryter

— fram med ansiktet! (När Lidia efterkommer befallningen) Nå...nåh du är för gammal, mig narrar man inte.

LIDIA

bugar sig djupt

Ni har rätt, fader Akím, men före min död ville jag se er med egna ögon... en enda, enda gång. Inandas den rena luft som omger er.

AKÍM

härmar försämdligt

»Före min död» — nåh, tack så mycket, jag undanber mig den sortens besök. Du är för gammal har jag sagt, hålls där du är! (Vacklar bort mot fonden och uppför trappstegen.) Akím går ensam till sängs i natt.

LIDIA

Vi ses aldrig mer, helige fader, det svär jag.

AKÍM

ett sista raserianfall

Ge dig av, sakramentskade hynda! Dra åt helvete! (Till hustrun) **Och du . . . dig . . . dig stryper jag om du olovandes släpper in någon i mitt hus.**

Satans hyndor!

De båda kvinnorna ensamma.

MARFA

skyndar över scenen till Lidia

Han drack av brännvinet, du såg det kanske inte? Knappt en minut och han ligger som Prokofij — hinner väl inte tända ljus ens innan han stupar.

LIDIA

kallt

Det är ju utmärkt. Blev du skrämmd när han upptäckte mig?

MARFA

hör icke på i sin förvirring

Du skulle se strimmorna efter misshandeln, Lidia, han var som ifrån sig vid min

återkomst, har druckit hela tiden. Anar ingenting tycks det. Garin och han stötte ihop först i jons, då var vaktombyte omöjligt, gudskelov!

LIDIA

Och André Alexejitsch? Sviker, förstås.

MARFA

Inte den här gången. Det är jag viss på.

LIDIA

Feg, feg är han när det gäller.

MARFA

Hsch!

De lyssna i stark spänning, orörliga; Lidia drar ned floret. — Skott på avstånd, en folkhop som nalkas, ånyo skott, jämmerrop. Med ens tränger

ANDRÉS RÖST

gäll och ansträngd genom larmet

Stilla där borta! Hören mig, tappra soldater, också jag är en frivillig i upprorets armé! Det är ju vänner av revolutionen

jag har omkring mig? Inte sant? De gen-
sträviga ha flytt eller fallit.

Småningom blir det tystare.

Jag visste det. Tvekar någon ännu så
besinna att motstånd är förgäves, att Guds
rättfärdighet alltid segrar, jag vet det, att
kulorna . . . våra kulor . . . ha andra mål
att träffa! Gården är omringad. Arbetare,
jag överlämnar kommandot åt fältväbel
Garin, den kunnigaste, den ädlaste, det är
bara fyra av er jag behöver, de stå vid
min sida. Och ni, soldater, ni som anslutit
er till folkets sak, er tackar jag i frihetens
namn, jag tackar er alla — frihetens,
jämlighetens timme har slagit. Kamrater!
Bröder! Med hämnarens hand vill jag
skära den pestböld som så länge förgiftat
vårt andliga liv, dräpa den vidskepelsens
och otuktens överstepräst som kränkt våra
heligaste känslor, skändat våra kvinnor!

Rop ur hopen: Leve revolutionen! . . . korsa
en mängd andra: Inget buller mer, det är oför-

siktigt! . . . Garin sa det! . . . Hela förstaden
är ju väckt! . . . Vi bränner ner gården,
bränner ner gården! . . . Få dem att tiga,
Garin! . . . Garin! . . . och medan oväsendet äntligen
saktar sig i någon mån inträder

ANDRÉ

ur förstugan jämte GARIN, fyra beväpnade arbetare och
ett antal soldater. Herr kammartjänaren är klädd som
simpel dagsverkare: skinnluva, röd blus under västen,
ingen rock, smorläderstövlar. Högra handen krampaktigt
om revolvern.

Till Marfa — han flämtar fram

Har Akím lagt sig?

MARFA

emot honom — Lidia i dörröppningen till köket, ses icke
av de övriga.

Han drack av blandningen! Ligger i
sängkammarn.

GARIN

Medvetslös?

MARFA

pekar på Prokofj

Som han där!

GARIN

med myndighet i stämman

Alla ut, var soldat på sin post! Och stäng dörrn! Vilken stund som helst kan en gendarmtrupp infinna sig, troligen med polis till förstärkning. Eller militär. André Alexejitsch stannar här med mig... ensam... ja och så Marfa Ivanovna.

ANDRÉ

häftigt

Det är mot vår överenskommelse! Jag behöver bistånd...

GARIN

— inga invändningar! Hos er, soldater... och arbetare... hos er är jag om några minuter tillbaka. — Ni förstod ju mina ord?

Han åtlydes. Marfa har gripits av ångest och sjunkit ned på stolen vid bordet, armarna om huvudet.

ANDRÉ

slätar haka och kinder med vänstra handens darrande fingrar.

Är detta välbetänkt, Garin?

GARIN

bredvid Marfa, föraktfullt

**Samla nu allt ert mod, André Alexejitsch!
Och vad ni gör — gör fort!**

André tvekar, trampar på stället, vändas under fält-
våbens blick — så smyger han sig varsamt och på tåspetsarna
in i det allra heligaste. Där är mörkt, dörren faller igen
efter honom; Marfa skakar av frossbrytningar. Tystnad.

Ett hest, tvärt avskuret vrål ljuder —

MARFA

Jesus Kristus!

GARIN

söker med halvt våld föra henne bort genom köket

**Straffet, Marfa! Du hörde det själv. Vi
måste skynda oss.**

MARFA

skräckslagen

Han . . . han . . . slaktade honom!

LIDIA

som möter dem — fullkomligt behärskad

Gå ni bara i förväg.

GARIN

hastigt

Alltså vid slädarna under brovalvet, Lidia Vasilievna, vakten låter er passera, jag har underrättat den.

LIDIA

Bra — tack.

Garin ut, med Marfa. Nästan i samma ögonblick förnyas skottväxlingen och tumultet på avstånd, våldsammare än nyss, på närmare håll åter ett oordnat springande — enstaka, hetsiga rop: Gendarmerna, det är gendarmer! . . . Nej ridande polis! . . . Fjärde kompaniet är det! . . . Leve revolutionen! . . . Till bron, till kanalbron! . . . Leve revolutionen, leve revolutionen! . . . och mittunder allt detta återvänder

ANDRÉ

nedhukad, redo till självförsvar, blodbestänkt. Varseblir Lidia —

Ett försåt? . . . jag gissade det, jag gissade det. Vem är ni?

LIDIA

med förställd röst

O min Gud, ert liv är i fara, André Peterberg! Dröj inte, kom!

ANDRÉ

Vart? ... dit? ... vem är ni då?

LIDIA

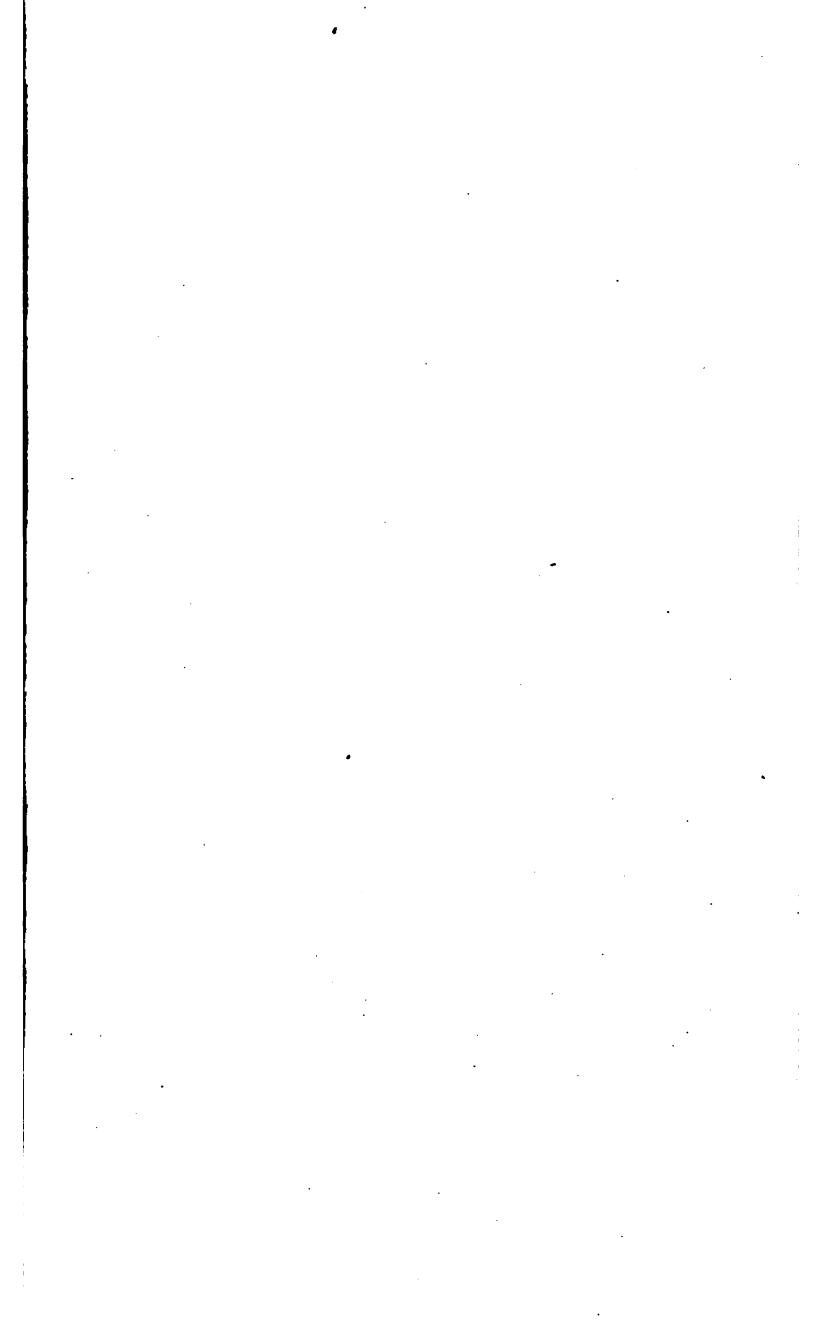
intill honom, hängivet

**Ack jag blygs att tillstå det — men jag
älskar er!**

André Peterberg rycker med sin vänstra, nedblodade hand floret från hennes ansikte samtidigt som hon ur muffen framtar en revolver och skottet brinner av mot hans hjärta. Han fäller sitt skjutvapen, segnar ned på knä, rör läpparna för att säga något, tumlar rosslande omkull.

Hon böjer sig över den döde —

Dormez bien, monsieur André!

INNEHÅLL

DYNASTIEN PETERBERG 5 .

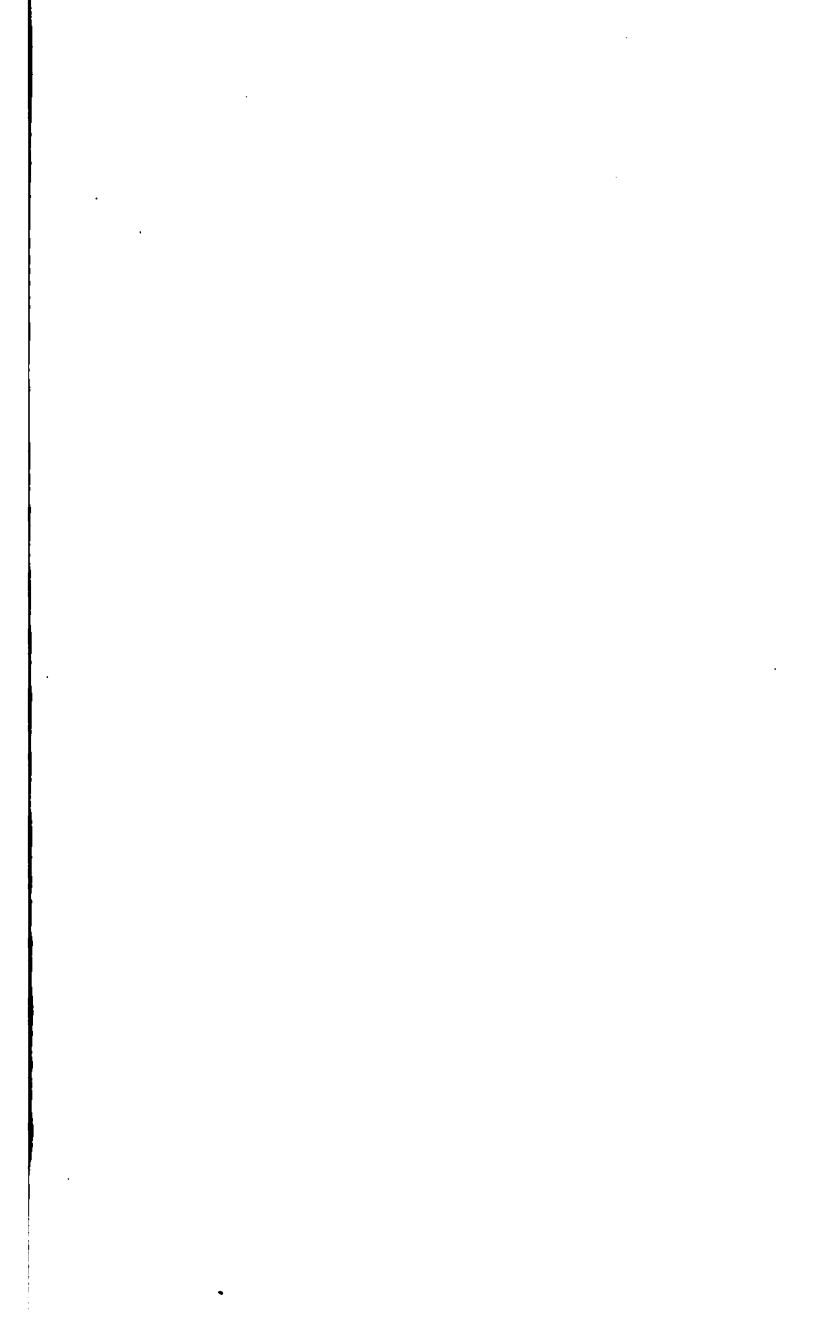
DEN RÔDE ANDRÉ. 155

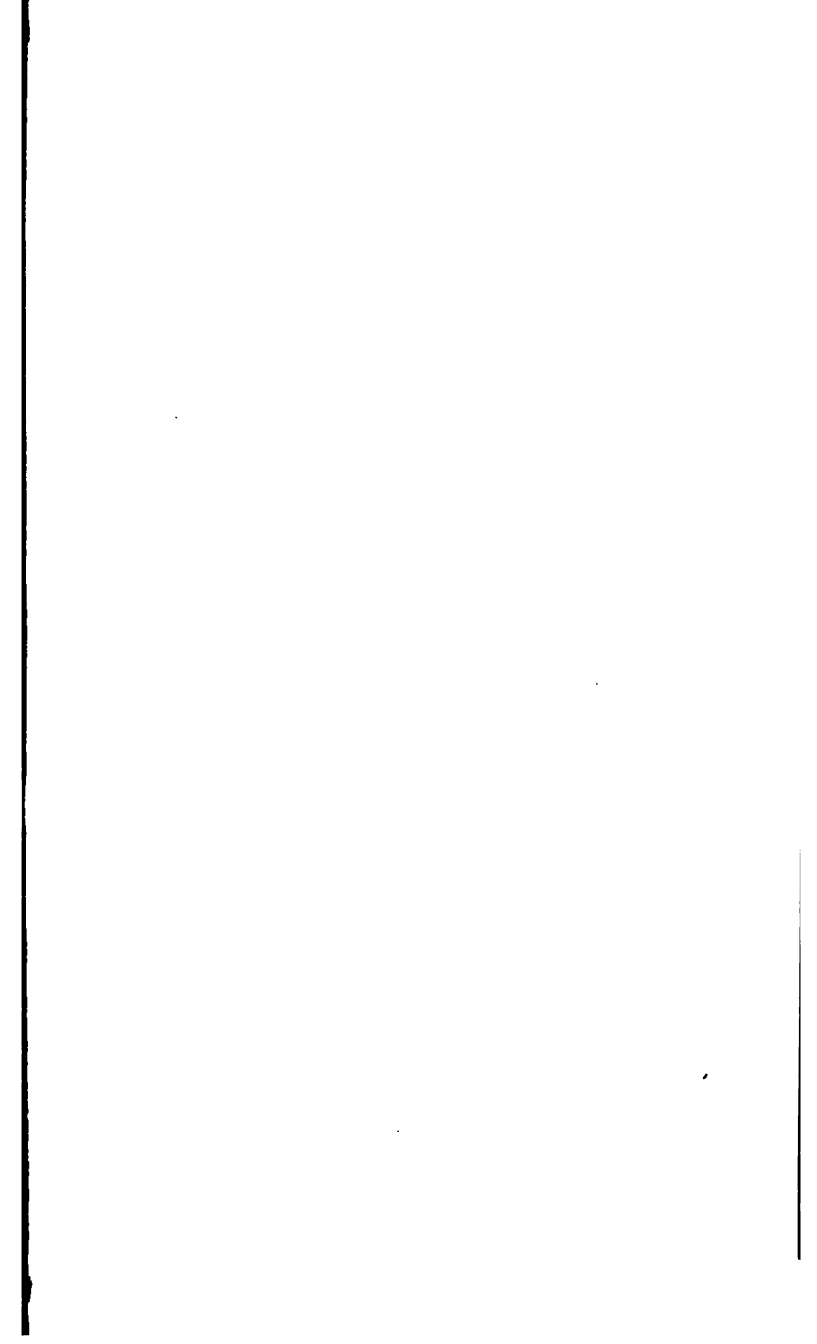
HELSINGFORS

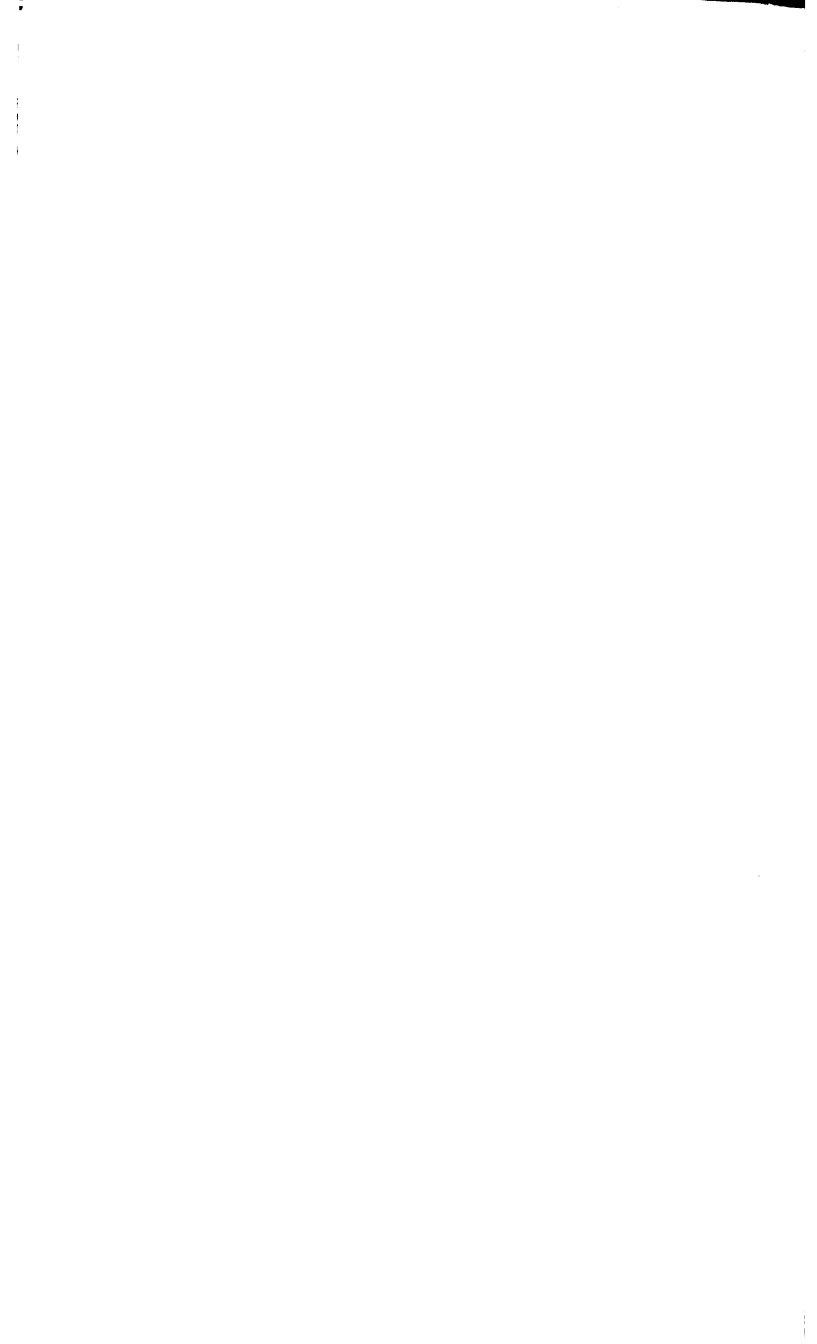
1922

J. SIMELII ARVINGARS BOKTRYCKERI A.B.

YB 47024

